

9. luokkalaisten seksuaalikokemukset ja niiden suhde nuoren identiteetin muodostumiseen

Syksy 2012

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

Sanna-Mari Juopperi

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEORIAA JA TAUSTAA IDENTITEETIN KEHITTÄMISELLE	7
	2.1 Sosiaalisen oppimisen teoria	7
	2.2 Minäkäsityksen sosiaalinen luonne ja peiliminä	10
	2.3 Nuorten seksuaalisuus ja seksuaali-identiteetti	13
	2.4 Media ja seksuaalikasvatus	18
3	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	21
	3.1 Tutkimuskysymykset ja aineiston keruu	21
	3.2 Aineiston tulkinta	26
	3.3 Tutkimuksen etiikka	28
4	NUOREN KUVA	31
	4.1 Nuorten taustat ja suhde seksuaalisuuteen	31
	4.2 Nuoren käsitys itsestä	34
	4.3 Kaveripiirit	43
	4.4 Nuorisotyypit	49
5	NUOREN SEKSUAALI-IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN	56
	5.1 Nuorten seksuaalinen kokemus	56
	5.2 Nuorten tiedot seksiin liittyvistä asioista	61
	5.3 Nuorisotyyppien seksuaalisuus	65
6	LOPUKSI	71
7	LÄHTEET	74
8	LIITTEET	77

TAULUKOT JA KUVIOT

Kuvio 1:	Seksuaalisuuden ulottuvuudet	16
Taulukko 1:	Seurustelukumppanien lukumäärä	32
Taulukko 2:	Seksiasioiden ajankohtaisuus	33
Taulukko 3:	Sukupuolilyhdyntä ei kuulu ikäisteni seurusteluun	34
Taulukko 4:	Oma rooli kaveripiirissä	45
Taulukko 5:	Kavereiden ikä	46
Taulukko 6:	Tyttöjen ja poikien kavereiden ikä	46
Taulukko 7:	Tyttöjen ja poikien kavereiden sukupuoli	47
Taulukko 8:	Läheiset ystävät	47
Taulukko 9:	Onko nuori seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverinsa	57
Taulukko 10:	Onko nuori seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverinsa, tyttö/poika	58
Kuvio 2:	Nuorten seksiin liittyvät kokemukset	59

1 JOHDANTO

Identiteetti – kuka ja mikä minä olen – on keskeinen tekijä ihmisen psyykkisessä ja sosiaalisessa olemassaolossa. Identiteetti voidaan jakaa sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin. Sosiaalinen identiteetti muodostuu samastumisista erilaisiin ryhmiin tai sosiaalisiin luokkiin esimerkiksi sukupuolen, ammatin ja kansallisuuden perusteella. Näihin samastumisiin pyritään liittämään myönteisiä arvoja ja ne vaikuttavat merkittävästi yksilön itsetuntoon. Henkilökohtainen identiteetti on puolestaan oman ainutkertaisuuden ja jatkuvuuden tunnistamista ja tarvetta tulla nähdyksi yksilönä monine piirteineen eikä vain jonkin ryhmän jäsenenä. (Nissinen 2006, 138.) Nuoren identiteetin kehittymiseen liittyy olennaisena osana myös nuoren seksuaalisen identiteetin muotoutuminen.

Seksuaalisuus ei ala vasta murrosiässä, vaan se on meissä sisällä syntymästä asti. Seksuaalisuus on osa ihmisenä olemista, joten meillä täytyy olla riittävästi tietoa, jotta voisimme vapaasti ja vastuullisesti tehdä omia päätöksiä seksuaalisuuden suhteen. Nuoren kasvaminen aikuiseksi ja oman ja muiden seksuaalisuuden hyväksyminen vaatii nuorten ympärillä olevien ihmisten ja yhteisöiden yhteistyötä. (Pötsönen 1998, 58.) Tässä mielessä seksuaali-identiteettiin liittyvä tutkimus on tarpeellinen, jotta voisimme paremmin selvittää murrosiän aiheuttamista myllerryksistä yhdessä nuoren kanssa.

Tarkoitukseni on tutkia nuorten seksuaalista käyttäytymistä ja heidän seksuaalisuuteen liittyviä tietojaan ja mielipiteitään. Aion myös pohtia muun muassa kahden teoreettisen mallin pohjalta sitä millä tavalla nuoren identiteetti muotoutuu, ja miten seksuaalisuus liittyy nuoren identiteetin kehittymiseen. Tutkimukseeni tietoa antavat 9.luokkalaiset rovaniemeläiset nuoret. Nuoren seksuaalinen identiteetti kehittyy ja muovautuu eniten juuri murrosiässä, joten yläasteikä on juuri sitä hedelmällisintä aikaa oman seksuaalisuuden löytämiselle ja samalla oman identiteetin vahvistumiselle.

On pitkälti varhaismodernin ajan perintöä, että identiteettiä selitetään osaksi seksuaalisuudella. Käsite ”seksuaalisuus” on tuotu englannin kielen sanakirjaan vasta

1800-luvulla. Ihmisiä ei määritelty heidän seksuaalisuutensa perusteella ennen 1800-luvun loppua. Ennen modernisaatiota seksuaalisuudesta puhuttiin viittaamalla lähinnä erityyppisiin seksiakteihin ja ruumiin seksualisoituihin osiin, mutta ei seksuaalisuuteen sisäisenä voimana tai osana henkilön identiteetin kehittymistä. Esi-teollisissa eurooppalaisissa yhteisöissä lähinnä kirkko säätelöi seksuaalikäyttäytymistä ja – moraaliala. Kristillisessä opissa seksin tarkoituksena määriteltiin lisääntyminen ja sen paikaksi asetettiin pyhä avioliitto. (Karkulehto 2006, 49.)

Seksuaalinen käyttäytyminen nuorten keskuudessa on kokenut suuria muutoksia ajan kuluessa. Muutamia muutoksen hetkiä historiassa on muun muassa ensimmäinen maailmansota, joka koettelemuksineen johti siihen, että esiaviollinen seksi amerikkalaisten nuorten keskuudessa yleistyi ja samalla seurustelun aloittamisikälaski kolmella vuodella. 1960- ja -70-luvun nuorison seksuaaliseen käyttäytymiseen vaikutti e-pillerin keksiminen. Enää ei tarvinnut samalla tavalla pelätä seksin johtavan automaattisesti raskauteen, joten nuorten seksuaalikäyttäytymisestä tuli yleisempää ja myös seikkailunhaluisempää. (Downs & Scarborough Hillie 1993, 17.) Jokainen ihminen, jonka yläasteajoista on kulunut tovi, on varmasti tehnyt samantlaisia havaintoja kuin minäkin: ”Ei silloin meidän aikana pukeuduttu samalla tavalla, kuin nyt.”, ” Ei meidän luokalla ollut kuin yksi tyttö/poika, jonka kaikki tiesi harrastaneen seksiä.”. Ovatko ajat todella muuttuneet niin paljon, vai hämääkö huhupuheet meidän käsitystämme todellisuudesta?

Aiheena seksuaalisuus on hyvin ajankohtainen, koska yhteiskuntana me yliseksualisoimme käytännössä kaiken. Seksillä myydään mediassa mitä tahansa autoista energiajuomiin. Seksi mediassa on myös jatkuvasti siirtymässä niin sanotusti kovempaan suuntaan siten, että se alkaa muistuttaa yhä enemmän pornoa. Porno puolestaan voi vääristää varsinkin poikien käsitystä siitä, millaista seksin tulisi oikeasti olla. Onkin mielenkiintoista tutkia minkälaisia käsityksiä tämän päivän nuorilla on seksuaalisuudesta ja onko näihin käsityksiin eniten vaikuttanut juuri media, kaverit vai kenties jokin muu taho. Toisaalta mielenkiintoinen tutkimuksen kohde on se, saavatko nuoret seksistä ja siihen liittyvistä asioista oikeaa tietoa. Tunnistavatko nuoret ne vaaratilanteet joita seksin harrastaminen aiheuttaa, ja osaavatko he ennaltaehkäistä mahdolliset pulmatilanteet.

Nuoret elävät hyvin mullistavassa elämänvaiheessa, koska he ovat seksuaalisen kehityksensä merkittävässä käännekohtassa ja solmivat tällöin usein ensimmäisiä seurustelu- ja sukupuoli-suhteitaan. Aikaisempien kokemusten puuttuessa ovat nuorten tiedot sukupuoli-suhteista usein hyvin puutteellisia. Vielä enemmän kuin aikuisilla, herättävät sukupuoli-asiat nuorilla hämmennystä, pelkoa ja erilaisia ristiriitaisia tuntemuksia. (Kontula 1991b, 22.) Seksuaalisuustutkimus on tärkeää nimenomaan siitä syystä, että tietoa nuorten seksuaalisuudesta tarvitsevat niin kasvattajat kuin nuoret itse.

Tutkielmani tavoite on saada laajempi ymmärrys siitä millä tavalla esimerkiksi nuoren kaveripiiri ja kasvattajat vaikuttavat nuoren identiteetin, erityisesti seksuaali-identiteetin, kehittymiseen. Tätä kautta voin toivottavasti keksiä tapoja ottaa tulevassa työssäni sosiaalityöntekijänä huomioon ne monet osatekijät, jotka vaikuttavat nuoren aikuistumisprosessiin. Tarkoitukseni ei ole käsitellä seksuaali-identiteettiä käsitteenä sen koko laajan sisältönsä kautta, vaan rajaan tutkielmastani pois hetero-, homo-, ja biseksuaalisuuteen liittyvät aiheet. Tutkin seksuaali-identiteetin kehittymistä siitä näkökulmasta millaisia kokemuksia ja mitä tietoa nuorilla on seksistä. Näillä tekijöillä on suuri vaikutus siihen millaisena nuori oman seksuaali-identiteettinsä näkee. Oman seksuaalisuutensa löytäminen näyttelee suurta osaa murrosikäisen nuoren elämässä, joten on tärkeää selvittää, minkälaisilla asioilla on vaikutusta siihen millaisia ratkaisuja nuori tekee seksuaalisuuteensa vaikuttavissa tilanteissa. Tämän tutkielman avulla voin toivottavasti hieman avata nuorten maailmaa niille henkilöille, jotka kulkevat nuorten mukana tänä aikana, joka muovaa heidän tulevan elämänsä suunnan.

2 TEORIAA JA TAUSTAA IDENTITEETIN KEHITTYMISELLE

2.1 Sosiaalisen oppimisen teoria

Yksi teoreettinen suuntaus, jota käytän pohjana tutkimuksessani, on Albert Banduran malli oppimisen ja matkimisen eroista. Bandura ei varsinaisesti puhu mallis- saan seksuaalisuudesta, mutta sitä voidaan soveltaa siten, että nuoret havainnoi- vat toisten nuorten seksuaalikäyttäytymistä ja toimivat havainnoinnista saamansa mallin pohjalta. Oppimisen ja matkimisen ero tulee esiin siinä, että käyttäytymis- mallin oppiminen ei aina välttämättä johda mallin toisintamiseen, koska nuorelta puuttuu kannustin vastaavanlaiseen seksuaaliseen käyttäytymiseen. Kenties nuori ei pidä satunnaisen seksin harrastamista samalla tavalla jännittävänä kuin toverin- sa. (Downs & Scarborough Hillie 1993, 26.) Mikäli nuori kuitenkin kokee, että käyt- täytymismalli tulee henkilöltä jota hän katsoo ylöspäin ja ihailee, se voi hyvinkin johtaa samanlaiseen käyttäytymiseen.

Suurin osa ihmisten käyttäytymisestä opitaan havainnoimalla mallin toimintaa. Ha- vainnoimalla muodostetaan käsityksiä siitä, millaisia uusia tapoja käyttäytyä on ja myöhemmin nämä käsitykset johtavat vastaavaan toimintaan myös omalla kohdal- la. Jokaisessa sosiaalisessa ryhmässä toiset yksilöt saavat suurempaa huomiota kuin toiset. Havainnoitu käyttäytyminen vaihtelee tehokkuudessaan; ryhmissä etsi- tään malleja joilla on kiinnostavia ominaisuuksia, samalla kun niitä jotka eivät omaa miellyttäviä ominaisuuksia hyljeksitään ja jätetään huomiotta. (Bandura 1977, 22– 24.) Hyvin harva nuori haluaa tietoisesti jäädä joukon ulkopuolelle, ja tällöin kiusa- us toimia muita miellyttävällä tavalla kasvaa. Omat ajatukset ja periaatteet on help- po unohtaa, kun ryhmän paine toimia tietyllä tavalla kasvaa. Tällöin ennen ”kilteis- tä” nuorista voi kuoriutua esiin ulkoisesti hyvin seksuaalisia ja näennäisesti itse- varmoja yksilöitä.

Mallien vaikutus vaihtelee ikäkausittain. Lapsuudessa oman perheen antamat mal- lit ovat tärkeimpiä, leikki-ikästä lähtien kaveripiiriin vaikutus korostuu. Murrosiässä tämä näkyy erittäin selvästi. Myös joukkoviestintä ja viihdemaailma tarjoavat pal- jon idoleita ja samastumiskohteita. (Vilkko-Riihelä 1999, 329.) Nuoruudessa kaverit

nousevat tärkeään asemaan, jopa tärkeämpään kuin oma perhe. Hyväksytyksi tuleminen vertaistensa silmissä on monelle nuorelle erittäin tärkeää. Tämä voi vaikuttaa siihen, että käyttäytymismalleja haetaan niin sanotusti rohkeammista kavereista ja heidän tekemisiään ihaillaan ja matkitaan.

Ihmiset joiden kanssa yksilö on säännöllisesti kontaktissa määrittelevät rajat joiden puitteissa toimitaan ja sitä kautta opetellaan erilaista toimintaa. Esimerkiksi henkilöt jotka ovat jatkuvasti tekemisissä hyökkäävien jengien kanssa todennäköisemmin omaksuvat aggressiivista käytöstä, kuin henkilöt joilla on rauhallista elämäntyyliä kannattavia kavereita. (Bandura 1977, 24.) Ihmiset ovat erilaisia siten, että kaikki eivät välttämättä taivu ryhmäpaineen alla, vaan he etsivät ystävänsä toisenlaisista ryhmistä. Jokaisen yläasteella on ollut ”kovisjengi” ja ”hiirulaisjengi”, joissa toimitaan hyvin eri tavoilla, mutta harvemmin ”kovisjengissä” on ollut mukana ”hiirulaisista” tai päinvastoin.

Mallin ja oppijan yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaista mallia jäljitellään. Riippuvainen ja epävarma ihminen jäljittelee helpommin kuin kypsä ja itsenäinen. (Vilkko-Riihelä 1999, 330.) Murrosiässä nuoret ovat tilassa, jossa jatkuva oman kehon muutos ja itsenäistymispyrkimykset aiheuttavat epävarmuutta. Tuohon epävarmuuden tunteeseen vastaa rohkeammat kaverit ja esimerkiksi koulun ihailluin tyttö tai poika, joka omalla käyttäytymisellään viestittää laajasta seksuaalisesta kokemuksestaan. Harvinaista tuskin on myöskään se, että nuorison idoleiksi nousee julkisuuden henkilöitä, jotka vaikuttavat vahvoilta ja itsenäisiltä, koska vastustavat auktoriteetteja ja ilmaisevat kapinaansa esimerkiksi vahvalla seksuaalisuuden korostamisella sekä alkoholin ja huumeiden käyttämisellä.

Albert Bandura (1986, 52) erottaa havaitsemalla oppimisessa neljä osaprosessia:

- 1) tarkkaavaisuuden,
- 2) säilyttämisen,
- 3) suorittamisen tai tuottamisen ja
- 4) motivaation.

Malliin kohdistuvaan tarkkaavaisuuteen vaikuttaa usein se, että mallia rangaistaan tai palkitaan. Esimerkiksi nuorten huomio kiinnittyy henkilöön, jonka toimintaa ihailaan ja joka saa kavereita sen avulla. Mallin toiminnan muistissa säilyttämiseen vaikuttaa luonnollisesti yksilön kognitiivisen kehityksen taso, mutta myös se, toistaako hän opeteltavaa asiaa mielessään. Suorittaminen edellyttää tiettyjä taitoja – vaikka aloitteleva pianisti kuuntelee tarkkaavaisesti opettajansa tulkintaa jostakin kappaleesta ja säilyttää sen mielessään, hänen taitonsa eivät välttämättä riitä samanlaiseen suoritukseen. Seksuaalisen aktiivisuuden kohdalla tämä voisi tarkoittaa sitä, että vaikka nuori kuinka tahtoisi edetä pelkämästä suunnittelusta ja ajattelemisesta käytännön tasolle, hänen omat arvonsa saattavat jossain tapauksessa nousta kapinaan opittuja käytäntömalleja vastaan. Motivaatioon vaikuttavat muun muassa sijaisrangaistus ja sijaispalkitseminen. Malli ajatellaan tavallaan sijaiseksi, jonka tekojen kautta saadaan tietoa ympäristön ominaisuuksista. Mikäli malli saavuttaa toiminnallaan pelkkää ihailua ja kunnioitusta, toki halu ottaa mallista oppia kasvaa. (Bandura 1986, 52; Helkama ym. 1998, 92–93.)

Siihen toimiiko nuori saamansa mallin pohjalta, vaikuttaa myös pystyvyyden tunne (sense of self-efficacy), joka viittaa yksilön käsitykseen siitä, että hän voi vaikuttaa tapahtumiin, joilla on merkitystä hänen elämässään. Pystyvyyden tunteella on tärkeää motivoiva tehtävä kaikessa oppimisessa, myös mallioppimisessa. Jos koen, että pystyn samaan kuin malli; yritän jäljitellä häntä. Jos taas uskon etten pysty; jätän yrittämisen sikseen. (Helkama ym. 1998, 92–93.) Pystyvyyden tunnetta voi ruokkia muun muassa kaveripiirin sisäinen painostus. Mikäli kaverit olettavat, että nuori pystyy jo hankkimaan seksiin liittyviä kokemuksia tai jopa luulevat hänen jo tehneen niin, mikä enää estää nuorta kokeilemasta.

Miettiessäni miten sovellan sosiaalisen oppimisen teoriaa omassa tutkimuksessani tulini siihen tulokseen, että minun on selvitettävä vastaajieni kaveripiirin koostumusta. Onko heidän joukossaan nuoria jotka käyttäytyvät siten, että olisivat esimerkiksi seksuaalisesti kokeneita ja sen takia he ovat suosittuja kaveriporukassaan. Tällä tavalla voin tutkia sitä; kasaantuvatko yhtä kokeneet henkilöt samoihin kaveripiireihin ja ”ruokkiiko” yhden tai useamman nuoren kokemukset muiden nuorten kokemuksia. Samalla selviää se, ovatko seksuaalisesti kokeneet nuoret ihailun kohteita

ja pidetäänkö heidän saavuttamaansa asemaa kaveriporukassa tavoittelemisen arvoisena.

Tärkeää on myös kysyä minkälaisia asioita tai ominaisuuksia vastaajan kaveripiirissä arvostetaan, koska todennäköistä on, että näitä piirteitä vastaaja pyrkii myös itselleen saamaan. Varsinkin mikäli tiettyntyyppiset teot tai ominaisuudet auttavat nousemaan kaveripiirin arvojärjestyksessä ylöspäin. Arvioidessaan omaa asemaansa kaveripiirissään nuori samalla paljastaa hieman siitä, kuinka paljon hän arvostaa itseään. Voin myös verrata hänen vastaustaan siihen minkälaisia ominaisuuksia hän ystävissään arvostaa. Löytääkö nuori näitä samoja ominaisuuksia itsestään? Terve itsetunto ja minäkäsitys ovat olennaisia osia, kun nuori rakentaa omaa seksuaalista identiteettiään ja asettaa rajoja omalle ja muiden seksuaaliselle käyttäytymiselle. Mikäli nuori ei arvosta itseään, hän ei myöskään välitä siitä mitä hänelle tai hänen ruumilleen tehdään.

2.2 Minäkäsityksen sosiaalinen luonne ja peiliminä

Peiliminä-teorian mukaan minäkäsitys on mitä suurimmassa määrin sosiaalinen ilmiö; opimme tuntemaan itsemme vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja minäkäsityksemme vaikuttaa puolestaan sosiaaliseen käyttäytymiseemme. (Helkama ym. 1998, 359). Eniten minäkäsityksen sosiaalista luonnetta ovat korostaneet sellaiset minäteoreetikot kuin George Herbert Mead ja Charles Horton Cooley, joiden mukaan käsityksemme itsestämme yksinkertaisesti heijastaa muiden ihmisten käsityksiä meistä. Cooley puhui minäkäsityksestä ”peiliminänä” ja piti sitä sosiaalisen vuorovaikutuksen tuloksena. Tämän niinsanotusti heijastettujen arviointien periaatteen mukaan näemme itsemme sellaisina kuin muut meidät näkevät, mutta eivät ketkä tahansa muut: Meadin mukaan valitsemme vain itsellemme tärkeimpien ihmisten mielipiteitä omiksemme. (Helkama ym. 1998, 360.)

Meadin mukaan yksilön käyttäytymistä määrittelee hänen suhteensa omaan sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöönsä ja yhteisöönsä. Mead puhuu reflektiivisyydestä tarkoittaen sitä, että yksilö toimii sen mukaan millaisiin sosiaalisiin ja fyysisiin ti-

lanteisiin hän joutuu ja joihin hän reagoi. (Mead 1967, 91.) Nuori muodostaa siis käyttäytymisensä perusteet esimerkiksi kaveriporukkinsa käyttäytymisen perusteella.

Yksilön luonteenlaatu muodostuu useimmissa tapauksissa sellaiseksi, jota yhteisö tarvitsee erityisen kulttuurinsa ylläpitämiseen. Meadia on arvosteltu aineiston yksipuolisesta käytöstä, joka on johtanut ylikorostamaan niin kulttuurin kuin yksilön persoonallisuuden yhtenäisyyttä. Sitä yleistä väitettä, että kulttuurin asettamat ihanteet ja vaatimukset vaikuttavat yksilöiden luonteenlaadun muodostumiseen, tämä kritiikki ei kuitenkaan kumoakaan. Niin median tuottamat ihanteet kuin kaveripiirissä arvostettavat asiat vaikuttavat siihen miten nuori käyttäytyy ja minkälaisena hän näkee itsensä. (Helkama ym. 1998, 340.)

Minä objektina tulee osaksi yksilöä sitä kautta, millaiseksi yksilö olettaa yleisen mielipiteen itsestään sen ryhmän jäsenenä johon hän kuuluu. Yksilö kokee itsensä epäsuorasti muiden ryhmänsä jäsenten lähtökohdista. Hän tulee objektiksi itselleen omaamalla muiden yksilöiden asenteet hänestä siinä sosiaalisessa kontekstissa joihin hän, ja muut hänen ryhmänsä jäsenet, kuuluvat tai niiden yhteisten kokemusten ja käyttäytymisten kontekstissa, jotka he kaikki jakavat. (Mead 1977, 102; 202–203.) Toisin sanoen yksilö heijastaa muiden ryhmänsä jäsenten asenteita häntä kohtaan ja ottaa ne osaksi omaa minuuttaan. Jos muut esimerkiksi ajattelevat tietystä pojasta, että hän on varmasti erittäin kokenut ja taitava sängyssä, saattaa tuo poika alkaa toimia näiden oletusten mukaan ja siten vahvistaa niitä entisestään.

Yksilöllä voi olla useita erilaisia minäkäsityksiä, jotka vastaavat erilaisiin sosiaalisiin reaktioihin. Sosiaalinen prosessi itsessään on vastuussa siitä minkälaisen käyttäytymisen se yksilössä herättää. (Mead 1977, 207.) Esimerkiksi nuori voi käyttäytyä hyvin eri tavalla erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Kavereiden keskuudessa nuori saattaa olla erittäin ”rääväsuinen” ja seksuaalisesti avoin, kun taas aikuisten läsnä ollessa varsinainen ”siveyden sipuli”, joka hymyilee ystävällisesti ja kohtelee aikuisia kunnioittavasti. Yksilö voi poimia omasta minästäan jokaiseen sosiaaliseen tilanteeseen sopivan puolen, heijastamalla ympäristön mielipiteitä hänestä itseensä.

Yksilö siis jatkuvasti reagoi yhteisöönsä. Jokainen muutos ihmisessä juontaa juurensa muutoksissa hänen yhteisössään, joihin yksilö yrittää sovittaa itseään. (Mead 1977, 235). Peiliminän idea on sikäli toimiva, että nuori varmasti muuttaa omaa identiteettiään sen mukaan minkälaista palautetta hän saa ympäristöltään, mutta hieman arveluttavaa on se, ettei identiteetti voisi kehittyä millään muulla tavalla. Cooleyn mukaan yksilön minäkäsitys voi muodostua ainoastaan vuorovaikutuksensa muihin yksilöihin (Cooley 1983, 210). Eikö yksilö voi omaksua käyttäytymismalleja jotka eivät sovi hänen sosiaaliseen ympäristöönsä? Kyllähän seksuaalisesti aktiivinen nuori voi muuttaa käytöstään huomattavasti, ettei se enää sovi hänen arvomaailmaansa, joka on muuttunut toisenlaiseksi. Vai onko hänen arvomaailmansa muuttunut toisenlaiseksi siksi, että se on reagoinut jonkin toisen sosiaalisen ympäristön mielipiteisiin hänestä.

Karmela Liebkind (1998, 68) kääntää peiliminä-teorian vielä kerran pääläelle kirjoittaessaan seuraavaa: ”Minäkäsitys edustaa ihmisen itsestään hellimää 'teoriaa', kun taas itsetunto on enemmän tunneperäinen ja vaikuttaa välittömämmin käyttäytymiseemme. Kaikilla ihmisillä on tarve nähdä itsensä myönteisessä valossa ja siksi he pyrkivät kohentamaan itsetuntoaan tai ainakin säilyttämään sen ennallaan. Itsetuntoamme uhkaavat tekijät uhkaavat koko identiteettiämme. Vakka toivomme hartaasti muiden olevan kanssamme samaa mieltä siitä, mitä me olemme (siis vahvistavan omaa teoriaamme itsestämme), olemme vieläkin innokkaampia suojelemaan myönteistä arviota itsestämme. Tämän vuoksi saatamme myös värittää muiden käsityksiä itsestämme. Näin ollen se käsitys, mikä meillä on itsestämme, vaikuttaa enemmän siihen käsitykseen, minkä me uskomme muilla olevan meistä.” Nuori ei siis välttämättä toimi oman itsetuntonsa vastaisesti, vaikka kokisi sen heikentävän muiden käsitystä hänestä. Päinvastoin hän pyrkii toiminnallaan vahvistamaan omaa itsetuntoaan, mutta samalla toimimaan siten, että muut kokevat sen hyväksyttäväksi.

Tutkittaessa nuorten seksuaalisen identiteetin kehittymistä voidaan peiliminä-teorian toimivuutta testata muun muassa siten, että kartoitan kyselylomakkeen avulla sitä millaisina nuoret luulevat ystäviensä pitävän heitä. Kokeeko nuori, että

ystävien käsitykset hänestä ovat tosia, vai kenties vääristyneitä. Peiliminä-teoria hyötyy osaksi samoista kysymyksistä sosiaalisen oppimisen teorian kanssa, koska myös siinä on tärkeää selvittää kaveripiirin koostumusta ja sitä millaisia asioita kaveripiirissä arvostetaan.

Tärkeää on myös selvittää nuoren itsetunnon tilaa; kuinka suuressa arvossa hän pitää itseään. Onko nuori kaveriensa vietävissä, vai pystyykö hän pitämään oman päänsä heidän edessään. Mikäli nuori ajattelee, että muut pitävät häntä jotenkin huonona ihmisenä, onko hän itse asiasta samaa mieltä, vai ovatko hänen omat ajatukset itsestään parempia?

Selvitän myös sitä, keitä nuori pitää itselleen tärkeinä henkilöinä ja keiden mielipiteiden hän antaa vaikuttaa toimintaansa. Kysymällä näiden henkilöiden toiminnasta, voin saada selville myös siihen, millaisia ihmisiä nuoria arvostaa. Mikäli nuoren ystävät ovat seksuaalisesti kokeneita, on todennäköistä, että kokeneisuus on arvostettu piirre heidän kaveripiirissään ja sitä kautta myös nuori toivoo muiden näkevän hänet seksuaalisesti kokeneena henkilönä. Tällä tavalla oravanpyörä pyörii eteenpäin ja nuori vahvistaa muiden käsityksiä itsestään omalla käyttäytymisellään.

2.3 Nuorten seksuaalisuus ja seksuaali-identiteetti

Identiteettiin, eli tietoon siitä, kuka minä olen ja missä olen kotonani, liittyy oma ihmisarvo ja kyky puolustaa omia rajojaan ja antaa parastaan. Sekä seksuaalisuuteen että sukupuoleen liittyvä identiteetti voidaan hahmottaa kaksitahoiseksi. Ensimmäisen tason muodostaa persoonallinen identiteetti, johon kuuluvat kokemus ja ymmärrys omasta sukupuolesta, seksuaalisesta innostuksesta, mieltymyksistä sekä omista tarpeista ja arvoista. Toisen tason taas muodostaa sosiaalinen identiteetti, joka sisältää käsityksen siitä, mihin ihmisryhmiin omien ominaisuuksieni perusteella koen kuuluvani. Näihin samastumisiin liittyvät myönteiset tuntemukset ja kokemukset ovat tärkeä osa itsetuntoa. Kumpikin näistä identiteeteistä rakentuu yksilön ja häntä ympäröivien yhteisöjen vuorovaikutuksessa. (Nissinen 2011, 15.)

Seksuaalinen kehitys tapahtuu portaittain, yksilön psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksien osina ja rinnalla. Seksuaalista kehitystä ei voi irrottaa erilleen muusta kasvusta ja kehityksestä. Murrosiässä nuoren identiteetin muovautumiseen liittyy siis olennaisen osana myös seksuaalisen identiteetin löytäminen. Seksuaalisuuteen liittyviä asenteita, arvoja ja normeja opitaan etenkin lähipiirin ihmisten reaktioiden, puheiden ja mallin kautta. (Cacciatore 2006, 205; 207.)

Oman kehon arvostusta tarvitaan, jotta nuori oppisi itse arvostamaan ja suojaamaan kehoaan ja seksuaalisuuttaan. Nuoren seksuaalisuus on asia, joka siirtyy varsin pian, mutta asteittain, nuoren omalle vastuulle. Nuoren seksuaalisten kokemusten yksityiskohdat eivät enää kuulu vanhempien tietoon, vaan heille kuuluu tiedon ja palvelujen turvaaminen. (Cacciatore 2006, 224.) Olennaisena osana nuoren seksuaalisuuden kehittämisessä on kuitenkin kotoa opitut arvot. Nuori jolla on kotoa saadut selkeät käsitysmallit siitä, miten seksin suhteen toimitaan, luultavasti ei lähde niin helposti mukaan kavereiden painostukseen, vaan hänen on helppo itse päättää toimintansa laatu. Toisaalta, kotoa saadut mallit saattavat suistaa nuoren suoraan sellaiseen seksuaaliseen toimintaan, joka ei välttämättä ole yleisesti hyväksyttävissä.

Identiteetti käsitteenä vastaa kysymykseen: kuka ja mikä olen. Kun tähän kysymykseen vastataan, juonnetaan identiteetti erilaisiin tunnistettaviin ryhmiin ja kategorioihin kuulumisesta. Kun kysymykseen vastataan: ”suomalainen”, ”kasvissyöjä” tai ”poika”, otetaan aineksia näihin ryhmiin samaistumisesta. Seksuaali-identiteetti täsmentää tätä identiteettimääritelmää, sillä se jäsentää tarkemmin nimenomaan seksuaalisen käyttäytymisen, kokemuksien ja tuntemuksien monenkirjavuutta. (Salonen 2008, 271.)

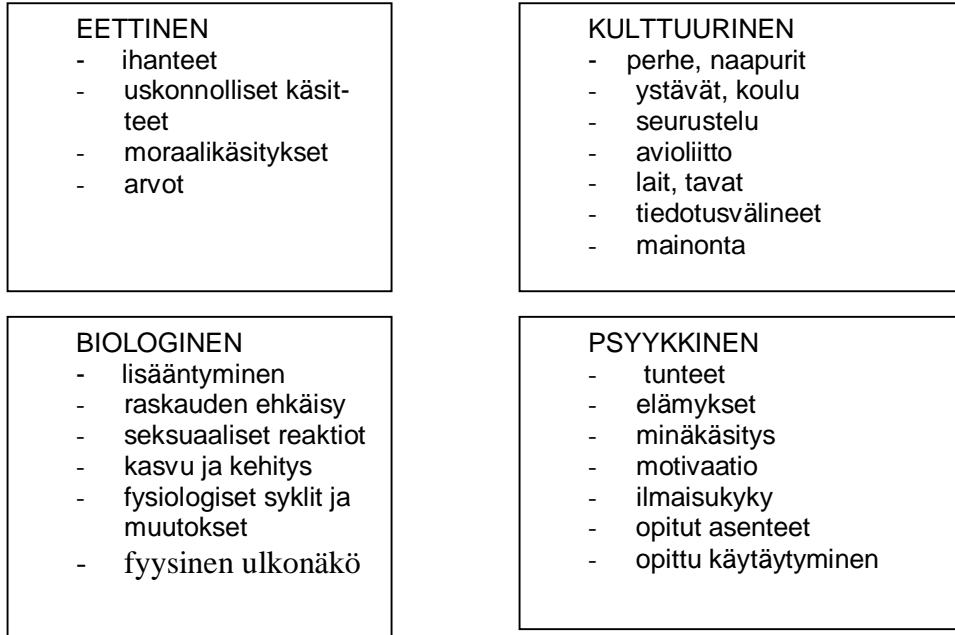
Riikka Pötsönen (1998,14) kertoo teoksessaan kuinka Buzwellin ja Rosenthalin mielestä seksuaalinen identiteetti voidaan määritellä seksuaalisuuteen liittyvien päätösten perusteella. Identiteettiin liittyvät heidän mukaansa myös käsitykset maskuliinisuudesta ja feminiinisyydestä, hyväksyttävästä seksuaalisesta käyttäytymisestä ja omasta itsestä seksuaalisena olentona (sexual self). Seksuaali-

identiteetti ei siis vastaa pelkästään kysymykseen seksuaalisesta suuntautumisesta, vaan käsite pitää sisällään myös yksilön asenteet, käsitykset ja mielipiteet seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Seksuaalisuus herättää nuorissa erilaisia mielikuvia, toiveita, unelmia, pelkoja ja joillakin jopa ahdistusta. Varsinkin silloin kun ei ole vielä omia kokemuksia seksuaalisesta läheisyydestä, voivat nämä kuvitelmat, odotukset ja pelot olla hyvin epärealistisia. Käsitykset seksuaalisuuden olemuksesta, omasta seksuaalisuudesta, seksuaalisista kokemuksista ja niiden seurauksista ovat enemmän kuvitteellisia kuin todellisia. Osmo Kontulan (1991b, 22) mukaan tämä näkyy osalla nuorista joko seksuaalisuuden merkityksen ylikorostuksena tai aiheettomina seksuaalisina pelkoina. Yhteiskunnassa on aina kiistelty siitä voiko liika tieto olla haitallista. Seksuaalikasvatuksessa kyse lienee kuitenkin oikeanlaisen tiedon jakamisesta. Nuoret tarvitsevat oman seksuaali-identiteettinsä muodostamiseen valtavasti tietoa erilaisista seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Mielestäni se onkin kasvattajien; niin koulujärjestelmän kuin huoltajien vastuulla, että nuorilla on ainakin jossain mahdollisuus oikeaan tietoon. Toisin sanoen sellaiseen tietoon, joka kertoo nuorille rehellisesti ja totuudenmukaisesti seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, sen kummemmin niitä vähättelemättä kuin paisuttelemattakaan. Vääränlaista tietoa nuorille on tarjolla yllin kyllin, kuten seuraavasta luvusta käy ilmi.

Maija Sironen ja Päivi Kalilainen esittelevät Greenbergin ja työryhmän välineen seksuaalisuuden tarkasteluun biologisen, psyykkisen, eettisen ja kulttuurisen ulottuvuuden avulla (kuvio 1). Näiden ulottuvuuksien keskinäinen suhde vaikuttaa siihen, kuinka yksilö kaiken kaikkiaan seksuaalisuutensa kokee. (Sironen & Kalilainen 2006, 257–258.)

Seksuaalisuuden ulottuvuudet

Kuvio 1. Seksuaalisuuden ulottuvuudet (Sironen ja Kalilainen 2006, 257–258)

Tutkielmani teorit liittyvät kiinteästi seksuaalisuuden ulottuvuuksista kolmeen osaluokkaan. Kulttuurinen ulottuvuus koostuu muun muassa perheen, ystävien ja median käsityksistä seksistä ja siitä miten ne vaikuttavat nuoren käsitykseen seksuaalisuudesta. Mallioppimisessa nämä kulttuuriset ulottuvuudet ovat erittäin tärkeitä, koska ne tarjoavat juuri niitä malleja, joita nuori arvostaa ja joiden käyttäytymistä hän haluaa toisintaa. Kulttuurinen ulottuvuus asettaa nuoren seksuaaliselle käyttäytymiselle myös rajat lakien muodossa.

Moraalikäsitykset ja arvot kuuluvat eettiseen ulottuvuuteen. Peiliminä ja mallioppiminen liittyvät olennaisesti siihen, millaisia asioita tai toimia nuori arvostaa ja minäkäläisiä henkilöitä hän ihailee. Mikäli nuoren mielestä on tärkeää, että hän kuuluu ryhmään ja että hänet hyväksytään, hän saattaa myös toimia omaa arvomaailmaansa vastaan. Peiliminä-teoriassa nuori rakentaa omaa minäänsä sen pohjan päälle millaisena muut häntä pitävät. Tällöin hän voi omaksua muiden ihmisten arvoja ja moraalikäsitteitä omikseen, koska samalla kun nuori peilaa itseään muihin, muut peilaavat nuoren käytöstä omaan arvomaailmaansa ja kokevat hänen toimintansa hyväksyttävänä ja suosittuna. Eettinen ulottuvuus pitää sisällään myös sen,

miten nuori kohtelee itseään ja muita seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Sosiaalisesta mediasta tai kavereilta omaksutut käytösmallit voivat vaikuttaa myös siihen, millaista kohtelua nuori ajattelee ansaitsevansa.

Seksuaalisista ulottuvuuksista psyykkinen pitää sisällään nuoren minäkäsityksen, motivaation sekä opitut asenteet ja käyttäytymisen. Seksuaalisen identiteetin synnyssä minäkäsitys on erittäin tärkeä elementti. Se millaisena ihmisenä nuori näkee itsensä, liittyy ratkaisevasti siihen millaisia ihmisiä nuori arvostaa. Heikon minäkäsityksen omaava nuori voi katsoa ylöspäin näennäisen vahvoja ihmisiä. Seksuaalisen kokeneisuuden julistaminen voi antaa kuvan vahvasta ihmisestä henkisesti heikon nuoren silmissä. Tällöin nuoren on helppo valita se henkilö, josta hän haluaa ottaa mallia. Opitut asenteet ja käyttäytyminen on perustana nuoren tulevalle käyttäytymiselle. Mikäli nuori on pienenä oppinut tietynlaisen toimintamallin, miksei hän toteuttaisi tuota mallia myös itse. Murrosikä on aikaa jolloin nuori alkaa muodostaa omia moraali- ja arvokäsityksiään. Tällöin aikaisemmin esimerkiksi vanhemmilta opitut käsitykset voivat murentua ja nuoren omassa sosiaalisessa piirissä vallitsevat käsitykset saavat enemmän jalansijaa.

Biologinen ulottuvuus ei suoranaisesti liity valitsemini teorioihin, mutta se on olennainen osa yhtä tutkimuskysymystäni. Eli kuinka kokeneita nuoret ovat ja mitä he tietävät seksiin liittyvistä asioista. Nämä kysymykset taas ovat olennaisia taustateorioideni kannalta, koska niiden avulla vertaan esimerkiksi sitä, kuinka kokenut nuori on ja minkälaisia asioita hänen kaveripiirissään arvostetaan. Biologinen ulottuvuus kuitenkin liittyy ruumiinkuvan kautta myös seksuaalisuuden psykologiseen ulottuvuuteen. Nuoren fyysinen kehittyminen tai kehittymättömyys muokkaa nuoren käsitystä itsestä ja myös siitä onko hän mielestään valmis fyysiseen kanssakäymiseen kumppaninsa kanssa.

Sukupuolta ja seksuaalisuutta jäsentävät aina myös erot ja kategoriat, kuten ”rotu”, etnisyyt, kansallisuus, uskonto, yhteiskunnallis-taloudellinen asema, koulutus, ikä, sukupolvi ja maantieteellinen tai sosiopoliittinen paikka. Niillä kaikilla on konkreettisia - sekä sosiaalisia että ruumiillisia – vaikutuksia ja seuraamuksia yksilöiden elämässä. (Karkulehto 2006, 69.) Yksilö ja hänen asenteensa ja elämäntapansa ovat

aina useampien tekijöiden summa. Kukaan ei voi välttyä kasvattajiensa ja ympäröivän yhteiskunnan välittämiltä uskomuksilta ja ajatuksilta. Vääjäämättä nämä ulkopuoliset tekijät muokkaavat myös jokaisen yksilön omia valintoja. Vanha sanonta: ”Lapsen kasvattamiseen tarvitaan koko kylää” pitää paikkansa juuri tässä mielessä. Nyky-yhteiskunnassa kukaan ei kasva ja kehity umpiossa, vaan yksilö kasvaa ja kehittyy jatkuvasti erilaisten vaikutuksien ja mielipiteiden sulatusuunissa.

2.4 Media ja seksuaalikasvatus

Seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvää tietoa on helppo löytää. Ei tarvitse kuin avata nettiyhteys tai televisio ja verkkokalvomme täyttyvät seksiin liittyvillä asioilla. Usein nuo visuaaliset kuvat ovat sellaisia jotka eivät varsinaisesti edes kuulu seksuaalisuuteen. Tälläkin hetkellä seksillä myydään muun muassa erilaisia tuksuja, autoja ja tietysti vaatteita. Voisi ehkä sanoa, että seksistä on ylitarjontaa. Media sinkoaa kuvansa samanlaisena jokaisen katsojan silmille riippumatta käyttäjän kehitys-, kokemus- ja ymmärrystasosta. Siinä missä luettu tarina antaa kuulijalle mahdollisuuden rakentaa ja kuvitella tarinaa omassa mielikuvituksessaan sellaiseksi kuin haluaa ja niin hurjaksi kuin uskaltaa, kuvallinen media esittää maailman valmiina. Kuva on perinteistä, suullista tai kirjallista tarinaa vahvempi. (Mustonen 2004, 58.) Tällaisessa tilanteessa nuori joka ei ole vielä täysin löytänyt omaa seksuaalisuuttaan voi helposti joutua harhateille. Harhateille siinä mielessä, että nuoren tietoisuuteen tuodaan asioita, joita hän ei kehitystasonsa vuoksi ole vielä välttämättä valmis käsittelemään.

Kulttuuri ja media tarjoavat meille jatkuvasti muistivihjeitä, jotka jättävät jälkensä ruumiin ja tunteen muistiin. Tämä muisti muovaa asenteitamme, suhdettamme ruumiiseemme, itseemme ja toisiimme. Seksuaalisesti vihjaileva kuvasto, varsinkin mainonta, toimii imaginaarisena pakkona, koska ruumis muistaa sen välittämät vaatimukset. Toistuvina nämä vihjeet piirtyvät alitajuntaan, vaikka tietoinen mieli vastustaisikin niiden välittämää sanomaa. (Näre 2008, 40.) Toisin sanoen median tarjoamat käsitykset seksuaalisuuden oikeasta ja väärästä, muokkaavat nuoren omia käsityksiä, vaikka hän periaatteessa tietäisikin, että median tuottamat kuvat

eivät ole tosia. Ne kuitenkin antavat nuorille käsityksiä siitä, minkälaisia odotuksia muut nuoret ehkä asettavat heille ja heidän käyttäytymiselleen. Murrosikäinen nuori on erittäin altis toisten ihmisten mielipiteille ja oman kantansa esiintuominen on vaikeaa, varsinkin jos tuo kanta poikkeaa muiden ikätovereiden oletetuista mielipiteistä.

Epäonnistuminen ja pettymykset sosiaalisissa suhteissa ennustavat selkeimmin median käytön ongelmakehitystä. Sosiaalisista ongelmista kärsiville nuorille median käytöstä tulee helposti todellisuutta pakenevaa ja virtuaalisesta seurustelusta tulee palkitsevampaa kuin reaalimaailman suhteista. Verkoissa tapahtuva anonyymi vuorovaikutus tarjoaa ystävien ja myös seksisuhteiden korvikkeita. Se ei myöskään valmenna sellaisiin sosiaalisiin tai seurustelutaitoihin, joita oikea elämä edellyttää. (Mustonen 2004, 60.) Me kasvattajina emme voi luottaa siihen, että nuori saa tarpeeksi oikeaa tietoa seksuaalisuudesta median kautta.

Suomessa on olemassa mainonnan eettinen neuvosto, kuluttaja-asiamies, ja markkinatuomioistuin, jotka valvovat median tuottamaa informaatiota. Tämän lisäksi on olemassa näiden instanssien antamat selvät ohjeet lapsiin kohdistuvalle mainonnalle. Niiden mukaan lapsiin kohdistuva mainonta ei koskaan saa olla vallitsevien yhteiskunnallisten arvojen vastaista. Mainoksessa ei esimerkiksi saa antaa lapselle huonoja käyttäytymismalleja eli ylipäänsä kuvata huonoa käytöstä hyväksyttävänä. Väkivaltaa ei saa käyttää missään muodossa. Lapsen hyväuskoisuutta ei saa käyttää hyväksi mainonnassa. Ei myöskään saa antaa ymmärtää, että tiettyjä asioita omistamalla lapsi olisi sosiaalisesti arvostetumpi ystäviensä joukossa. Lapsille ja nuorille ei saa antaa harhaanjohtavaa kuvaa tuotteen laadusta, koosta, kestävydestä tai muusta sellaisesta toiminnasta. Tämä pätee myös niihin aikuisien mainoksiin, joita esitetään lasten katseluaikaan. (Norrena 2003, 13–14.) Ohjeistus on siis olemassa, mutta kysymys kuuluu, kuinka hyvin sitä noudatetaan. Ja vaikka ohjeistuksia noudatettaisiinkin, voimmeko olla varmoja siitä, että lapset ja nuoret eivät muodosta omia käsityksiään siitä, mitä heiltä ikätovereidensa keskuudessa vaaditaan.

Seksiin ja seksuaalisuuteen liittyvää tietoa nuoret saavat tietysti muualtakin kuin mainonnasta. Internet on pullollaan pornografisia sivustoja, joiden käyttäjiä ei valvota millään tavalla. Anu Mustonen (2004, 58) muistuttaa, että seksi viihteessä ei sinänsä ole tuomittavaa, onhan se viihteen sisältönä kannatettavampaa kuin vaikkapa väkivalta. Edellytyksenä hyvälle seksiviihteelle kuitenkin on, että se esitetään eettisellä tavalla ja ketään halventamatta. Kuinka todennäköistä on, että nuori tietoa etsiessään löytää seksiviihdettä, joka on tuotettu eettinen näkökanta mielessä? Valitettavasti emme voi estää nuorten altistumista kaikelle ”tiedolle” jota mediassa seksiin liittyen on. Ainoa keino mielestäni onkin tarjota nuorille tarpeeksi oikeanlaista tietoa ja seksuaalikasvatusta, jotta he voivat itse muodostaa käsityksensä siitä, mitä seksi oikeasti on ja minkälaista käytöstä heiltä seksuaalisuuden kohdalla odotetaan.

3 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

3.1 Tutkimuskysymykset ja aineiston keruu

Valitsin kvantitatiivisen tutkimuksen, koska sosiaalityössä on tehty aika vähän määrällistä tutkimusta. Muodissa tuntuu olevan lähinnä haastattelututkimukset. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla tutkimusaiheittani on myös helpompi tutkia, koska tällöin on mahdollista saada suurempi vastaajien joukko kuin esimerkiksi haastattelujen avulla. Suurempi vastaajajoukko tarkoittaa myös luotettavampaa tutkimustulosta ja tulos on siten myös helpommin yleistettävissä. Toisaalta lomaketutkimukset antavat yhteiskunnasta realiteettia positiivisemmän tuloksen, koska ihmiset vastaavat kysymyksiin aina vähän todellisuutta ”paremmin”. Oman tutkimukseni kohdalla on mahdollista se, että nuoret väittävät omaavansa enemmän kokemusta kuin heillä oikeasti on; tai päinvastoin vähättelevät omien seksuaalikokemustensa määrää. Tutkittuani oppilaiden vastauksia olen kuitenkin varma siitä, että nuoret ovat olleet rehellisiä vastatessaan lomakkeeni kysymyksiin.

Kvantitatiiviset menetelmät perustuvat mittaamiseen, jossa mittayksikkö voi ilmiön luonteen mukaan vaihdella. Se voi olla ihmistä kuvaava ominaisuus, sana, vaikutuksen aste tai mikä muu tahansa soveltuva yksikkö jonka avulla tarkastelun kohteena oleva ilmiö saadaan numeeriseen hallintaan. Aina ihmisten ollessa kyseessä voidaan ihmetellä sitä, miten esimerkiksi jokin ihmisen käyttäytymisen osa voidaan saattaa numeeriseen muotoon. Tutkimuskohteena oleva ilmiö tulee kuitenkin selväksi, jos se voidaan esittää kysymyksen muodossa. Tällöin tutkimus ymmärretään keinoksi saada vastaus esitettyyn kysymykseen. Voidaan esimerkiksi kysyä millaisia asioita nuoret pitävät tärkeinä ja millaisia piirteitä heidän kaveripiirissään arvostetaan. Nämä vastaukset voidaan muuttaa numeeriseen muotoon ja edelleen arvioida yleisesti nuorten elämää määrittäviä arvoja ja asenteita. (Erätuuli ym. 1994, 11.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkimuksen avulla saatava tieto on yleistettävissä. Toisin sanoen tutkimuksessa tietoa antavan perusjoukon on oltava niin laaja ja monipuolinen, että siitä saatavia tuloksia voidaan yleistää suureen

väestönryhmään, jota tutkimuksen perusjoukko edustaa. (Erätuuli ym. 1994, 18.) Omassa tutkielmassani yleistettävyyys koskee lähinnä Rovaseudun nuoria, koska voidaan ajatella, että nuoriso Rovaniemellä ja Helsingissä omaa tosistaan poikkeavia arvoja ja asenteita. En siis lähtisi yleistämään tutkielmani tuloksia koko Suomen nuorisoon, mutta rovaniemeläisistä 9.luokkalaisista se kenties antaakin kattavan kuvan. Toisaalta tutkielmani tuloksia voinee yleistää ilmiön tasolla kaikkiin suomalaisiin nuoriin. Tutkielmani onkin ikään kuin case-tutkimus, jonka tapaus on yhden paikkakunnan 9. luokkalaiset.

Tutkimuksen tavoitteena on aina saada tietoa, jota voi käyttää suoraan toiminnan kehittämiseen tai joka lisää kohdealueen ymmärtämistä ja hallintaa. Omalla kohdallani toivon tutkielmani antavan meille kasvattajina ja nuorten parissa työtään tekevinä sosiaalityön- tai opetusalan ammattilaisina uusia keinoja nuorten toimimiseen. Toivon mukaan tutkielmani myös laajentaa ymmärtämystämme nuorten käyttäytymisestä ja siitä, minkälaiset tekijät vaikuttavat nuoren identiteetin kehittämiseen. Yleisesti tutkimuksen tavoitteena tulisi olla myös kehittää valitun tutkimusalueen teoriaa tai varmistaa entistä, ehkä hyvinkin epävarmaa, tietoa tutkimusalueelta. (Erätuuli ym. 1994, 17.)

Nuorten seksuaalista käyttäytymistä tutkitaan säännöllisin väliajoin muun muassa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselyissä, jotka tosin ovat omaa tutkielmaani paljon laajempia siten, että niissä on kysymyksiä monilta eri nuorten elämään liittyviltä osa-alueilta. Omassa tutkielmassani käytän apuna kouluterveyskyselyä vuodelta 1998, jossa kyselylomakkeen avulla kartoitettiin Rovaseudun nuorison käsityksiä muun muassa seksistä, seksuaalikasvatuksesta ja ehkäisystä (kts. Liinamo 1999). Tuolloin THL:n nimi oli vielä Stakes (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus), joten jatkossa viitataan kyseiseen laitokseen Stakes-nimellä. Käytän tätä tutkimusta apuna siten, että kysyn samoja kysymyksiä ja vertaan tuloksia keskenään. Kyseisessä tutkimuksessa pääpaino ei kuitenkaan ollut seksuaalisuudessa sinänsä ja tämän takia se ei tutkinut nuorten seksuaalista kokeneisuutta kovinkaan laajalti. Omaan kyselylomakkeeseeni lisäsin siis kysymyksiä koskien tuota aihetta.

Tutkielmassani on kaksi tutkimuskysymystä:

1. Kuinka seksuaalisesti kokeneita 9.luokkalaiset ovat?

Tätä kysymystä tutkin kysymällä nuorilta muun muassa sitä minkälaisia seksuaalisia kokemuksia heillä on? Vertasin vastauksia Stakesin vuonna 1998 teettämään kouluterveyskyselyyn, jotta pystyin tutkimaan nuorten mahdollista seksuaalikäyttäytymisen muutosta. Tutkin myös ovatko nuorten tiedot seksuaalisuuteen liittyvistä asioista muuttuneet vuoteen 1998 verrattaessa.

2. Miten nuori omaksuu oman seksuaalisen käyttäytymisensä mallit ja mitkä tekijät vaikuttavat nuoren seksuaalisen identiteetin kehittymiseen?

Tähän kysymykseen etsin vastausta tutkimalla nuorten kaveripiiriä ja heidän asemaansa siinä. Millaisia arvoja nuorilla on ja millaisia ominaisuuksia he liittävät itseensä? Kokevatko nuoret, että heidän kaverinsa näkevät heidät sellaisina kuin he itse itsensä näkevät. Keiden mielipiteitä nuoret arvostavat eniten, kun kyseessä on asiat, jotka liittyvät heidän omaan elämäänsä.

Tutkimuskysymyksiin etsin vastauksia kyselylomakkeen avulla, jonka tutkimuksen kohteeni täyttivät valvontani alla (liite 1). Useissa kvantitatiivisen tutkimuksen oppikirjoissa painotetaan sitä, että ennen tietojen keruuta kannattaa selvittää esitutkimuksen avulla, onko tutkimusongelmiin vastaaminen aiotulla tavalla yleensäkin mahdollista (esim. Erätuuli ym. 1994, 14). Kyselylomakkeen kysymykset tulee siis laatia huolellisesti ja ajatuksella, jotta voidaan varmistua siitä, että kysymyksiin vastaaminen on miellyttävää vastaajille ja jotta vastausten analysointi antaa vastauksen tutkimuskysymyksiini. Itse käytin koekaniinina muutamaa ystävää, jotka vastasivat lomakkeen kysymyksiin ja kertoivat sitten minulle ajatuksiaan siitä, kuinka kysymykset heidän mielestään toimivat. Pidin myös tärkeänä selvittää sitä, että kysymykset olivat helposti ymmärrettävissä ja vastattavissa.

Lomakkeessani oli kolmenlaisia kysymyksiä. Nuoret saivat vastata enimmäkseen vaihtoehtokysymyksiin, joihin he vastasivat valitsemalla annetuista vaihtoehdoista yhden. Osa vaihtoehtokysymyksistä oli monivalintakysymyksiä, joissa heillä oli

mahdollisuus valita useasta eri vastausvaihtoehdoista yksi tai useampia hänen kohdallaan sopivimpia vaihtoehtoja. Monivalintakysymyksiin oli loppuun lisätty myös tyhjä kohta, johon he saivat lisätä vaihtoehdon, joka heidän mielestään lomakkeesta jäi puuttumaan (kts. Liite 1, kysymys 4 & kysymys 10). Lomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, joissa nuoret saivat omin sanoin kertoa vastauksensa (kts. Liite 1, kysymys 3). Kolmanneksi lomakkeessa oli mielipideväittämiä, joiden kohdalla nuoret valitsivat valmiista vastausehdoista sen, joka oli lähinnä heidän omaa mielipidettään (kts. Liite 1, kysymys 33).

Ennen kyselylomakkeiden täyttööä tarvitsin tutkimukseeni tutkimusluvan. Tavoitteeni oli saada mahdollisimman suuri vastausjoukko ja tästä johtuen luvan saaminen jokaiselta vastaajalta tai tämän huoltajalta erikseen olisi ollut valtava urakka. Koska kyselylomakkeeni täytettiin kouluissa, pyysin lupaa Rovaniemen kaupungin palvelupäälliköltä (liite 2), tämän lisäksi lähetin kaikille Rovaniemen peruskoulujen rehtoreille kirjeen, jossa kerroin tutkimuksestani (liite 3). Painotin lupahakemuksessa ja kirjeessä sitä, että jokaisella nuorella on oikeus kieltäytyä osallistumisesta kyselyyn.

Jokaiselta Rovaniemen yläasteelta kyselylomakkeen vastaajiksi valikoitui yksi yhdeksäs luokka, jonka oppilaat täyttivät kyselylomakkeen jonkin oppituntinsa aikana. Luokat valittiin sattumanvaraisesti sen mukaan, minkä luokan opintosuunnitelmaan lomakkeen täyttö parhaiten sopi. Rovaniemellä oli kyselyn täyttämishetkellä kahdeksan koulua, joissa on luokat 7-9. Tutkielmassani on siis 145 vastaajaa kahdeksasta eri koululuokasta. Näistä 145 vastaajasta suljin analyysin piiristä pois kaksi vastaajaa heidän kyseenalaisten vastaustensa vuoksi, joten lopullisessa analyysissä oli käytössä 143 lomaketta. Kävin jokaisella näistä kouluista keväällä 2008. Kaikilla kouluilla henkilökunta oli hyvin ystävällistä ja auttavaista. Toisissa luokissa vastaustilanteessa oli läsnä vain minä ja oppilaat, ja tosissa luokissa myös kyseisen tunnin opettaja. Silloin kun opettaja oli läsnä tunnilla, hän ei osallistunut millään tavalla kyselyn toteuttamisen eri vaiheisiin, vaan hänen roolinsa oli lähinnä toimia vastausrauhan valvojana.

Aloitin vastaustilanteen kertomalla itsestäni ja siitä miksi olen heidän edessään. Kerroin tutkielmastani ja siitä mitä toivon heiltä. Kerroin millaisia kysymyksiä lomakkeessa on ja millä tavalla niihin tulee vastata. Selitin esimerkiksi onko kyseessä mielipideväittäjä vai kysymys jossa saa valita useita vastausvaihtoehtoja. Kerroin nuorille, että heidän vastauksiaan ei näe kukaan muu kuin minä ja tutkielmani tuloksista kenenkään yksittäisiä vastauksia ei voida selvittää. Tein nuorille myös selväksi, että mikäli he eivät halua vastata lomakkeen kysymyksiin he voivat palauttaa minulle tyhjän lomakkeen.

Itse vastaustilanteet olivat erittäin rauhallisia; oppilaat kuuntelivat tarkkaavaisesti ohjeita ja näyttivät ottavan vastaamisen hyvin tosissaan. Tutkielman aiheella oli varmasti tähän suurin vaikutus, koska seksuaalisuus itsessään on jo arka, mutta samalla mielenkiintoinen aihe, joten ehkä siitä puhumiseen tai kirjoittamiseen suhtaudutaan tämän takia vakavasti. Tilannetta edesauttoi varmasti myös se, että olin valtaosalle vastaajista täysin tuntematon henkilö, ja siksi sain heidän jakamattoman huomionsa. Uskon myös, että pystyin luomaan vastaustilanteisiin luottavaisen tunnelman, joka rohkaisi oppilaita vastaamaan kysymyksiin totuudenmukaisesti. Tästä johtuen vastausten joukossa oli ainoastaan kaksi kyselylomaketta, jotka oli täytetty selkeästi ”pilke silmäkulmassa”. Näissä lomakkeissa seksikokemuksia oli liioiteltu valtaviin mittoihin ja vastaajien perheissä oli myös epäilyttävän paljon isä- ja äitipuolia. Avoimet kysymykset pitivät myös sisällään runsasta seksuaalista kielenkäyttöä.

Lopetin vastaustilanteet siten, että varmistin kaikkien olevan valmiita ja pyysin heitä kääntämään lomakkeet nurinpäin pulpetillaan. Keräsin lomakkeet pois ja tiedustelin onko nuorilla kysyttävää minulta. Yleensä kysymyksiä ei ollut, joten kirjoitin heille vielä näkyville sähköpostiosoitteeni, jonka kautta nuoret voivat olla minuun yhteydessä, jos jokin asia kyselyn toteuttamisessa tai tutkimuksen aiheessa jäi heitä mietityttämään. Lopetin tunnin siten, että jaoin nuorille kopiot nuoren seksuaalisista oikeuksista (liite 4) ja toivotin heille mukavaa loppukevättä.

3.2 Aineiston tulkinta

Ihmistieteissä, kuten monissa muissakin tieteissä, mittaaminen on usein varsin epäsuoraa. Tutkittava käsite, mitä halutaan mitata, ei sellaisenaan ole mitattavissa – kyseessä on latentti- eli piilomuuttuja. Nuoren seksuaali-identiteetti on sinällään niin laaja käsite, että se täytyy pilkkoa pieniin osiin, joita pystytään mittaamaan. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa täytyykin usein mitata pienempiä kokonaisuuksia, joista voidaan tehdä johtopäätöksiä kyseisen latentin muuttujan suhteen. (Erätuuli ym. 1994, 37.) Omassa tutkielmassani latentti muuttuja on seksuaali-identiteetin kehittyminen, jonka selvittämiseksi jaottelin käsitteen eri osa-alueisiin ja tutkin esimerkiksi nuorten seksuaalikäyttäytymistä, seksiin liittyviä tietoja, kaveripiirin muodostumista ja arvoja, sekä nuoren omia arvoja. Näitä kysymyksiä pohtimalla voin saada selville mitkä tekijät vaikuttavat nuoren seksuaali-identiteetin muodostumiseen.

Suoritettuani kyselyn analysoin sen tuloksia muun muassa ristiintaulukoinnin ja faktorianalyysin avulla. Ristiintaulukointi tarkoittaa sitä, että taulukossa tarkastellaan samanaikaisesti kahta muuttujaa, esimerkiksi sukupuoli ja kavereiden lukumäärä. Taulukosta etsitään riippuvuuksia tai säännönmukaisuuksia. Kasvaako vai pienee muuttujan arvo toisen muuttujan arvon muuttuessa, eli korreloivatko muuttujat toisiaan. (Kananen 2008, 44–46.) Ristiintaulukoimalla tutkin esimerkiksi miten tyttöjen ja poikien käsitykset seksuaalisuudesta eroavat ja onko nuoren perheen kokoonpanolla vaikutusta nuoren seksuaaliseen käyttäytymiseen.

Korrelaatiokerroin on myös yksi tapa ryhmitellä eri muuttujia. Mitä korkeampi korrelaatiokerroin on, sitä suurempi yhteys vallitsee kyseisten muuttujien välillä (toisin sanoen ne mittaavat samaa asiaa tai ainakin ovat hyvin läheisiä käsitteitä). Jos korrelaatiokerroin on alhainen tai lähes nolla, on luonnollista tehdä se johtopäätös, että muuttujilla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa – ne kuuluvat eri ryhmiin. (Erätuuli ym. 1994, 51.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ryhmittelyä voidaan toteuttaa monella tavalla ja suunnata moneen tarkoitukseen. Ehkä tavallisinta ihmistieteiden tutkimuksissa on

käyttää ryhmittelyä kohteen jäsentämiseen eli kohteen rakenteen löytämiseen. Toisin sanoen halutaan löytää tekijöitä, jotka muodostavat kokonaisuuksia tai päinvastaisesti voidaan tutkia mitä tekijöitä jokin tietty kokonaisuus pitää sisällään. Tällaiseen tarkoitukseen soveltuu esimerkiksi faktorianalyysi, jota käytän tutkimusteni tulosten analysoimisessa. (Erätuuli ym. 1994, 46.)

Faktorianalyysissä voidaan tiivistää suuri muuttujajoukko muutamaankin muuttujajoukkoon, jotka nimetään sisältönsä mukaan. Faktorianalyysissä tilasto-ohjelma etsii itse keskenään parhaiten korreloivat muuttujat ja muodostaa niistä faktoreita, joille tutkijan tulee antaa sopiva nimi sen mukaan, mitkä muuttujat ovat eniten korreloituneita kyseisen faktorin kanssa. Analyysissä ryhmitellään samaa asiaa mittaavat muuttujat omaksi kokonaisuudekseen. Faktorianalyysi perustuu muuttujien välisiin korrelaatioihin ja niiden taustalla oleviin yhteisiin tekijöihin. Faktorianalyysissä tiivistetään tietoa ja etsitään ilmiön taustalla olevia latenteja rakenteita eli faktoreita. Analyysissä on taustalla eräänlainen piilomuuttujien etsintä. Samaan ryhmään eli faktoriin liittyvät muuttujat kertovat toisistaan jotakin, koska jokin tekijä yhdistää niitä. (Kananen 2008, 68; Heikkilä 2005, 249.) Muodostin muutamassa kysymyksessä nuorten vastauksista faktoreita eli ryhmiä. Näitä ryhmiä analysoimalla sain uutta tietoa siitä, miten esimerkiksi seksikokemukset jakaantuvat nuorten keskuudessa. Selvitin onko jokin tietty ryhmä seksuaalisesti aktiivisempi kuin toinen.

Faktorianalyysin kohdalla ongelmaksi muodostuu se, että selvärajaisia ryhmiä on vaikea määrittää. Omalla kohdallani se tarkoittaa sitä, että tietyn faktorin jäsenet ovat saattaneet valita ominaisuuksia myös muista faktoreista. Faktorianalyysin luonteen takia onkin siis mahdotonta sanoa, mikä yksittäinen vastaaja kuuluu mihinkin faktoriin. Täten myös tutkielmani 143 vastaajasta ketään yksittäistä henkilöä ei voi näin selvärajaisesti osoittaa tiettyyn faktoriin kuuluvaksi.

Tässä tutkielmassa käytin faktorianalyysiä muun muassa kysymyksessä, jossa nuoret saivat valita heidän kaveripiiriään yhdistäviä tekijöitä. Nuorten vastausten perusteella PASW-ohjelma muodosti vastauksista kolme erilaista pääjoukkoa eli faktoria. Faktorianalyysia tehtäessä onkin tutkijan vastuulla, miten hän tulkitsee

muodostamiaankin faktoreita. Pääasia on kuitenkin, että faktoreiden perusteella ei tehdä kovin yksityiskohtaisia päätelmiä kyseiseen faktoriin kuuluvista nuorista, vaan puhutaan ilmiöistä enemmän yleisellä tasolla.

3.3 Tutkimuksen etiikka

Tutkimukseni aihe on melko arkaluontoinen, varsinkin nuorison keskuudessa, joten minun täytyi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tein kysymyksiin vastaamisen mahdollisimman helpoksi. Vastaajien tulisi saada vastata kysymyksiin sanoilla, jotka ovat heille tuttuja, joten myös kysymykset täytyy muotoilla siten, että ne eivät sisällä nuorille outoa ammattisanastoa (Lee 1993, 76). Pyrin käyttämään kysymyksissäni yleiskieltä ja välttämään liian monimutkaisia niin sanotusti aikuisten termejä.

Toinen huomioitava seikka on se, että vastaajani ovat alaikäisiä ja tällöin on ehdottoman tärkeää, että heille tehdään selväksi, että heillä on täysi oikeus kieltäytyä tutkimuksesta (Mäkinen 2006, 88). Oman tutkielmani kannalta on tietysti tärkeää, että pystyn luomaan tutkimustilanteeseen sellaisen ilmapiirin, jossa nuoret tuntevat olonsa turvallisiksi ja kokevat, että en ole siellä tirkistelemässä kenenkään yksittäisen henkilön antamia vastauksia. Tällöin testistä kieltäytyjiä on toivottavasti mahdollisimman vähän.

Tutkijan täytyy löytää sellaiset tutkimusmenetelmät, joiden avulla tutkittavat pystyvät kertomaan arkaluontoisista aiheista, ilman että he menettävät kasvojaan muiden vastaajien joukossa. Tutkimusmenetelmät eivät saa myöskään vaikuttaa vastaajien keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Lee 1993, 75.) Tutkielmani kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että minun on huolehdittava siitä, että tuloksista ei ole mitenkään tunnistettavissa yksittäisten ihmisten vastauksia. Saadakseni nuorilta totuudenmukaista tietoa, minun on tehtävä vastaustilanne sellaiseksi että he ovat vakuuttuneita siitä, että kukaan ei pysty tunnistamaan heitä heidän vastauksistaan. Anonymiteetin säilyttämisellä on selkeitä etuja myös tutkimuksen kannalta. Tutkittavien henkilöiden anonymisuus lisää tutkijan vapautta. Tällöin on helpompaa käsitellä tutkimuk-

nessa seksuaalisuuden kaltaisia arkoja asioita, koska tutkittavia henkilöitä suojaa anonymiteetti eikä tutkijan näin tarvitse pelätä aiheuttavansa haittaa heille. (Mäkinen 2006, 114.)

Luottamuksellisuus tutkimusaineiston käsittelyssä on läheisesti yhteydessä yksityisyyden käsitteeseen, siis siihen, että ihmisen henkilökohtaisia asioita ja tietoja ei levitellä ympäriinsä. Tutkittaville on yksityiskohtaisesti selvitettävä esimerkiksi se, ketkä pääsevät käsiksi heidän antamiinsa tietoihin ja kuinka heidän henkilöllisyytensä salaaminen käytännössä tapahtuu. En kysynyt lomakkeessani mitään muita henkilöllisyyttä määritteleviä tietoja kuin nuoren sukupuolen ja nuoren perheen koostumuksen. (Mäkinen 2006, 115–116.) En myöskään voi tehdä vertailuja eri koulujen suhteen, koska jokaiselta koululta vastaajiksi on valittu vain yksi luokka. Koulujen väliset vertailut saattaisivat tehdä mahdolliseksi sen, että yksittäisen nuoren vastaukset saattaisivat paljastua. Kerroin myös nuorille, että heidän täyttämäänsä lomakkeita ei käsittele kukaan muu kuin minä ja kunhan tutkielmani on valmis, kaikki lomakkeet tuhotaan.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on kiinnittää huomiota tutkimuksen reliabiliteettiin ja validiteettiin. Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia, toisin sanoen tutkimus pitäisi pystyä toistamaan samoin tuloksin. Toistettavuutta vaadittaessa on kuitenkin huomioitava, että yhteiskunnan monimuotoisuudesta ja vaihtelevuudesta johtuen yhden tutkimuksen tulokset eivät välttämättä päde toisena aikana tai toisessa yhteiskunnassa. Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan mittarin (tai tutkimusmenetelmän) pätevyyttä eli sitä, mittaako se tarkoitettua asiaa. Ovatko lomakkeen kysymykset sellaisia, että ne antavat vastauksia tutkimusongelmaan. (Alkula ym. 1994, 94; Heikkilä 2004, 30; Mäkinen 2006, 87.) Validiteetissa erotellaan vielä ulkoinen ja sisäinen validiteetti. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa sitä, onko tutkimus yleistettävissä ja jos on, niin mihin ryhmiin. Sisäinen validiteetti puolestaan kertoo tutkimuksen omasta luotettavuudesta eli ovatko käsitteet oikeita, onko teoria valittu oikein ja onko mittarit muodostettu oikein. (Metsämuuronen 2005, 57.)

Kirjoittaja on pääsääntöisesti vastuussa nimissään julkaistusta tekstistä, on tämä sitten tieteellinen artikkeli tai vaikkapa opinnäytetyö. Vastuu ulottuu koko raportoitavaan tutkimusprojektiin, sen tulosten luotettavuuteen, sen toimeenpanoon ja myös itse julkaistun tekstin oikeakielisyyteen ja laatuun. Jos tutkimus perustuu tilastoanalyysiin, on johtopäätöksen perustuttava hypoteesin huolelliseen tarkasteluun, sekä sen edellytyksiin ja rajoituksiin. Johtopäätösosassa tutkijan tulee aktiivisesti ja kriittisesti analysoida tutkimustaan ja sen tuloksia ja tuoda esille nekin aikaisemmat tutkimukset, jotka eivät tue hänen tulkintaansa. (Mäkinen 2006, 123–124.) Tässä tutkimuksessa pidän mukamani jatkuvasti pohtivan otteen, joten viimeisen pohdintakappaleen varaan johtopäätösten tekemiseen ja mahdollisten tulevien tutkimusten ideointiin.

Tutkijalta edellytetään myös moraalista sitoutumista ja selkeästi pohdittuja arvovallintoja. On kuitenkin tärkeää, että omat arvoni ja mielipiteeni eivät välity kyselylomakkeestani. Mikäli nuori huomaa vastatessaan, että kysymyksistäni välittyy tietynlainen asennoitumien koskien alaikäisten seksuaalikokemuksia, voi se estää heitä vastaamasta totuudenmukaisesti. (Pohjola 2003, 59.) Ennen kyselylomakkeen täyttööä painotin nuorille, että kaikki tiedot ovat minulle tutkielmani kannalta tärkeitä. Yhtä tärkeää on seksuaalinen kokemus kuin kokemattomuuskin. Mainitsin tämän seikan siitä syystä, etten halunnut nuorten ajattelevan, että heillä täytyy olla seksiin liittyviä kokemuksia, jotta arvostaisin heidän vastauksiaan.

4 NUOREN KUVA

4.1 Nuorten taustat ja suhde seksuaalisuuteen

Tutkimusjoukkoni koostuu 145 vastaajasta, joista kaksi suljin pois tuloksista johtuen siitä, että heidän vastauksensa olivat selvästi pilailumielessä tuotettuja. Tutkimukseni n on siis 143. Tästä joukosta tyttöjä on 44 % ja poikia on 56 %. Sukupuoli jakaantuu tässä joukossa melko tasan, tosin siten, että poikia on hieman tyttöjä enemmän. Kokonaisuudessaan Rovaniemen kouluissa oli tutkimusajankohtana 814 yhdeksäsluokkalaista (Korhonen, henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2008). Tutkimukseni vastaajat edustavat siis noin viidennestä Rovaniemen yhdeksäsluokkalaisista.

Nuorten perhetaustaa tiedustelin avoimella kysymyksellä, jossa nuoret saivat kertoa keitä heidän perheeseensä kuuluu. Vastausten perusteella jaoin nuorten perheet kolmeen luokkaan. Tutkimukseni nuoret asuvat suurimmaksi osaksi ydinperheessä, joka muodostuu äidistä ja isästä, sekä nuoren mahdollisista sisarusista. Vastaajista vajaa 68 % kuuluu tähän joukkoon. Noin viidennes vastaajista asuu kuitenkin uusioperheessä, johon saattaa kuulua isä-, äiti-, ja sisaruspuolia. Tähän luokkaan kuuluu myös ne vastaajat, jotka asuvat jossain muualla kuin alkuperäisessä kodissaan, esimerkiksi sijaisperheessä. Kolmas perhemuoto on yksinhuoltajaperheet, joissa on nuoren lisäksi vain jompikumpi vanhemmista, sekä mahdolliset sisarukset. Tähän luokkaan kuuluu 13 % vastaajista.

Vastaajista 15 % ilmoitti seurustelewansa tutkimusajankohtana ja 85 % ei seurustellut. Kuitenkin varsin suuri osa vastaajista oli seurustellut aikaisemmin. Ainoastaan noin kolmannes vastaajista ilmoitti, että hän ei ole seurustellut koskaan aikaisemmin. Suurimmalla osalla vastaajista oli ollut useampi kuin yksi seurustelukumppani (taulukko 1).

Taulukko 1. Seurustelukumppanien lukumäärä

	lkm	%
en ole koskaan seurustellut	47	33
minulla on ollut yksi seurustelukumppani	27	19
minulla on ollut kaksi tai kolme seurustelukumppania	38	27
minulla on ollut neljä tai viisi seurustelukumppania	18	13
minulla on ollut kuusi tai useampia seurustelukumppaneita	13	9
Yhteensä	143	100

Suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että seksiasiat ovat heille ajankohtaisia asioita. Neljä viidestä tytöstä oli sitä mieltä, että seksiasiat ovat hänen kohdallaan ainakin jossain määrin ajankohtaisia. Poikien kohdalla määrä oli vielä suurempi (taulukko 2). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lähes jokaisella nuorella olisi kokemusta seksiasioista. Mutta tämän kysymyksen tulos todistaa kyllä sen, että seksiin liittyvät asiat kiinnostavat nuoria erittäin paljon, ja tavalla tai toisella he etsivät tietoa ja kokemusta itseään kiinnostavista asioista.

Stakesin tutkimukseen verrattaessa voidaan sanoa, että nuorten kiinnostus seksiasioihin on kasvanut. Vuonna 1998 16 % yhdeksäsluokkalaisista pojista ja 24 % tytöistä oli sitä mieltä, että seksiasiat eivät olleet heille lainkaan ajankohtaisia (Liinamo 1999, liitetaulukko 51). Minun tutkimuksessani nuo prosenttiluvut olivat poikien kohdalla 11 % ja tyttöjen kohdalla 12 %. Seksiasioiden ajankohtaisuus on siis kasvanut melkoisesti, ja varsinkin tytöillä ero on huomattava. Syitä kiinnostuksen kasvamiseen voidaan etsiä esimerkiksi seksin lisääntyneestä läsnäolosta mediasa. Nykyään on paljon enemmän juuri nuorille suunnattuja mainoksia ja erityisesti tytöille suunnattuja tv-sarjoja ja elokuvia, joissa seksuaalisuus on tavalla tai toisella vahvasti esillä.

Taulukko 2. Seksiasioiden ajankohtaisuus

	tyttö		poika	
	lkm	%	lkm	%
ei lainkaan	12	19	9	11
jossain määrin	39	62	49	61
erittäin ajankohtaisia	12	19	22	28
Yhteensä	63	100	80	100

Suurin osa nuorista oli myös sitä mieltä, että sukupuoliyhdyntä kuuluu yhdeksäsluokkalaisten seurusteluun. Tytöistä 72 % ja pojista 81 % on eri mieltä väittämästä; sukupuoliyhdyntä ei kuulu ikäisteni seurusteluun (taulukko 3.). Vastauksesta voidaan päätellä, että paineita seksin harrastamiseen 15–16-vuotiaalla nuorella on paljon. Vuonna 1998 vastaava luku oli niin tytöillä kuin pojillakin 85 % (Liinamo 1999, liitetaulukko 61). Toisin sanoen tämän tutkimuksen nuorissa oli enemmän sellaisia vastaajia, joiden mielestä yhdyntä ei kuulu heidän ikäistensä seurusteluun. Tämä tutkimustulos antaa mielenkiintoisen tarkastelukohdan edellisen taulukon kanssa. Toisaalta nuorten kiinnostus seksiasioihin on lisääntynyt, mutta samaan aikaan moni nuori pitää ikäisiään sopimattomina sukupuoliyhteyteen. Voidaanko ajatella, että seksuaalikasvatus on täyttänyt tehtävänsä siinä mielessä, että nuoret ovat alkaneet pohtimaan sukupuoliyhdyntään vaadittavaa kypsyyttä enemmän henkiseltä, kuin ruumiilliselta kannalta. Tässäkin kohdassa katse voidaan pieneltä osin ehkä kääntää myös median suuntaan. Esimerkiksi nuorten keskuudessa suuren suosion saavuttanut Twilight-saga painottaa sitä, että seksi kuuluu vasta avioliittoon ja täysi-ikäisille nuorille.

Taulukko 3. Sukupuoliyhdyntä ei kuulu ikäisteni seurusteluun.

	tyttö		poika	
	lkm	%	lkm	%
täysin samaa mieltä	7	11	3	4
samaa mieltä	10	16	12	15
eri mieltä	31	51	43	55
täysin eri mieltä	13	21	20	26
Yhteensä	61	100	78	100

Yleisesti voisin luonnehtia vastaajajoukkoani varsin hyväksi otokseksi edustamaan väestöryhmästä. Joukossa on tasaisesti vastaajia molemmista sukupuolista, erilaisista lähtökohdista ja seurusteluasioissa sekä kokeneita, että kokemattomia henkilöitä. Kaikkien näiden vastaajien tarjoamat tiedot ovat tutkimukseni kannalta tärkeitä. Seuraavissa luvuissa keskityn tutkimukseni tuloksiin tutkimuskysymysten valossa ja pohdin voidaanko valitsemieni teorioita soveltaa siihen, miten nuorten seksuaalinen identiteetti kehittyy. Käyn myös tarkemmin läpi sitä, minkälaista tietoa ja mitä kokemuksia nuorilla on seksuaalisuudesta.

4.2 Nuoren käsitys itsestä

Kun mietitään sitä miten identiteetti rakentuu, voidaan ajatella, että identiteetti kehittyy suhteessa toisiin identiteetteihin. Tarkemmin vielä niin, että huomioidaan sellaisia näitä toiset identiteetit eivät ole (Woodward 1997, 35). Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla tärkeää on, että heillä on sosiaalisissa yhteisöissään sellaisia henkilöitä, joihin he voivat samastua. Samastuminen tarkoittaa, että lapsi tai nuori omaksuu itselleen vanhempiansa tai joidenkin muiden tärkeiden ihmisten ajatuksia, ihanteita, mielipiteitä ja käyttäytymismalleja. (Keltikangas-Järvinen 2001, 112.) Joidenkin nuorten kohdalla tällaisia tärkeitä aikuisia henkilöitä ei välttämättä ole saatavilla, jolloin käyttäytymismallit saatetaan etsiä kaveripiiristä tai esimerkiksi medi-

asta. Tällä tavalla omaksutut mielipiteet ja käyttäytymismallit eivät ehkä välttämättä ole yleisesti yhtä hyväksytyjä.

Kun nuori samastuu ja jäljittelee niitä tärkeitä ihmisiä, joita hän ihailee ja joiden kaltainen hän haluaisi olla, hän saavuttaa myös oman identiteettinsä. Identiteetti on minän pysyvyyttä ja varmuutta kuvaava tunne, varmuutta siitä, kuka on tai keneksi on kasvamassa. Se on eräänlainen minän kokonaisuus, jonka osia ovat mielikuva itsestä ja minäkäsitys. (Keltikangas-Järvinen 2001, 112.) Näiden tärkeiden ihmisten avulla nuori voi rakentaa omaa minäkäsitystään, sekä hänen käsityksiään siitä minkälaisia arvoja ja ajatuksia hän haluaa itseensä liittää, tai millaisena hän haluaa muiden ihmisten näkevän hänet.

Nuoren kohdalla erityisen tärkeään asemaan oman identiteetin etsimisessä nousee nuoren kaveripiiri sekä muut sosiaaliset yhteisöt. Lapsuuden tärkeiden ihmisten, kuten vanhempien arvostus alkaa laskea ja ikätovereiden mielipiteet tulevat nuorelle tärkeämmäksi. Näin saattaa johonkin tiettyyn ryhmään kuuluminen merkitä murrosikäiselle aivan muuta kuin ystävyysuhteiden etsimistä. Se on voiman hakemista hänen omassa tähän kehityksikään kuuluvassa epävarmuudessaan. (Keltikangas-Järvinen 2001, 60.) Nuori voi helposti samastua sellaiseen ryhmään, joka ei välttämättä ole ennen ollut hänen kehittyvän identiteettinsä mukainen. Kun nuori tuntee epävarmuutta omasta itsestään voi jokin uusi ryhmä, joka vaikuttaa näennäisesti vahvalta, kiinnostaa nuorta enemmän kuin esimerkiksi vanhat lapsuuden toverit. Ryhmien vaikutusta nuoren identiteetin kehittymiseen käsitellen myöhemmin tässä tutkimuksessa tarkemmin.

Kyselylomakkeessani oli avoin kysymys, jossa nuoret saivat omin sanoin kertoa ”millainen ihminen minä olen”. Näistä vastauksista olen koonnut luonnehdintoja, jotka esittelen myöhemmin tässä luvussa sukupuolittain eriteltyinä. Toisessa kysymyksessä pyysin nuoria valitsemaan valmiista vaihtoehdoista ominaisuuksia, jotka sopivat heihin itseensä. Suurimmaksi osaksi nuoret valitsivat vain positiivisia asioita. Eniten kannatusta saivat esimerkiksi: ystävällinen, urheilullinen, kiltti, kohtelias ja auttavainen. Avokysymyksessä he kuitenkin pohtivat itseään monitahoisemmin.

Oman itsensä kriittinen arvostelu on varmasti vaikeaa kenelle tahansa, mutta erityisesti nuorelle, jonka minäkuva on hauras ja vasta kehittymässä. Itseni kohdalla muistan että, kun nuorena piti vastata mihin tahansa kyselyihin sanallisesti, niin mieluummin kertoi asioita joiden toivoi olevan totta ja toisaalta sopivan valtavirtaan. Nuorten maailmasta ymmärtää kyllä sen, että nuoret haluavat kuulua joukkoon ja muiden nuorten ulkonäköstandardista tai arvomaailmasta poikkeaminen on hankalaa, mutta toisaalta taas toivoo nuorille enemmän armeliaisuutta itseään kohtaan. Nuoren toivoisi enemmän ajattelevan, että olen tällainen kuin olen ja kelpaan kyllä.

Sukupuoli – nainen/mies, tyttö/poika – on yksi ensimmäisiä sosiaalisia käsitteitä, joita lapsi oppii. Se opitaan nimenomaan kaksijakoisena ja yksitasoisena joko/tai-käsitteenä. Sen varaan rakennetaan pienestä pitäen hyvin paljon sosiaalisia käytäntöjä, ymmärrystä ja kertomuksia. Mitä tekevät pojat, ja mitä tekevät tytöt – ja mitä pojat ja tytöt tekevät yhdessä? (Nissinen 2011, 25.) Tytöiltä ja pojilta odotetaan yhteiskunnassamme myös erilaisia luonteenpiirteitä. Perinteisesti on ajateltu, että tytöt ovat kilttejä ja pojat ovat vilkkaita. Pitävätkö nämä luonnehdinnat kuitenkaan enää paikkansa?

TYTÖT

Tyttöjen kommentit itsestään olivat pohtivia ja he toivat esiin hyviä ja huonoja puoliaan. Enimmäkseen tyttöjen luonnehdinnat olivat kuitenkin positiivisia ja ehkä he halusivat myös hieman miellyttää tutkijaa. Tytöt korostivat toisten huomioonottamista ja toisten kanssa toimeen tulemistä. Ystävällisyys, kiltteys, luotettavuus ja rauhallisuus olivat positiivisia puolia, joita tytöt toivat mielellään esiin. Nuorten avokysymyksiin antamat vastaukset on kirjoitettu tutkielmaani sellaisenaan, mitään sanoja tai kirjoitusvirheitä poistamatta. Vastaukset on erotettu tekstistä kursivoinnilla.

"Hauska, kitti, ystävällinen, kovaääninen"

"Huumorin tajuinen, luotettava, suorasanainen (hyvällä tavalla), autan kaveria jos hän apua tarvitsee."

"Itsenäinen, ystävällinen ja suvaitsevainen ihminen"

"Olen tavallinen 15-vuotias tyttö, joka pitää urheilusta. Olen päällisin puolin rauhallinen ja harkitsevainen enkä lähde mukaan vaarallisiin juttuihin. Olen täysin kaikkia päihteitä vastaan. Tavoitteeni ovat korkealla ja haluan nähdä ja kokea mahdollisimman paljon kaikenlaisia"

"Olen erittäin sosiaalinen ja mukava ihminen. Kaveriporukassani oon meistä se vitsinkertoja, koska se jonkinlainen hauskuus tulee ihan itsestään ja tykkään jakaa kummellukseni muillekin."

"Olen aika hyvä koulussa ja kiltti. En juo enkä polta. Jossain porukassa olen ehkä vähän hiljainen, mutta osaan myös olla vähän 'villimpi'. Tykkään tanssia ja esiintyä"

"Olen hiljainen ja ujo, mutta ilmaisen mielipiteeni. Kavereiden kanssa olen puhelias ja hieman vilkas ja hullu. Autan ihmisiä ja olen yleensä kohtelias ja iloinen."

"Ihan normaali, tykkään kirjoitella runoja ja kuuntelen paljon musiikkia. Viikonloppuna yleensä juhlin kavereiden kanssa, mutta viikolla olen yleensä kotona koneella."

Tytöt analysoivat itseään myös hieman kriittisellä silmällä. Osa myönsi, että ei aina jaksaa olla kovin kiltti ja mukava. Tällaisten kuvausten rinnalle kuului kuitenkin yleensä jokin selittävä tekijä. Tytöt voivat olla siis ilkeitä, mutta se johtuu esimerkiksi siitä, että joku muu on ollut heille ilkeä ensin. Tavallaan tytöt siis kokivat tarvetta selittää tutkijalle, miksi he poikkeavat totutusta kiltin tytön roolista. Tytöt myös mainitsivat jos he kokivat, että he eivät välttämättä kuulu porukkaan tai muut eivät ymmärrä heitä.

"Varmaan aika kiltti, joskus ehkä liiankin ja stressaan aika helposti semmoisista asioistakin johon en voi vaikuttaa. Tykkään järjestelmällisyydestä, mutta olen silti välillä liian laiska järjestelemään."

"Ajattelen joskus liikaa muita kuin itseäni ja yritän olla mukava kaikille ja auttaa, mutta oikein väsyneenä olen aika ärsyttävä. Olen välillä todella laiska ja täytyy patistella itseäni tekemään töitä. Haluan tehdä kaiken aina hyvin."

"Olen ihan ystävällinen, mutta niistä ihmisistä, joista en pidä olen todella töykeä. Olen joskus hieman ylimielinen, koska olen aina saanut mitä haluan, mutta olen kuitenkin mukava. Olen pitkäjänteinen ja hoidan ne asiat kunnolla, mitkä olen aloittanut."

"Aika outo, ristiriitaisia mielipiteitä"

"Yksinäinen"

"hmm... no auttavainen. yleensä en ole riidoissa kenenkään kans. mutta joskus jos on joku paha tyyppi niin on monen monta kertaa ihan väkivaltaa ollut. että sillein aika huono. olen muuten kiltti ja aika hiljainen"

Toiset lähtivät tutkimaan sisintään tämän kysymyksen myötä ja löysivät itsestään ujoja ja masentuvaisuuteen taipuvaisia puolia. Tytöt "soimivat" itseään myös liiasta kiltteydestä. He ehkä toivoivat itseltään enemmän uskallusta antaa arvoa omille mielipiteille. Tässä kyselyssä heille tuli mahdollisuus ilmaista huolensa siitä, että he ujoutensa vuoksi ovat yksinäisiä ja kokevat ulkopuolisuutta koulun kaveripiireissä.

"Ystävällinen muita kohtaan ja autan muita parhaani mukaan aina joten joskus omat asiat unohtuvat kokonaan."

"Tykkään auttaa muita, kuunnella heidän huolia. Olen iloinen, mutta toisaalta helposti haavoittuva ja sitä kautta masennun helposti"

"Sisäänpäin suuntautunut useimmiten. Vain lähimmäisten ystävien seurassa olen todella iloinen ja uskallan puhua aivan kaikesta"

"Rauhallinen ehkä joskus myös hieman alistuvakin. Hiljainen, mieltäväinen, temperamenttinenkin joskus. Ehkä hieman syrjäänvetäytyvä, helposti suututettavissa"

"Olen ahkera. Teen paljon töitä kotona. Otan vastuun teoistani. Olen liian ujo ja ehkä sulkeutunut. Viihdyn parhaiten omissa oloissani ja hevosten kanssa"

"Olen hiljainen koulussa ja välillä hajamielinen. En jotenkin oma itseni ollenkaan. Kotona taas aika vilkas, en jaksa keskittyä yhteen asiaan kauaksi aikaa. Olen myös kiltti ja avulias"

Tytöksi ja pojaksi kasvaminen on monella tapaa erilaista. Elise Kosusen mukaan tyttöjen sosialisatio ja identiteetti rakentuvat suurelta osin seksuaalisuuden ympärille, sillä tytöt ja naiset määrittellään pitkälti seksuaalisuutensa mukaan, kun taas pojat ja miehet määrittellään heidän toimintansa mukaan. Tyttöillä keskeinen sosiaalisen kontrollin väline on tyttöjen maine. Sukupuoleen soisaalistuminen on kehitysprosessi, joka alkaa jo lapsuusiässä. Yhteiskunnan tasa-arvoistumiskehityksestä huolimatta seksuaalisuuden alueella vaikuttavat vanhat sukupuolirooleihin sidotut asenteet. Aktiivinen sukupuoli on pojille kunniaakasta, mutta tytöille sen ilmaiseminen voi edelleen merkitä leimautumista ja maineen menettämistä. (Kosunen 2000, 279; Pötsönen 1998, 15.) Myös minun nuoruudessani maineen varjelulla oli vahva asema, niin koulussa kuin kotonakin. Yleisesti oli selvää millä tavalla ”hyvät tytöt” toimivat ja millä tavalla eivät. Juorut kulkivat nopeasti, mikäli joku tyttö oli lipsunut ”hyvän tytön” käytöksestä. Poikien kohdalla asiaan ei niinkään kiinnitetty huomiota, pojat olivat poikia. Maineen varjelu vaikutti varmasti myös tyttöjen kuvuksiin itsestään. Itsestä halutaan antaa lukijalle mahdollisimman kiltti ja kunnollinen kuva.

Kenties tästä johtuen tytöillä tuntui olevan itsestään pääasiassa positiivinen kuva. Toki mukana oli ikäviäkin asioita, mutta yleensä ne ikävät puolet oli ympäröity hyvillä puolilla. Mukana oli myös muutama huolestuttavalta kuulostava vastaus, jotka jäivät vaivaamaan. Miksi kyseiset tytöt eivät arvostaneet itseään tai kokivat, että he olivat erilaisia kuin muut, huonolla tavalla. Heidän kohdallaan jää miettimään, että toivottavasti ikä armahtaa ja tytöt löytävät itsestään uusia, ihania puolia.

POJAT

län lisääntyminen ja murrosikä merkitsevät pojalle lisääntyvää vapautta, kun taas tytön kohdalla korostuu vastuu (Saarikoski 2001, 31). Erityisesti korostuu vastuu omasta maineesta. Pojilta ikään kuin odotetaankin rohkeampaa käytöstä, mutta nämä odotukset voivat muodostua pojille myös taakaksi. Kaikki pojat eivät välttämättä ole luonnostaan kokeilunhaluisia ja rohkeita heittäytyjiä. Millä tavalla näiden poikien identiteetin ja seksuaalisuuden kehitykseen vaikuttaa se, että heiltä suku-

puolensa vuoksi odotetaan tietynlaista käyttäytymistä. Tietyllä tavalla leimautuminen koskettaa siis myös poikia.

Pojat luonnehtivat itseään tyttöjä suppeammin ja monet vastaukset olivat vain muutaman sanan mittaisia. Syynä voi olla muun muassa se, että pojat harvemmin keskustelevat ominaisuuksistaan kaveriporukassa. Tällöin omien ominaisuuksien pohtiminen jää pojilla vähemmälle kuin tytöillä. Pojat ovat kaveriporukoissaan tyttöjä useammin toiminnallisia ja siksi asioiden äänen lausuminen on harvinaisempaa. Vastauksista nousi esiin sellaisia luonteenpiirteitä kuin rauhallinen, huumorintajuinen, mukava, hauska ja kiltti. Aikaisemmin kerroin kuinka Riikka Pötsösen mukaan (1998, 15) pojat määritellään heidän toimintansa perusteella. Toiminnalliset seikat tulevat esiin myös näissä poikien vastauksissa. Pojat kertoivat esimerkiksi olevansa urheilullisia ja musikaalisia. Pojat mainitsivat myös tyttöjä useammin, mikäli he olivat hyviä koulussa.

"Huumori ihmisiä, joka tekee asiat oman päänsä mukaan. Realistinen. Nykyhetkessä elävä"

"Hyvä koulussa vaikka en opiskele juuri ollenkaan. Urheilullisena. Jokaisessa urheilu lajissa koulun parhaita. Huomaavainen ja auttavainen. Hauskuttaja, joka sanoo joskus väärää asioita"

"Koulussa paljon puhuva, huumorintajuinen. Tykkään urheilusta ja kavereiden kanssa tehdä kaikkea kivaa esim. keittoa tai kalastaa"

"Mukava, reilu, antelias, musikaalinen, kohtelias, huomaavainen"

"Olen rento, en stressaa turhista ja pienistä asioista. Olen mukava ja hyväntahtoinen. Olen kohtelias ja kiltti semmoiselle ihmiselle joka on minua kohtaan myös kohtelias ja kiltti."

"Rauhallinen, urheilullinen, rento, ystävällinen"

"Urheilullinen, hauska, ystävällinen, suvaitsevainen, hyväksyn ihmiset semmoisina kun he ovat. Autan heitä jotka tarvitsevat apua, pitkäpinnainen."

"Vähän kaikkien kaveri tyyppinen. lästä, sukupuolesta tai kansallisuudesta riippumatta tulen kaikkien kanssa yleensä toimeen. Urheilullinen ja rohkea."

Toki poikienkin joukosta löytyi niitä jotka halusivat analysoida itseään kriittisemmin. Ehkä jopa liian kriittisesti. Poikien kohdalla tuli myös esiin samanlainen itsensä ali-arvioiminen kuin tyttöilläänkin. Nuori ei oikein uskalla myöntää, että hän onkin arvokas ja ainutlaatuinen.

"Olen hyvä koulussa ja urheilullinen, yritän olla mukava kaikille mutta se ei aina onnistu"

"Olen tavallinen yhdeksäsluokkainen poika. Ihmisenä olen helposti huijattavissa ja ujo. Myös porukassa olen ujo mutta myöhemmin se lähtee pois."

"Rento, mukava, laiska, tyhmä, uhkarohkea, kohtelias. En ole mielestäni mitenkään erityinen."

"Teen tasan sen mitä teen, ja jos jollakin on tähän sanottavaa niin olkoon. Olen ehkä vähän liiankin spontaani."

"Ahkera koulussa ja innokas lukija. Ujo, hyvämuistinen, itsepäinen, ylipainoinen, likinäköinen."

"Aika luuseri, yritän päästä kaikesta helpolla"

"Melko lailla tasapainoton ja aina menossa. Ajattelen aina ensin kavereiden näkökulmasta ja sitten omasta"

"En oo hääppösen näkönen"

Yleisesti ottaen pojat kertoivat tyttöjä useammin olevansa "ihan normityyppejä" tai "ihan samanlaisia kuin muutkin". Ehkä joukosta eroaminen on sallittavampaa tytöille kuin pojille. Voidaan ajatella, että tyttöjen keskuudessa on helpompaa tulla hyväksytyksi, erilaisuudestaan huolimatta, kuin poikien maailmassa. Toisaalta normaaliuden korostaminen voi johtua siitä, että pojilla ei ole samanlaisia verbaalisia välineitä itsensä kuvailemiseen kuin tytöillä.

Tyttöjen ja poikien erot omakuvassaan peilaantuivat samanlaisina myös seksuaali-identiteetin kehittämisessä. Tyttöjen seksuaali-identiteetin kehittymistä rajoittaa oman maineen suojelemisen tarve. Kiinnostusta seksuaalisuuteen tytöillä on yhtä paljon kuin pojillakin, mutta yhteiskunnan ja ikätoverien asettamat paineet voivat rajoittaa tyttöjen matkaa oman seksuaalisuutensa tuntemiseen. Oma seksuaali-

suuttaan määrittelemään pyrkivä tyttö törmää nopeasti kysymykseen siitä, millainen käytös on sopivaa. Sen paremmin ruumiin kuin seksuaalisuudenkaan esittäminen ei saa olla liiallista, muuten tyttöä uhkaa maineen menettäminen ja julkinen häpäisy huorittelemalla. (Juvonen 2006, 87.)

Tyttöjen seksuaalisuuteen liittyvien leimojen mukaan sekä seksuaaliseen kokeneisuuteen että kokemattomuuteen viittaamista voidaan käyttää halventavassa tarkoituksessa. Poikien kohdalla lähinnä heteroseksuaalisella kokemattomuudella spekulointi voi olla poikaan kohdistuvan pilkanteon ja vallankäytön väline. Niin huorittelussa kuin poikien kokemattomuuteen liittyvässä pilkkaamisessa sekä homottelussa ja lesboksi haukkumisessa on kyse oikeanlaisena pidetyn heteroseksuaalisen naiseuden ja mieheyden valvomisesta. (Aaltonen 2011, 276.) Poikien kohdalla ongelma voi kehittyä normaaliuden tarve. Erityisen hankalaa on pojilla, joiden seksuaali-identiteetti on kehittymässä erilaiseksi muihin poikiin verrattuna. Esimerkiksi nuoren homoseksuaalipojan identiteetin kehittyminen on varmasti erittäin haasteellista. Nuorten keskuudessa yleisestä homottelusta voi tulla raskas taakka, vaikka haukkuminen ei kohdistuisikaan juuri kyseiseen henkilöön. Pelko leimatuksi tulemisesta ja kaveripiiristä karkottamisesta ei varmasti rohkaise homoseksuaalia poikaa olemaan oma itsensä ja kertomaan kiinnostuksensa suuntautumisesta muille nuorille.

Erityisesti poikien kohdalla ongelman aiheuttaa myös median ja varsinkin pornon antama yksipuolinen kuva todellisuudesta. Ne sisältävät miehisiä seksuaalisia unelmia, joilla ei ole useinkaan vastaavuutta todellisuudessa. Nuorten poikien on vaikea hahmottaa tätä kuvitelmien ja todellisuuden välistä rajaa. Tyttöihin kohdistuvat odotukset voivat siksi muodostua epärealistisiksi ja aiheuttaa ongelmia parien vuorovaikutuksessa. (Kontula 1991a, 21.) Porno antaa usein vääristyneen kuvan seksistä ja myös siitä miltä seksin harrastaminen näyttää ja kuulostaa. Runsas pornon kuluttaminen voi aiheuttaa riippuvuutta ja myös nostaa paineet seksin harrastamiselle suhteettomiin korkeuksiin mikäli nuori kokee, että hän ei pysty tyydyttämään kumppaniaan tavalla, jonka on omaksunut pornoelokuvista. Seksuaalikasvatuksen tunneilla tämä asia tulisikin ottaa huomioon ja kertoa nuorille siitä minkälaisia harhakuvia porno antaa.

4.3 Kaveripiirit

Nuorten kaveripiirin koostumusta oli tarpeellista selvittää siksi, että murrosiässä vanhempien ja muiden kasvattajien auktoriteetti korvautuu moraalijattelussa ja sukupuoliasioita koskevissa käsityksissä vähitellen kaveripiirin käsityksillä ja kokemuksilla, sekä nuorten omalla itsenäistyvällä ajattelulla. Kasvattajien opetuksia ei pidetä enää itsestäänselvyyksinä, vaan niitä ryhdytään suhteuttamaan kavereiden ajatteluun ja omiin kokemuksiin. (Kontula 1991a, 18.) Itsenäinen ajattelu ja päätöksenteko on monesti nuorelle hankalaa, tällöin kavereiden ja kaveripiirin yleiset mielipiteet ja käyttäytymismallit on helppo omaksua omaa toimintaa suuntaaviksi. Ryhmän mielipiteen taakse on helppo piiloutua, jos rohkeutta omien ajatusten läpiviemiseksi ei ole.

Nuori vertaa itseään muihin ja samastuu ystäviensä niihin piirteisiin, jotka hän haluaisi itselleen. Tärkeää myös on, että piirteiltään samanlaiset nuoret kerääntyvät ryhmiksi, jolloin yksilö voi kokea olonsa vahvemmaksi samanhenkisen ryhmän sisällä. Yleisestikin nuoret pyrkivät sisäiseen eheyteen samastumalla ryhmän ulkoiseen samanlaisuuteen. (Vuorinen 2004, 214.)

Nuorten ryhmille tyypillistä on, että ryhmä rankaisee normeista poikkeamista. Tällöin yksilö kokee paineita toimia ryhmän normien mukaan, vaikka hänen omat asenteensa olisivat normien vastaisia. Nuoret kokevat kovana toveripiirin taholta tulevat paineet, halu tulla hyväksytyksi ja kuulua ryhmään on erittäin voimakas. Onkin tavallista, että monet nuoret taipuvat ryhmäpaineisiin pelätessään muuten joutuvansa muiden torjumaksi ja kiusatuksi. (Aho & Laine 1997, 151.) Toisaalta kaveripiirin asettamat normit ja tavat käyttäytyä, auttavat nuorta sopeutumaan yhteiskuntaan ja oppimaan uusia ja niin sanotusti oikeita tapoja toimia yhteiskunnan jäsenenä. Kaveripiiristä riippuen ryhmäpaineella ja ryhmän sisäisillä normeilla voi kuitenkin olla myös negatiivinen vaikutus nuoren kasvuun ja kehitykseen.

Ryhmän jäsenet arvioivat toisiaan paitsi sen perustella, missä määrin he pitävät tovereistaan, myös heidän sosiaalisen valtansa perusteella. Sosiaaliset valtaominaisuudet määrittävät sen mukaan, kuinka hyvin ne edistävät ryhmän toimintaa, tavoitteiden toteuttamista, normien noudattamista ja myönteisiä tunnesuhteita ryhmässä. Tämä merkitsee, että erityyppisissä ryhmissä arvostetaan erilaisia vallan-

käyttöön liittyviä persoonallisuuspiirteitä. (Aho & Laine 1997, 209.) Myöhemmin tässä tutkimuksessa jaan kyselyyni vastanneet nuoret ryhmin, jotka määrittyvät muun muassa ryhmän jäsenten kiinnostusten kohteiden mukaan. Tyypillistä nuorten kaveripiireille on, että ryhmästä löytyy aina johtaja. Ryhmän luonteesta riippuu miten tuo johtaja valtaansa käyttää.

Nuoret olivat varovaisia arvioidessaan omaa asemaansa kaveripiirissään. Ainoastaan 6 % vastaajista koki olevansa kaveriporukansa johtaja. Valtaosa (64 %) koki itsensä tasavertaiseksi muiden kanssa. Tämän kysymyksen kohdalla tuli ehkä todeksi se, että vastaajat muokkaavat vastauksiaan todellisuutta paremmiksi. Todennäköisesti osa niistä, jotka vastasivat olevansa aktiivisesti mukana kaveripiirinsä toiminnassa, mutta ei kuitenkaan ihan johtaja-asemassa (27 %), ovat kuitenkin kaveripiirinsä pääasiallisia vaikuttajia (taulukko 4). Yksi nuorista oli analysoinut asemaansa kaveriporukassa näin:

"Kouluporukassa tunnun olevan se, jolle eniten puhutaan, ja jota seurataan, kun johonkin mennään. En tosin mikään johtaja ole omasta mielestäni. En ainakaan haluaisi ajatella niin."

Nuoret ovat mielellään niin sanotusti ihan normaaleja, joten oma johtajan asemansa tunnustaminen voi olla hankalaa. Ehkä ei haluta tunnustaa, että oikeasti erottuu porukasta, koska se voi olla liian leimallista. Tarja Tolosen (2002, 253) tutkimuksessa tavallisuus nousi vahvasti esiin. Arkista, ei itseään liikaa korostavaa ja joustavasti erottuvaa tavallisuutta arvostettiin sosiaalisena piirteenä nuorten joukossa. Pukeutumisen ja toiminnan tyylinä tavallisuus oli sosiaalisesti turvallisinta. Se vähensi riskiä tulla huomatuksi mahdollisena kiusaamisen kohteena. Tolosen mukaan tavallisuus saattaakin olla sosiaalisesti järkevä strateginen tyyli kouluyhteisössä. Yleisesti vallitseva mielipide ehkä on, että erilaisuus on nykyään hyväksyttävämpää kuin esimerkiksi 20 vuotta sitten. En ole kuitenkaan varma, kuinka hyvin tämä pätee yläastemaailmaan. Uskoakseni erilaisuutta ja yksilöllisyyttä aletaan arvostaa enemmän vasta peruskoulua seuraavilla luokka-asteilla, kun taas peruskoulussa normaalius on edelleen se olotila johon pyritään mieluummin.

Taulukko 4. Oma rooli kaveripiirissä

	lkm	%
Johtaja	8	6
toiminnassa aktiivisesti mukana, mutta en johda joukkoa	39	27
tasavertainen muiden kanssa	91	64
sivustaseuraaja	5	4
Yhteensä	143	100

Kaveripiirin koostumusta selvitin kysymällä muun muassa sitä minkä ikäisiä kavereita nuorilla on ja onko heidän kaveripiirissään enemmän tyttöjä vai poikia. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että hänen kaveripiiriinsä kuuluu kaikenikäisiä ihmisiä. Lähes kolmasosalla vastaajista oli vain ikäisiään ja vanhempia kavereita ja viidennes vastaajista vietti aikaansa vain ikäistensä seurassa. Ainoastaan 5 % vastaajista ilmoitti kavereidensa olevia ikäisiään tai nuorempia (taulukko 5). Tutkittaessa tyttöjen ja poikien kavereiden ikiä voi tehdä sen havainnon, että tytöillä on enemmän vanhempia kavereita kuin pojilla. Poikien kaverit taas ovat tyttöjä useammin samanikäisiä kuin he itse (taulukko 6). Tätä voi helposti selittää sillä, että tyttöjen murrosikä alkaa tunnetusti aikaisemmin kuin pojilla, siten he myös ovat yhdeksäsluokkalaisina hieman samanikäisiä poikia kehittyneempiä, niin henkisesti kuin fyysisestikin. On silloin luonnollista, että tytöt ovat kiinnostuneempia ystävyystymään itseään vanhempien henkilöiden kanssa. Toisaalta tällä seikalla on vaikutusta myös nuorten seksikokemusten hankkimiseen ja luvussa 5.1 kerronkin kuinka tyttöjen kokeneisuus seksiaisoissa on hieman yleisempää kuin poikien.

Taulukko 5. Kavereiden ikä

	lkm	%
samanikäisiä	29	20
samanikäisiä ja vanhempia	40	28
samanikäisiä ja nuorempia	7	5
kaikenikäisiä	67	47
Yhteensä	143	100

Taulukko 6. Tyttöjen ja poikien kavereiden ikä

	Tyttö		poika	
	lkm	%	lkm	%
samanikäisiä	7	11	22	28
samanikäisiä ja vanhempia	20	32	20	25
samanikäisiä ja nuorempia	3	5	4	5
kaikenikäisiä	33	52	34	43
Yhteensä	63	100	80	100

Pojat näyttivät viettävän aikaa enimmäkseen toisten poikien kanssa (66 %), kun taas tyttöjen kaveripiirit jakaantuivat siten, että 57 %:lla oli kavereina enemmän tyttöjä. Noin viidenneksellä tytöistä oli kaverina enemmän poikia. Neljännes tytöistä vietti aikaa kaveriporukoissa, joissa oli yhtä paljon tyttöjä ja poikia (taulukko 7). Jos ajattelen omaa ikäryhmääni, joka oli yläasteikäinen 90-luvun puolivälissä, oli tilanne aivan toinen. Silloin tytöt viettivät aikaa tyttöjen kanssa ja pojat poikien kanssa. Ainoastaan muutama, maineeltaan hieman "huonompi" tyttö, vietti välitunteja ja vapaa-aikaansa poikien kanssa. Tietysti oma nuoruus on aina subjektiivinen kokemus ja todellisuus on saattanut olla hieman erilainen. Koen kuitenkin, että pelkästään kaupungilla aikaansa viettäviä nuoria seuraamalla huomaa sen, että seka-ryhmät ovat paljon yleisempiä kuin 20 vuotta sitten.

Taulukko 7. Tyttöjen ja poikien kavereiden sukupuoli

	tyttö		poika	
	lkm	%	Lkm	%
enemmän tyttöjä	36	57	4	5
enemmän poikia	12	19	53	66
molempia saman verran	15	24	23	29
Yhteensä	63	100	80	100

Tiedustelin nuorilta myös sitä, onko heillä mielestään sellaista ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioista. Vastaukset jakaantuivat aika tasaisesti siten, että suurimmalla osalla nuorista oli mielestään enemmän kuin kaksi läheistä ystävää (39 %). Viidenneksellä vastaajista oli kaksi läheistä ystävää ja joka kolmannella vastaajalla oli yksi läheinen ystävä. Joukkoon mahtui kuitenkin niitäkin vastaajia, joilla ei mielestään ollut yhtään läheistä ystävää. 11 % vastaajista oli tätä mieltä. Tyttöjen ja poikien vastaukset erosivat siten, että pojilla on vähemmän läheisiä ystäviä. 16 % pojista ilmoitti, ettei heillä ole ollenkaan sellaista läheistä ystävää (taulukko 8). Toisaalta poikien kaverikulttuuriin kuuluukin enemmän joukossa tekeminen. Pojat viettävät aikaansa tyttöjä useammin isossa kaveriporukassa. Tällöin läheisten ystävyysuhteisen solmiminen voi olla vaikeaa. Tytöt myös herkemmin jakavat henkilökohtaisia asioitaan ystävien kanssa, mikä lähentää tyttöjen välisiä kaveruussuhteita.

Taulukko 8. Läheiset ystävät

	tyttö		Poika	
	lkm	%	lkm	%
ei ole sellaista ystävää	3	5	13	16
on yksi sellainen ystävä	17	27	26	33
on kaksi sellaista ystävää	15	24	13	16
on useampia sellaisia ystäviä	28	44	28	35
Yhteensä	63	100	80	100

Nuoret saivat myös kertoa omin sanoin minkälaisena muut ikätoverit pitävät heidän kaveriporukkaansa. Vastaukset olivat vaihtelevia ja vaikka useat vastasivatkin lyhyesti ”ihan normaaleina” tai ”ihan OK”, osasivat nuoret myös analysoida hyvin kaveriporukansa luonnetta.

”Vähän outona kun osaa kiinnostaa vain koneet ja toisia treenaus, mutta muuten samanlainen porukka kuin muut”

”Olemme iloisia ja ahkeria. Olemme mukavia myös muita kohtaan.”

”Ns.koviksina jotka polttaa ja juo vinettua ja vittuilee muille. Mutta tuota vittuilua me ei tosiaankaan harrasteta.”

”Luulen että ehkä vähän nössöinä ja hikipinkoina, vaikka itse olen huono koulussa.”

”Ihan normaaleina.. rentoina ja huumorintajuisina”

”Hauskana, äänekkäänä.Vähän jotenkin junttina. Ei ainakaan pissiksinä tms.”

”Ehkä vähän kovana ja ’huonona seurana’.”

”Koviksina’ mutteivat kuitenkaan epäystävällisinä tai töykeinä.”

”Aika rauhallisena ja ns. normaaleina. Jotkut voi pitää meitä tylsinäkin koska me ei olla kokoajan äänessä.”

Huomioitavaa nuorten kuvailuissa oli myös se, että stereotypiat ovat vahvoja nuorten keskuudessa. Monissa vastauksissa puhuttiin ”suosituista”, ”koviksista”, ”pissiksistä” ja ”nörteistä”. Nuorten kulttuurissa tavanomaista on ikätovereiden lokerointi. Nämä lokeroinnit voivat helposti alkaa toteuttaa itseään. Jos sinut on kerran leimattu esimerkiksi ”pissikseksi”, on sinun hyvin vaikea päästä leimastasi eroon. ”Pissis” ei muutu ”nörtiksi”. Tähän samaan ilmiöön olen viitannut kolmannessa luvussa, jossa kerroin Cooleyn peiliminä-teoriasta. Mikäli ikätoverisi pitävät sinua ”pissiksenä” on luonnollista käyttäytyä näiden odotusten mukaisesti, vaikka roolinvaihto olisikin itsellä mielessä. Peiliminä-teorian mukaan muiden ihmisten odotusten mukaisesti toimiminen on paljon todennäköisempää kuin noista odotuksista irti

pyrkiminen. Odotuksia vastaan taisteleminen voi varsinkin murrosiän myrskyissä tasapainottelevalla nuorella olla jopa mahdoton ajatus.

4.4 Nuorisotyypit

Muun muassa sosiaalisen identiteetin teoriassa pyritään ymmärtämään minuuden ja sosiaalisen ympäristön laajempien kokonaisuuksien, esimerkiksi ryhmien tai yhteisön, suhteita. Yksilön identiteetti muotoutuu sen mukaan, millaisen ryhmän jäsen hän on ja missä määrin hän on sitoutunut ja samaistunut erilaisten ryhmien toimintaan, arvoihin ja tavoitteisiin. Samaistuminen ryhmään lisää yksilön taipumusta käyttäytyä tuolle ryhmälle ominaisella tavalla. Samaistuminen voi perustua omaan valintaan, mutta myös ryhmäpaine luo taipumusta käyttäytyä samalla tavalla kuin muut ryhmän jäsenet. (Tiuraniemi 1993, 26; 28.) Nuorille on ominaista hakeutua ryhmiin, joissa on mahdollisimman samanhenkisiä yksilöitä.

Identiteettimme on ainutlaatuinen ominaisuus: se erottaa meidät muista ihmisistä. Toisaalta identiteetti ilmenee suhteessa laajempiin sosiaalisiin ryhmiin. Kun puhumme esimerkiksi kansallisesta identiteetistä tai kulttuurisesta identiteetistä, annamme ymmärtää, että identiteettimme on osa jotakin, jonka jaamme muiden ihmisten kanssa. Identiteetti liittyykin siihen, miten samastumme muihin yksilöihin, joiden koemme olevan samanlaisia kuin me itse, ainakin jollain tasolla. Se, millainen olen missäkin tilanteessa, vaihtelee riippuen siitä kenen seurassa olen, millaisessa sosiaalisessa tilanteessa olen, ja minkälaisia tavoitteita minulla kullakin hetkellä on. Tästä johtuen yksilö ei ole täysin vapaa itse valitsemaan sitä minkälaiseksi henkilöksi hän kehittyi. (Buckingham 2008, 1.)

Juhani Tiuraniemi (1993, 46) kertoo teoksessaan Charles H. Cooleyn kehittämästä ryhmäluokittelusta. Cooley nimesi yhteistyöhön ja kasvokkaisuoroaikutukseen perustuvan ryhmän *PRIMAARIRYHMÄKSI*. Erityisesti primaariryhmällä on merkitystä yksilön sosiaalisen minuuden ja ihanteiden muodostumiselle. Primaariryhmälle on tyypillistä myös yhteenkuuluvuus ja voimakas keskinäinen sosiaalinen tuki. Esimerkkinä primaariryhmistä ovat perhe ja tiivis nuorisoporukka. *SEKUNDAARIRYHMÄ* tarkoittaa ryhmää, jonka jäsenten vuoroaikutus on epäsuorempaa ja yhteenkuuluvuus voi olla vähäisempää, mutta jolla on kiinteä muoto ja säännöt. Esi-

merkkinä sekundaariryhmästä voidaan mainita koululuokka tai asukasyhdistys. *JÄSENRYHMÄ* tarkoittaa ryhmää, jonka jäsen yksilö on. Jäsenryhmä pyrkii yhdenmukaistamaan jäsentensä käyttäytymistä ja määrittelemään standardeja jäsenyydelle. Tyypillinen jäsenryhmä on ammattiyhdistys. *VIITERYHMÄ* tarkoittaa ryhmää, johon yksilö haluaa samaistua ja jossa hän haluaa tulla hyväksytyksi. Samaistumisen lisäksi yksilö pyrkii sitoutumaan viiteryhmän arvoihin ja tavoitteisiin ja vertailemaan omaa asemaansa viiteryhmän jäsenten asemaan. Viiteryhmä voi olla myös ryhmä, jonka jäsen yksilö ei ole, mutta mahdollisesti hän pyrkii toimimaan ikään kuin olisi sen jäsen.

Nuorten kaveriporukoita tarkasteltaessa voidaan puhua primaari- ja viiteryhmistä. Kaveriporukat ovat luonnollisesti aina primaariryhmiä, koska niiden kautta nuori muodostaa omaa sosiaalista minuuttiaan ja ihanteitaan. Toisaalta nuorella voi olla näköpiirissä myös viiteryhmä johon hän haluaisi kuulua. Jokin kaveriporukka tai harrastusryhmä saattaa nuoresta vaikuttaa tavoittelemisen arvoiselta, esimerkiksi heidän arvojen ja asenteidensa vuoksi.

Tutkin faktorianalyysin avulla lomakkeeni kysymystä: Millaiset asiat yhdistävät kaveripiiriisi kuuluvia henkilöitä? Faktorianalyysi etsii usean muuttujan joukosta yhdistäviä tekijöitä ja muodostaa näistä vaihtoehtoisia muuttujajoukkoja. Annoin analyysille lähtökohdaksi kolmen muuttujajoukon rakentamisen. Tällä tavoin en joudu tilanteeseen, jossa minulla on useita pienjoukkoja. Kolme pääjoukkoa muodostuikin aineistosta varsin helposti. Joukot ovat keskenään erilaisia ja niillä on selkeät ominaispiirteet. Tässä luvussa esittelen joukot ja seuraavissa luvuissa tarkastelen joukkojen seksuaalikäyttäytymistä sekä kaveripiirin koostumusta. Olen määritellyt joukot tietyiksi nuorisotyypeiksi ja antanut niille nimet. Nimet olen poiminut aineistostani siten, että olen tutkinut miten nuoret itse kuvailivat kaveripiiriään avokysymyksessä. Olen poiminut avovastauksista luonnehdintoja, jotka mielestäni kuvaavat hyvin kyseistä nuorisotyyppiä heidän kiinnostusten kohteidensa mukaan.

Näiden nuorisotyyppien luonnehdinnoissa täytyy kuitenkin säilyttää avoin mieli. Nuoret ovat yksilöitä ja yksilöillä on joukosta poikkeavia piirteitä. Aivan hyvin kovisten joukosta voi löytyä herkkiä runotyttöjä ja kilttien joukosta seksuaalisesti aktiivisia urheilijapoikia. Määrittelemäni nuorisotyypit eivät ole siis mustavalkoisia, kuten

eivät ole ihmisetkään. Meissä on paljon harmaan sävyjä. Nuorten omat luonnehdinnat kaveripiiristään määrittelevät näitä nuorisotyyppejä, mutta ne eivät ole kiveen hakattuja kategorioita. Tässäkin tapauksessa faktorianalyysin tulosten tulkitseminen on tutkijan vastuulla. Tutkijan on tehtävä tulkintoja joiden takana hän voi seisoa ja joista hän voi ottaa vastuun.

KOVIKSET

Vahvimpana nuorisotyypinä aineistostani nousi esiin niin sanotut kovikset. Tähän ryhmään kuuluu nuoria, jotka kertoivat kaveripiiriään yhdistävän seuraavat vaihtoehdot: muodikkaus, seksiin liittyvät kokemukset, tupakan poltto, alkoholin käyttö, omista henkilökohtaisista asioista puhuminen ja musikaalisuus. Vastauksen nuorista 88 henkilöä (61 %) oli valinnut kyseisessä kysymyksessä pääasiassa yllälueteltuja vaihtoehtoja. Nuorisotyypin nimeksi valikoituivat kovikset, koska nuoret kertoivat muiden ikätovereidensa ajattelevan heistä muun muassa seuraavia asioita:

"Suurin osa pitää meitä rikkaina, koska meillä on usein uusia vaatteita. Jotkut kadehtivat, toiset nauravat, jotkut pitävät kusipäinä, mutta suurin osa mukavina."

"Suosittuina, kauniina, ilkeinä, ylpeinä, pissiksinä. Viimeiset väittämät ovat ennakkoluuloa, koska moni on kateellinen meille."

"Porukka on iso, meluinen, pirteä, villi, aika rennosti voimme puhua toisten kuullen melkein mitään vaan ja olemme kuulemma pokerihulluja."

"Ehkä vähän kovana ja 'huonona seurana'"

"Koviksina' mutteivat kuitenkaan epäystävällisinä tai töykeinä"

Kovisten sukupuolijakauma on hieman tyttövoittoinen, tyttöjä joukossa on 53 % ja poikia 47 %. Kovikset tulevat pääasiassa ydinperheistä (62 %), eli perheistä joissa on molemmat vanhemmat ja mahdollisesti sisaruksia. Yksinhuoltajaperheessä eläviä nuoria joukossa on 15 % ja uusioperheessä eläviä nuoria on 23 %. Uusioperhe tarkoittaa perhettä jossa on nuoren oman vanhemman lisäksi isä- tai äitipuoli ja

mahdollisesti muita sisaruksia. Tähän nuorisotyyppiin kuuluvat nuoret asuvat aineistoni kaikkien nuorten keskiarvosta poiketen useammin uusioperheissä.

Kovisten kaveripiirit poikkeavat aineiston kaikkien vastaajien kaveripiireistä useassa kohdassa. Kysyttäessä nuorilta onko heillä läheisiä ystäviä, kovisten joukossa tällaisten ystävien lukumäärä oli suurempi kuin aineistoni nuorilla keskimäärin. Nuoret jotka kuuluvat tähän joukkoon ilmoittavat myös, että heidän kaveripiirinsä koostuu suuremmalta osin samanikäisistä ja vanhemmista kavereista, kuin nuorten parissa yleensä. Aineiston kaikkien nuorten ja kovisten välillä on tässä prosenttiluvussa noin viisi prosenttiyksikköä eroa.

Koviksiin kuuluvat nuoret ovat myös kokeneempia seurusteluasioissa kuin aineistoni nuoret kokonaisuudessaan. Koviksista 77 % on seurustellut joskus, kun kaikissa nuorissa vastaava luku on 67 %. Kaikista nuorista, jotka olivat joskus seurustelleet, lähes puolella vastaajista oli ollut kaksi tai useampi seurustelukumppani. Koviksilla vastaava prosenttiluku on 59 %. Voidaan siis sanoa, että kovikset ovat muita nuoria herkempiä hankkimaan seurustelukokemuksia. Tämä sama ilmiö toistuu myös seksuaalikokemusten määrässä, jonka käyn läpi tuonnempana tekstissäni.

NORMIT

Toinen nuorisotyyppi on nimeltään normit. Tähän joukkoon kuuluvia nuoria yhdistävät tietokoneet, tupakan poltto ja roolipelit. Kyselylomakkeeseen vastanneista nuorista 78 kappaletta (55 %) oli poiminut vastausvaihtoehdoista nämä vaihtoehdot. He ovat nuoria, joiden on vaikea kuvailla itseään, tai he mieluummin kuittaavat avovastaukset vain kertomalla olevansa ihan normaaleja. Normit eivät välttämättä ole sanan varsinaisessa merkityksessä niin sanotusti normaaleja. Normi-nimi kertoo paremminkin tähän tyyppiin kuuluvien nuorten halusta olla normaaleja. Voi myös olla, että he eivät koe omaavansa mitään erityisiä ominaisuuksia, vaan ovat mielestään ihan tavallisia. Tämän nuorisotyypin jäsenet arvelevat muiden ikätoveriensä ajattelevan heistä seuraavaa:

"Aika rauhallisena ja ns. normaaleina. Jotkut voi pitää meitä tylsinäkin, koska me ei olla koko ajan äänessä."

"En ole tullut kysyneeksi, mutta luulisin että ihan normaaleina."

"Ihan normaaleina.. rentoina ja huumorintajuisina."

"Hauskana, äänekkäänä. Vähän jotenkin junttina. Ei ainakaan pissiksinä tms."

"Hauskana kait. En ajattele mitä muut ovat mieltä minusta ja kavereistani."

Tässä nuorisotyypissä sukupuolijakauma on selvästi poikavoittoinen, poikia on 74 % ja tyttöjä 26 %. Perheiden koostumus poikkeaa kovisten perheistä hieman siten, että normit asuvat vielä suuremmalta osin ydinperheissä ja vähemmän uusioperheissä kuin kovikset.

Normien nuorisotyyppiin kuului enemmän poikia kuin tyttöjä, mikä voi osaltaan selittää sen miksi normeissa on keskimääräistä enemmän sellaisia henkilöitä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää tai joilla on vain yksi läheinen ystävä. Toisaalta vaihtoehdon "on useampia sellaisia ystäviä" on valinnut suurin piirtein sama prosenttimäärä normeista kuin aineiston kaikista nuoristakin. Tällainen käyttäytyminen kuvastaakin enemmän poikien kuin tyttöjen kaverisuhteita. Läheisiä ystäviä voi olla vähän, mutta toisaalta pojat eivät erottele kavereitaan yhtä herkästi kavereihin ja ystäviin, kuten tytöt.

Tässä joukossa seurustelukumppanien lukumäärä tai kokemus seurusteluasioissa noudatti pääsääntöisesti koko aineiston vastaajien prosenttilukuja. Mahdolliset eroavaisuudet olivat vain parin prosenttiyksikön luokkaa. Normien kohdalla voidaan ehkä ajatella, että koska heidän kiinnostuksen kohteensa ovat toiset kuin esimerkiksi koviksilla, seurustelukokemusten kartuttaminen on vaikeampaa. Normeja yhdistää tietokoneen käyttö, joka ei välttämättä sosiaalista heitä muihin ikäisiinsä reaali maailmassa. Roolipelien ja tietokonepelien myötä normeilla on todennäköisesti yhtä paljon kavereita kuin muillakin ikätovereillaan. Poikkeus on, että he eivät välttämättä samassa määrin kohtaa kasvotusten kavereitaan, tai jos tapaavatkin, toi-

minta todennäköisesti keskittyy pelien ympärille ja varsinainen seurustelu jää taka-alalle.

KILTIT

Kolmas nuorisotyyppi on kiltit. Tämä ryhmä koostuu nuorista jotka ovat hyviä koulussa ja joita luonnehditaan usein kilteiksi ja reippaiksi nuoriksi. Kilttien kaveriporukoja yhdistää seuraavat asiat: tietokoneet, toisten ihmisten auttaminen, ystävällisyys muita ihmisiä kohtaan, roolipelit ja omista henkilökohtaista asioista puhuminen. Kiltit ajattelevat, että muut ikätoverit pitävät heitä seuraavanlaisina:

"Varmaan aika tavallisena, jossa kaikki viihtyvät ja nauretaan paljon. Kukaan ei ole ns 'kovis', joten emme varmasti herätä hirveästi huomiota."

"Pitävät urheilemisesta ja koneella olost, mutta viikonloppuisin kavereiden kanssa ulkona. Panostavat kouluun."

"Ehkä vähän tylsinä, hyvin koulussa menestyvinä, urheilullisina."

"Iloinen, hassu, aina menossa jonnekin."

"Luulen, että ehkä vähän nössöinä ja hikipinkoina, vaikka itse olen huono koulussa."

Tämä ryhmä on nuorisotyypeistä suurin ryhmä, ryhmään kuuluu 109 henkilöä (76 %). Kilteissä tyttöjä ja poikia on saman verran. He tulevat pääosin ydinperheistä (67 %), yksinhuoltajaperheissä asuu 12 % ja uusioperheissä viidennes nuorista. Tähän nuorisotyyppiin kuuluvien nuorten perhetaustat eivät juuri eroa aineistoni kaikkien nuorten keskiarvoista.

Kilttien kaveripiirin koostumus noudattaa suurimmalta osin aineiston kaikkien nuorten vastauksia. Tämä selittyy osaltaan sillä, että näistä nuorisotyypeistä kiltejä on eniten kaikkien nuorten joukossa. Tällöin myös poikkeamat keskiarvoissa tasoittuvat.

Seurusteluasioissa kiltit ovat aineiston kaikkia nuoria kokemattomampia. Jos kilttien seurustelukokemuksia vertaa kovisten kokemuksiin erot ovat vielä suurempia, erityisesti seurustelukumppanien lukumäärän kohdalla. Koviksista neljänneksellä on ollut enemmän kuin neljä seurustelukumppania, kun kilteillä vastaavia henkilöitä on viidennes. Kilttien ja kovisten kohdalla on helppo tehdä se päätelmä, että sosiaalisen oppimisen teoria on sovellettavissa nuoren seurustelu- ja seksuaalikokemusten määrään. Nuoret ovat alttiita toimimaan samalla tavalla kuin suuri osa heidän kaveriporukastaan toimii.

Voidaan myös miettiä mistä kiltit saavat rohkeutta vastustaa yleistä olettamusta, että joka toisella nuorella on kokemusta seksiasioista. Auttaako kaveriporukan dynamiikka sitten, että kilttien ei tarvitse hankkia kokemuksia seksin ja seurustelun saralla kuuluakseen joukkoon? Toisaalta kasvattajalle tieto voi olla helpotuksen aihe, mutta asiaa voidaan ajatella myös toisesta näkökulmasta. Mitä tekee nuori, joka on erittäin kiinnostunut seksiin liittyvistä asioista ja kokee olevansa kypsä tutki-
maan tuota puolta itsessään? Kokeeko hän kilttien seuran kannustavana vai ahdistavana? Tukevatko kilttien kaveripiirit nuorta löytämään seksuaalisuutensa turvallisessa ympäristössä, vai tukahduttavatko ne kiinnostuksen tuomittavana?

5 NUOREN SEKSUAALI-IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN

5.1 Nuorten seksuaalinen kokemus

Nuorelle voi olla haasteellista valmistautua sukupuoliseen kanssakäymisen toisen ihmisen kanssa. Se vaatii fantasiatasolla tapahtuvaa seksuaalisten vuorovaikutusmielikuvien muokkaamista ja kokemuksia toisten nuorten kanssa. Nuoren on kohdattava viettipohjansa paineet ja yliminän asettamat ehdot seksuaalisuudelle, muodostettava minäihannetta vastaava kuva ideaalipartnerista, kestettävä vanhempien ja ikätoverien arvostelu sekä punnittava ulkonäkönsä sosiaalinen arvostus. Kun nuori yhdistää nämä ja muut ”painavat näkökohdat” toimivaksi kokonaisuudeksi, hän saavuttaa alustavan seksuaalisen identiteetin. Yksilö jatkaa tämän identiteetin muokkaamista niin kauan kuin hänestä löytyy seksuaalista kiinnostusta. (Vuorinen 2004, 236.)

Seksikokemusten hankkimisella on suuri osa nuoren identiteetin kehittämisessä. Kuten aiemmin olen kertonut, suurin osa nuorista kokee, että seksiin liittyvät asiat ovat heidän kohdallaan ajankohtaisia. Käsitukset seksikokemusten hankkimisen yleisyydestä heidän ikätovereidensa keskuudessa osaltaan rohkaisevat heitä tekemään omia valintojaan seksuaalisuuden saralla. Nämä nuorten itselleen luomat odotukset toisaalta myös aiheuttavat painetta kokemusten hankkimiseen. Seuraavaksi kerron millaisia, ja kuinka paljon, nuorilla on seksiin liittyviä kokemuksia.

Lähes puolet nuorista oli sitä mieltä, että hänen kaverinsa ovat häntä seksuaalisesti kokeneempia. Ainoastaan 13 % piti itseään muita kavereitaan kokeneempana (taulukko 9). Tutkimukseni nuorista kuitenkin vain kolmannes oli ollut yhdynnässä. Tässä tuloksessa tulee todeksi se väittäjä, että nuoret pitävät kavereitaan kokeneempina kuin he oikeasti ovat, koska tulosten mukaan kaksi kolmasosaa nuorista ei kuitenkaan ole vielä ollut yhdynnässä. Tällainen vääristynyt käsitys voi helposti johtaa nuoren omien kokemusten lisääntymiseen, koska hän voi ajatella, että kaikki muut ovat jo kokeneempia kuin minä.

Taulukko 9. Onko nuori seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverinsa

	lkm	%
kyllä	19	13
en	69	48
olemme yhtä kokeneita	55	39
Yhteensä	143	100

Seksuaalisuus yleensä, ja siten myös nuorten seksuaalisuus, koostuu useista eri asioista, jotka eivät liity varsinaiseen yhdyntään. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että suuri osa nuorista on suudellut ja hyväillyt partneriaan ja tämän sukupuolielimiä jo aikaisemmin, ennen yhdyntöjen aloittamista. Yhdyntä kuitenkin esiintyy nuorten keskuudessa erityisenä riittinä, joka kuvaa ja arvioi heidän seksuaalisia kokemuksiaan. (Kontula 2009, 86.)

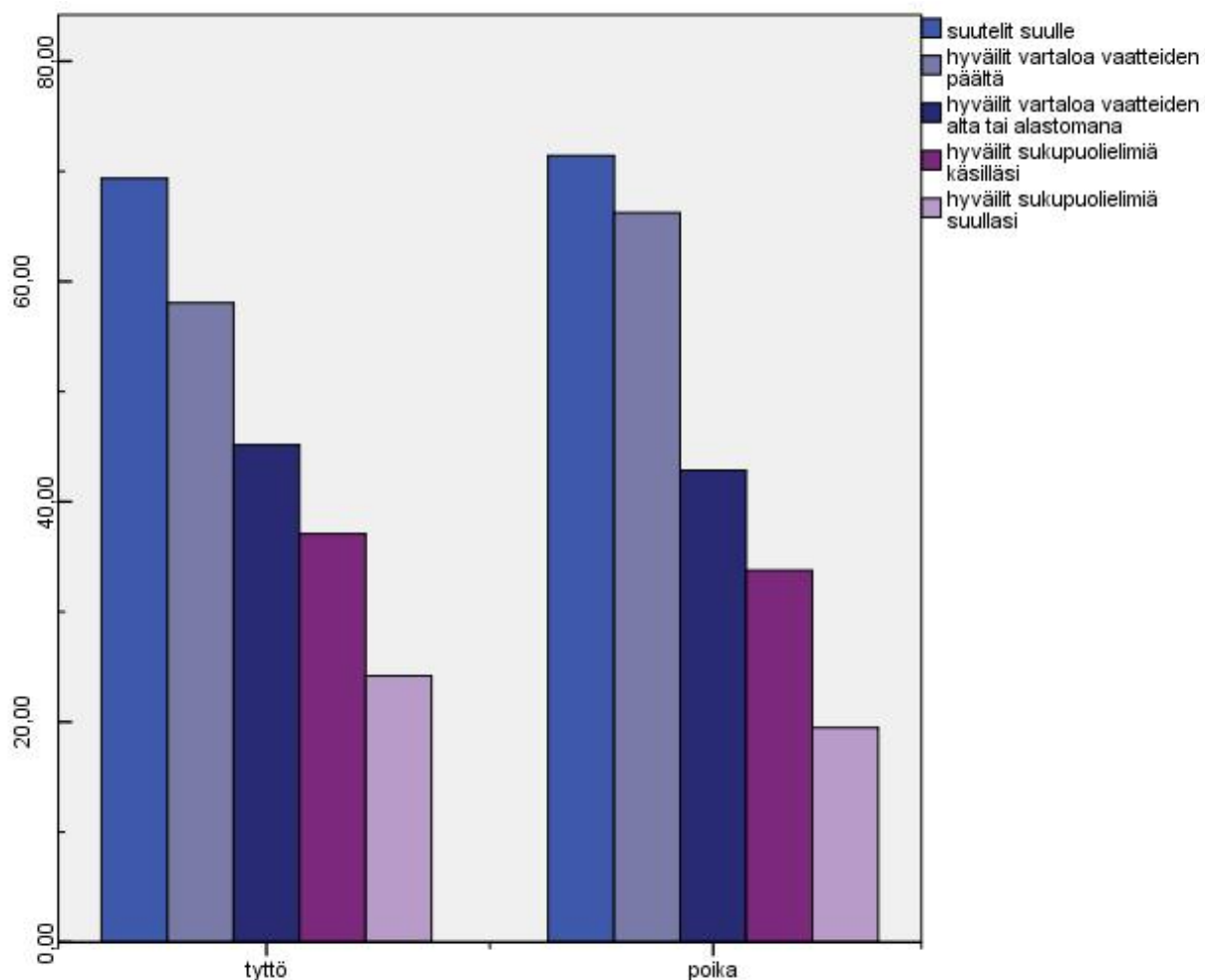
Tyttöjen ja poikien yhdyntäkokemukset vaihtelivat jonkin verran. Tytöistä reilu kolmannes oli kokenut yhdynnän ja pojilla vastaava luku oli 28 %. Niistä nuorista jotka olivat kokeneet yhdynnän, suurimmalla osalla oli ollut yksi tai kaksi partneria. Vuoden 1998 kouluterveyskyselyyn verrattuna nuorten yhdyntäkokemukset olivat hieman laskeneet. Kymmenen vuotta sitten tytöistä 37 % ja pojista joka kolmas oli kokenut yhdynnän (Liinamo 1999, 28). Myös nuorten käsitykset siitä, ovatko heidän kaverinsa kokeneempia seksuaalisesti, vaihtelivat tytöillä ja pojilla. Tytöistä reilu puolet koki, että hän on kokemattomampi kuin muut kaverinsa, pojilla vastaava luku oli 45 % (taulukko 10). Voidaan ajatella, että paineet seksikokemusten hankkimiseen ovat hieman suuremmat tytöillä kuin pojilla. Pojat ovat herkempiä ajattelemaan, että heidän kaverinsa ovat todennäköisemmin yhtä kokeneita kuin he. Niistä nuorista, jotka vastasivat olleensa yhdynnässä, suurimmalla osalla oli ollut enemmän kuin yksi partneri. Lähes puolet yhdynnän kokeneista oli ollut vain yhden kumppanin kanssa. Lopuilla vastaajista oli ollut vähintään kaksi partneria. 14 % yhdynnän kokeneista oli ollut yli viisi partneria.

Taulukko 10. Onko nuori seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverinsa, tyttö/poika

	Tyttö		Poika	
	lkm	%	lkm	%
kyllä	10	16	9	11
En	33	52	36	45
olemme yhtä kokeneita	20	32	35	44
Yhteensä	63	100	80	100

Kysyin nuorilta myös mitä muita seksiin liittyviä kokemuksia heillä oli. 71 % nuorista oli suudellut suulle, 63 % oli hyväillyt kumppanin vartaloa vaatteiden päältä ja 44 % nuorista oli hyväillyt kumppaniaan vaatteiden alta tai alastomana. Kumppanin sukupuolielimiä käsin oli hyväillyt reilu kolmannes nuorista ja suulla reilu viidennes. Voisi siis sanoa, että suurimmalla osalla 9. luokkalaisista on seksiin liittyviä kokemuksia. Nuo kokemukset ovat kenties vielä toistaiseksi tapahtuneet vaatteet päällä, mutta onko tämä johtunut enemmänkin siitä, että olosuhteet eivät ole mahdollistaneet pidemmälle menemistä. Kiinnostusta asioiden jatkamiseen ilmeisesti kuitenkin löytyy.

Lähes jokaisessa kohdassa tytöt olivat poikia kokeneempia, mutta huomattavaa on se, että verrattaessa tulosta reilun kymmenen vuoden takaiseen kouluterveyskyselyyn tyttöjen kokemukset ovat vähentyneet. Vuonna 1998 tehdyssä Stakesin kyselyssä 67 % tytöistä oli hyväillyt kumppaniaan vaatteiden päältä, kun vastaava luku oli nyt 59 %. Samoin 52 % tytöistä oli hyväillyt kumppaniaan vaateiden alta tai alastomana vuonna 1998, mutta minun kyselyssäni vastaava luku oli 45 %. (Liinama 1999, liitetaulukot 47–49.) Poikien kohdilla kyseiset luvut vaihtelivat vain yhdellä tai kahdella prosenttiyksiköllä (kuvio 2).

Kuvio 2. Nuorten seksiin liittyvät kokemukset.

Onkin mielenkiintoista pohtia mistä tämä muutos johtuu, koska vastaava muutos ei näy yhtä suurena, kun tarkastellaan yhdyntää. Vuonna 1998 37 % tytöistä oli ollut yhdynnässä ja vuonna 2008 sama luku oli 34 % (Liinamo 1999, liitetaulukko 58). Ovatko tytöt siirtyneet niin sanotusta pettingistä suoraan toimintaan? Asenteet seksiä kohtaan ovat varmasti kehittyneet kovempaan suuntaan. Osaltaan asiaan vaikuttaa median antama yliseksualisoitunut kuva todellisuudesta. Sari Näre (2008, 38) kuvailee yliseksualisointia performatiiviseksi väkivallaksi jonka yleistyminen voi kertoa mielikuvituksen köyhtymisestä visualisoituneessa kulttuurissa: kun erilaiset väkivaltaa ja seksiä tihkuvat kuvastot työntyvät tajuntaamme yhä varhemmin, mieli täyttyy valmiista kuvista omien luovien mielikuvien sijaan. Kuvittelun sijasta tunteet käsitellään näyttämällä ja toimimalla ne ulos. Näytösluonteisuudella korvataan mielikuvituksen ja sen myötä tunteiden köyhtymistä.

Toisaalta verrattaessa naisten seksuaalikäyttäytymistä historiaan voidaan todeta, että asiat ovat muuttuneet huomattavasti avoimempaan suuntaan. Ennen naisilta on puuttunut seksuaalinen itsemäärääminen, joka tarkoittaa sitä, että aiempien sukupolvien naiset eivät ole voineet sanoa uskottavasti ”ei” seksille, jolloin heidän on ollut vaikeaa sanoa sille myös aktiivisesti ”kyllä”. Kun naiset ovat jatkuvasti varmistelleet sitä, että heidän seksuaalinen ruumiinsa todella pysyy yksityisenä heidän omilla ehdoillaan – ja samalla heidän seksuaalinen maineensa säilyy rikkumattomana – tämä ei juuri ole kannustanut heitä toteuttamaan seksuaalisuuttaan vapautuneesti. (Juvonen 2006, 74.) Nykyään myös naiset nähdään seksuaalisina olentoina, joten heillä on myös valta päättää omasta seksuaalisuudestaan.

Henkilökohtaisesti soisin nuorille enemmän omaan ja kumppanin vartaloon tutustumista ennen varsinaista yhdyntää. Tällöin nuori pääsisi testaamaan omaa valmiuttaan ja kypsyyttään. Sillä tavalla voitaisiin välttyä liian aikaiselta yhdyntöjen aloittamiselta. Todennäköisesti yhdyntäkumppanikin olisi silloin tutumpi ja turvallisempi.

Kysyin nuorilta myös, olivatko he tehneet seksiin liittyviä asioita vasten tahtoaan. Tällaiseen kysymykseen vastaaminen ei varmasti ole helppoa edes anonyymillä kyselylomakkeella, joten voidaan kyseenalaistaa se, kuinka totuuden mukaisia vastauksia sain tähän kysymykseen. Toisaalta nuoren voi olla vaikea arvioida sitä, onko hän ollut yhdynnässä puhtaasti omasta halustaan, vai onko asiaan vaikuttanut enemmän partnerin halukkuus tai kaveripiirin painostus. Joka tapauksessa noin kymmenes vastaajista kertoi tehneensä seksiin liittyviä asioita vasten tahtoaan. Suurin osa vastaajista kertoi syynä olleen alkoholin tai huumeiden vaikutus; nuori ei ole tuolloin pystynyt kontrolloimaan tekojaan. Toiseksi eniten syynä oli se, että nuori oli halunnut miellyttää kumppaniaan.

Vastoin tahtoa hankittu seksuaalinen kokemus on aina väärin. Nuoret ovat erittäin herkässä muutoksen ja kasvun vaiheessa ja tuolloin saadut ikävät kokemukset seksin saralla voivat leimata heidän suhtautumistaan seksiin pitkälle aikuisuuteen. Seksuaalikasvatuksen osana tulisi olla voimakkaasti käsiteltynä nuoren seksuaali-

set oikeudet (liite 4). Jokaisella nuorella on oikeus omaan kehoon ja myös oikeus määrätä siitä mitä hänen kehollaan tehdään.

Luvussa 5.3 käsittelen nuorten seksuaalikokemuksia aikaisemmin mainitsemieni nuorisotyyppeiden pohjalta. Tutkin esimerkiksi sitä kuinka paljon kilttien ja kovisten seksuaalikokemukset poikkeavat toisistaan. Pohdin myös sitä, kuinka näitä eroja voidaan tulkita sosiaalisen oppimisen teorian ja peiliminä-teorian pohjalta.

5.2 Nuorten tiedot seksiin liittyvistä asioista

Kyselylomakkeessani oli oikein/väärin/entiedä-väittämiä, joiden perusteella testasin nuorten tietoja seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Osa väittämistä oli samoja kuin kouluterveyskyselyssä. (Kts. Liinamo ym. 1999.) Melkein jokaisen väittämän kohdalla tyttöjen tiedot olivat parempia kuin poikien. Pojat kuitenkin tiesivät tyttöjä paremmin sen, että nainen voi tulla raskaaksi ensimmäisellä yhdyntäkerralla. Samoin pojat tiesivät tyttöjä paremmin, että alle 16-vuotias saa ostaa kaupasta kondomeja. Näiden kysymysten kohdalla tyttöjen ja poikien erot eivät kuitenkaan olleet kovin suuria. Nuorten tiedot olivat parantuneet kymmenen vuoden takaiseen kouluterveyskyselyyn verrattuna ensimmäisen väitteen kohdalla. Vuonna 1998 70 % nuorista tiesi, että nainen voi tulla raskaaksi ensimmäisellä kerralla, minun kyselyssäni tuon tiesi jo 77 % nuorista. (Mt., 20)

Kaikista hankalimmaksi osoittautui väite; klamydiatulehdus voi aiheuttaa hedelmättömyyttä. Lähes puolet pojista ja kolmannes tytöistä ei osannut valita oliko väittämä oikein vai väärin. 70 % tytöistä kuitenkin tiesi väitteen oikeaksi, mutta pojista vain noin puolet osasi vastata tähän väitteeseen. Aikaisempaan kouluterveyskyselyyn verrattuna nuorten tietämys oli parantunut huomattavasti. Vuonna 1998 vain 41 % nuorista osasi vastata tähän väittämään oikein, kun nyt oikein vastasi 60 % nuorista. Kymmenen vuotta sitten puolet nuorista ei osannut valita oliko väittämä oikein vai väärin ja nyt tuo prosenttiluku oli 37 %. (Mt., 20.)

Kolmannes pojista ei tiennyt, että nainen voi tulla raskaaksi, vaikka suojaamaton yhdyntä keskeytetään ennen siemensyöksyä. Vastaavasti tytöistä joka viides oletti, että suojaamaton keskeytetty yhdyntä ei voi johtaa raskauteen. Samoin kolmannes pojista ei tiennyt, että kuukautisten alkaminen on merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi. Joka viides poika ei tiennyt, että sukupuolitauti on joskus täysin oireeton ja joka neljäs poika ei tiennyt, että vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta. Näissäkin väittämässä nuorten tiedot olivat parantuneet kymmenen vuoden takaiseen kouluterveyskyselyyn verrattaessa.

Joukkoviestinten merkitys nuorten seksitiedon lähteenä on merkittävä. Yhtäältä media muokkaa seksuaalisuuteen liittyviä asenteita ja mielikuvia. Toisaalta seksuaalisuudesta käyty keskustelu on saattanut vapauttaa ihmisten välistä viestintää ja antaa tilaa puhua asioista suoraan eikä vain salaillen. (Pötsönen 1998, 26.) Maailmamme ei siis ole tältä osinkaan mustavalkoinen.

Me nuorten kasvattajina joudumme miettimään sitä, mistä ja minkä laatusina nuoret seksitietonsa ammentavat. Nuoria ei voi jättää yksin hankkimaan tietoja esimerkiksi nuorten lehdistä ajatellen, että nykypäivänä tietoa on jo riittävästi tarjolla. Tietolähteenä toimivat myös kaverit, pornografia, media ja Internet, joista nuoret saavat runsaasti laadultaan kovin vaihtelevaa tietoa. Esimerkiksi mainosmaailmassa seksuaalisuutta käytetään kiinnittämään huomiota ja hätkähdyttämään yhä rajummin. Siellä tarjotaan myös täydellisen kehon mallia, mikä saattaa herättää nuorissa alemmuuden tunnetta ja ahdistusta. Mainonnan tarkoituksena on synnyttää ostohaluja, mutta nuorelle ei välttämättä riitä vaate – hänen on ehkä testattava kelpaavuuttaan myös ihmissuhteissa. (Kontula 2001, 97.)

Silloin kun tietolähteenä on kaikki tai jokin edellä mainituista tahoista, ei voida luottaa siihen, että nuoret saavat totuudenmukaista ja oikeaa tietoa esimerkiksi ehkäisyyn liittyvissä asioissa. Varsinkin pornossa seksuaalisuus esitetään vääristyneenä, sukupuolirooleja korostavana temppuiluna ja näyttelemisenä, joissa tunteet ja ehkäisy loistavat poissaolollaan. Myös ikätoverit liioittelevat kertomuksiaan teeskennelläkseen kuviteltua ”normaaliutta”, kokeakseen ystävien ihailua ja kerätäkseen rohkeutta oikeisiin seurustelukokemuksiin. Internet tarjoaa kovaa ja joskus

laitontakin kuvamateriaalia. Miten yksikään nuori voisi hämmentymättä ymmärtää tällaista seksuaalisuutta? Ilman asiallista tietoa ja luotettuja turvallisia aikuisia, joilta kysyä, nuoren on turvauduttava oletuksiin ja uskomuksiin. (Kontula 2001, 97–98.)

Kyselylomakkeessani oli kysymys, jossa nuorten piti valita miltä taholta he ovat saaneet eniten seksiin liittyvää tietoa. Moni nuori oli lukenut kysymyksen asettelun huolimattomasti ja valitsi annetuista vaihtoehdoista vähintään kaksi. Tästä syystä jouduin purkamaan vastaukset yksittäisiksi kysymyksiksi ja tutkimaan kutakin vastausvaihtoehtoa itsenäisenä kysymyksenä. Vajaa 60 % nuorista kertoi, että hän saa eniten seksiin liittyvää tietoa koulusta, mutta melkein 40 % nuorista oli sitä mieltä, että seksiin liittyvistä asioista on opetettu ja keskustelu koulussa liian vähän. Yli kolmannes nuorista ilmoittikin, että he saavat eniten tietoa seksiin liittyvistä asioista medialta. Joka viides nuorista sai eniten tietoa kavereiltaan. Vain 6 % nuorista kertoi saavansa eniten seksiin liittyvää tietoa huoltajiltaan. Median antamaan seksuaaliopetuksen tasoon ei koulu tai kasvattajat voi suuresti vaikuttaa. Siksi olisikin tärkeää, että nuoret saisivat koululta tai huoltajiltaan mahdollisimman paljon nimenomaan oikeaa tietoa seksiin liittyvistä asioista. Sen sijaan, että keskittämme energiamme median kritisoimiseen, pitäisikö meidän kiinnittää enemmän huomiota siihen, kuinka paljon itse annamme nuorille seksuaaliopetusta. Välttämättömän edellytys seksuaalikasvatuksen toteuttamiselle ja seksuaaliterveyspalvelujen tarjonnalle on kuitenkin riittävän vapaamielinen asenneilmasto, joka hyväksyy seksuaalikokemukset osaksi nuoren normaalia kasvamista ja kehittymistä (Kosunen 2000, 271).

Selvitysten mukaan (esim. Kontula 1991a, Nykänen 1996) nuoret haluavat koulun seksuaaliopetuksessa keskusteltavan laajemmin seksuaalisuudesta, kuten tunneasioista, rakastamisesta, rakastelusta, kumppanin kanssa keskustelusta, itsetyydytyksestä ja seksuaalisista vähemmistöistä. Laajemmasta seksuaalisen terveyden edistämisen näkökulmasta seksuaalikasvatuksen tavoitteena voisi olla esimerkiksi nuorten seurustelu- ja seksuaalisuhteiden laadun parantaminen. Opetuksessa tulisi pyrkiä tukemaan ja parantamaan paitsi nuorten tietoja, myös sekä laajempaa tietoisuutta seksuaalisuudesta että esimerkiksi keskustelutaitoja ja sosiaalisia taitoja. (Liinamo ym 1999, 52.) Seksuaaliterveys koskettaa – etenkin sinä vaiheessa, kun

myös riskejä tulee kuvaan mukaan - lähinnä tunteita, kykyä hallita niitä, kykyä soveltaa tietoja käytäntöön, ihmissuhdetaitoja, arvoja ja asenteita. Nämä aiheet ovat ja niiden tuleekin olla aina vahvasti mukana seksuaalikasvatuksessa. Saattaa olla, että tämän tyyppisillä tiedoilla ja taidoilla on todellisuudessa kuitenkin enemmän tekemistä nuoren seksuaaliterveyden edistämässä kuin esimerkiksi yksityiskohdaisella anatomisella tiedolla. (Kontula 2001, 100.)

Seksuaalikasvatus voitaisiin erittäin hyvin toteuttaa kouluissa poikkiammatillisesti, kunhan se olisi koordinoitua. Olisi erittäin suuri etu, jos nuoret voisivat kuulla sekä naisten että miesten puhuvan seksuaalisuudesta. Siten pojillekin mahdollistettaisiin samastumismalli. Jokainen opettaja voi rikastuttaa nuoren näkemystä ja myös opilaille tarjoutuu laajempi aikuisjoukko, joilta he voisivat mennä kysymään mieltään askarruttavia asioita (Kontula 2001, 98). Tässä kohtaa myös koulun sosiaalityö voisi olla apuna. Koulukuraattoreiden joukossa voisi olla henkilöitä, jotka ovat hankkineen asiantuntemusta esimerkiksi seksuaali- ja parisuhdeterapian saralla.

Seksuaalikasvatuksella on myös merkittävä rooli nuorten seksuaali-identiteetin kehittymisessä. Saadessaan asianmukaista tietoa seksuaalisuuden kirjosta nuoren voi olla helpompi tehdä valintoja koskien omaa seksuaalisuuttaan ja sen toteuttamista. Hyvillä tiedoilla ja positiivisella suhtautumisella itseensä ja seksuaalisuuteensa on merkitystä paitsi ongelmiin ajautumisen ehkäisijänä myös psykologisessa sopeutumisessa murrosiän muutoksiin. Seksuaaliopetus voi moni tavoin parantaa nuorten valmiuksia arvioida omaa kehitysvaihettaan ja vuorovaikutustaitojaan. Nuoret tarvitsevat seksuaalitietoja, eettisen viitekehityksen ja käytännön taitoja. Taitoihin sisältyy myös sosiaalinen kyvykkyys. (Kontula 2001, 99.) Seksuaalikasvatuksen puutteella on selkeät seuraukset esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa teiniäitien määrä on huomattavasti muita teollistuneita maita korkeampi. Seksuaalikasvatuksella on puolestapuhujat ja vastustajansa. Mielestäni voidaan kuitenkin ajatella, että tieto tuo turvallisuutta, niin nuorten seksuaalisen käyttäytymiseen kuin heidän seksuaali-identiteettinsä kehittymiseenkin.

5.3 Nuorisotyyppien seksuaalisuus

Tässä luvussa käsittelen nuorten seksuaalikokemuksia nuorisotyyppien antamassa viitekehyksessä. Yleisesti voidaan sanoa, että kaveriporukan koostumuksella näyttää olevan selkeä yhteys siihen kuinka seksuaalisesti kokenut nuori on. Sosiaalisen oppimisen teoria näyttää siis pitävän paikkansa. Kaveripiirin yleinen asenne seksuaalisuutta kohtaan voi olla nuorta pakottava tai armahtava. Mikäli nuori kuuluu kaveripiiriin, jota yhdistää samat asia kuin koviksilla on todennäköisempää, että hän on seksuaalisesti kokeneempi, kuin jos hän kuuluisi kilttien nuorisotyyppiin. Kasvattajan näkökulmasta voimme siis ajatella, että nuoren kaveripiirillä on väliä ja siihen on syytä kiinnittää huomiota.

Nuoret tarkkailevat jatkuvasti ja herkästi kouluympäristöään ja tekevät johtopäätöksiä siitä, miten olla hyvä tyttö tai poika, tai esimerkiksi hyvä oppilas. He tekevät huomioita siitä, mikä on arvostettua, sallittua, julkituotua, vaimennettua, tavallista tai erilaista oman koulun ja ympäristön piirissä. (Tolonen 2002, 246.) Tällöin myös paineet seksin harrastamiselle voivat kasvaa suuriksi. Esimerkiksi kovisten ryhmästä huomaa hyvin, kuinka seksuaalinen kokeneisyys kasvaa ryhmäpaineen vaikutuksesta. Vastaavasti normien ja kilttien ryhmässä seksuaalisuus ei ole yhtä vahvasti esillä, joten yhdyntäkokemuksiakin on vähemmän.

Nuorilla on jo käsitys ryhmien sisäisistä normeista, ja mikäli jokin yksilö ei täytä näitä normeja, hänet voidaan poistaa ryhmästä. Esimerkiksi joku nuori voidaan poistaa ryhmästä, koska hänen ajatellaan toimivan ryhmässä aggressiivisesti. Nämä odotukset perustuvat kuitenkin useimmiten stereotypioihin eikä henkilön todelliseen toimintaan. Täten toisten nuorten odotukset kyseisen yksilön toimintaa kohtaan johtavat ryhmästä poistamiseen ja sosiaaliseen konfliktiin. (Killen & Rutland 2011, 4; 5.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli nuori on saanut jonkin leiman osakseen, siihen ei välttämättä vaikuta nuoren oma toiminta, vaan ne käsitykset jota muilla ikätovereilla on tästä nuoresta. Tällaista leimoista on usein hankala päästä irti, jolloin vaarana onkin peiliminä-teorian kaltainen tilanne, jossa nuori alkaa toimia hänestä vallitsevien stereotyyppien mukaisesti.

Tutkijat ovat laajentaneet sosiaalisen identiteetin teoriaa siten, että yksilöiden samastuminen tiettyihin ryhmiin voi vaihdella ajan saatossa ja tilanteiden vaihtuessa, koska ryhmän kiinnostavuus riippuu siitä, mitä muita vaihtoehtoja yksilöllä on ja onko kyseinen ryhmä helposti lähestyttävä tai yksilölle tärkeä. (Killen & Rutland 2011, 63.) Periaatteessa nuoren on siis mahdollista vaihtaa kaveripiiriään, mikäli hän kokee se aiheelliseksi. Käytännössä tämä voi olla vaikeaa, koska tietyn ryhmän hylkääminen voi aiheuttaa muissa ryhmän jäsenissä vastareaktioita, jotka johdavat lähtevän yksilön syrjintään muissakin ryhmissä.

KOVIKSET

Kovisten nuorisotyypissä seksillä ja seksuaalisuudella näyttää olevan suurempi osa kuin normeilla ja kilteillä. Kovisten kaveripiiriä yhdistäviin asioihin kuului muun muassa alkoholin käyttö, joka varmasti osaltaan lisää seksikokemuksia nuorten keskuudessa. Kovikset myös kokevat seksiasiat itselleen ajankohtaisina suuremmissa määrin kuin tutkimuksen nuoret yleensä. Koviksista reilu kolmannes on sitä mieltä että seksiasiat ovat hänen kohdallaan erittäin ajankohtaisia. Vastaava luku nuorilla keskimäärin on 24 %.

Kovikset ovat myös alttiimpia ajattelemaan, että heidän kaverinsa ovat seksiasioissa kokeneempia kuin nuoret yleensä. Kovisten mielestä valtaosalla heidän kavereistaan on kokemusta seksistä. Noin 55 % koviksista on sitä mieltä, että heidän kaveripiirissään on muutamia henkilöitä, jotka ovat kokeneita seksiasioissa ja 18 % mielestä sellaisia kavereita on useita. Vastaavat prosenttiluvut nuorilla keskimäärin ovat 52 % ja 12 %.

Koviksista 42 % on kokenut yhdynnän, kun tutkimukseni kaikista nuorista vain joka kolmas on kokenut yhdynnän. Kovikset ovat keskimääräistä kokeneempia myös muissa seksiin liittyvissä asioissa. Seuraavassa on kovisten prosenttiluvut ja niiden perässä suluissa nuorten keskimääräiset prosenttiluvut. 85 % (71 %) koviksista on suudellut, 75 % (63 %) on hyväillyt partneriaan vaatteiden päältä, 56 % (44 %) on hyväillyt partneriaan vaatteiden alta tai alastomana, 46 % (36 %) on hyväillyt partnerinsa sukupuolielimiä käsin ja 29 % (21 %) suulla. Voidaan siis todeta, että niillä

nuorilla, jotka vastaustensa perusteella luokituvat kovisten ryhmään on enemmän seksikokemuksia kuin nuorilla keskimäärin.

Se, että kokemus seksiasioissa näyttää lisääntyvän tässä porukassa on huolestuttavaa muun muassa siinä mielessä, että voidaan ajatella kuinka epävarmoja nuoria tähän joukkoon saattaa kuulua. Tämän ryhmän nuoret ovat kiinnostuneita asioista, jotka ovat yhteiskunnallisesti paheksuttavia asioita murrosikäiselle. Tupakan poltto, alkoholin käyttö ja seksiin liittyvät asiat eivät ole sellaisia seikkoja, joita kasvattajat soisivat lastensa harrastavan. Tämän asian tietää varmasti myös jokainen nuori. Herääkin kysymys, mikä saa juuri tämän ryhmän nuoret kiinnostumaan kyseisistä asioista. Hakevatko he vain huomiota ja ihailua osakseen? Kenties he haluavat muiden nuorten ajattelevan, että he ovat kypsempiä ja aikuisempia kuin muut. Kumpuaako tämä näyttämisen halu epävarmuudesta? Ryhmässä saa yleensä tukea omalle epävarmuudelleen, mutta kovisten ryhmässä tuen etsintä voi johtaa aikaisin seksikokemuksiin.

Sosiaalisen oppimisen teoria eli mallioppiminen pohjaa ajatukseen, että nuori tarvitsee mallin jota hän ihailee ja kunnioittaa. Mikäli tämä malli on yksi koviksista, on nuorelle luontaista seurata hänen esimerkkiään ja heittäytyä alkoholin, tupakan ja seksin maailmaan. Kaikki nuoret eivät tietenkään koe koviksia sellaisiksi henkilöiksi, joita kannattaa seurata. Kenties tällaisilla nuorilla on vahvempi itsetunto, jonka avulla he voivat suunnata kiinnostuksensa niin sanotusti terveempiin asioihin. Kolmannessa luvussa kerroin kuinka mallioppimiselle tärkeää on se, millaista palautetta malli saa toiminnastaan. Jos seksuaalisesti kokenut ja alkoholia käyttävä nuori saa kavereiltaan ihailua osakseen, se rohkaisee myös muita kaveriporukassa toimimaan mallin osoittamalla tavalla.

Kasvattajan näkökulmasta tärkeää onkin se, kuinka osaa tukea omaa nuortaan rakentamaan itsestään positiivisen minäkuvan. Mikäli nuorella on terve itseluottamus ja hän arvostaa omaa ruumistaan, hän todennäköisesti jättää välistä seksuaali-identiteettinsä kehittymiselle epäsuotuisat kokemukset.

NORMIT

Normien ryhmässä vastaukset seksiin liittyvissä kysymyksissä vaikuttavat hieman liioitelluilta. Kenties vastausten laatuun on vaikuttanut se, että suurin osa normeista on poikia. Pojilla voi olla suurempi tarve liioitella seksuaalista kokeneisuuttaan, kuin tytöillä. Normien kohdalla epäilyksen vastausten todenperäisyydestä herättää kokemusten keskittyminen tiettyihin vastauksiin. Esimerkiksi niistä normien nuorisotyyppiin kuuluvista nuorista, jotka ovat olleet yhdynnässä, 58 % on kokenut yhdynnän useammin kuin kerran. Vastaava luku nuorilla keskimäärin on 52 %. Erityisen suuri vaihtelevuus on niiden kohdalla, joilla on enemmän kuin viisi yhdyntäkokeusta. Nuorilla keskimäärin näin on 14 % yhdynnän kokeneista, kun taas normeilla prosenttiluku on 23 %. Tokihan voi olla, että normeissa on keskimääräistä enemmän henkilöitä joilla on seurustelukumppani, jonka kanssa hänellä on aktiivinen seksielämä. Normeihin kuuluva henkilö oli myös todennäköisemmin sitä mieltä, että hän on seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverinsa, kuin nuoret keskimäärin. Normeista 17 % oli tätä mieltä, kun kaikkien vastanneiden kesken luku oli 13 %.

Normien mielestä muut näkevät heidät tavallisina ja ”ihan normaaleina”. Peiliminänteoriassa yksilö kokee itsensä sellaisena, kuin hän olettaa yleisen mielipiteen itsestään olevan sen ryhmän jäsenenä johon hän kuuluu. Yksilö heijastaa muiden ryhmänsä jäsenten asenteita häntä kohtaan ja ottaa ne osaksi omaa minuuttaan. Normien nuorisotyyppiin kuuluvat nuoret ovat kokeneet yhdynnän hieman keskimääräistä nuorta harvemmin. Ajatteleeko normeihin kuuluva nuori, että kukaan ei muutenkaan kuvittele minun harrastavan seksiä, joten se ei ole ajankohtainen asia minun elämässäni.

Toisaalta normien ”normaalius” voi olla heidän etunsa. Heillä ei ole samanlaisia paineita seksikokemusten hankkimiseen kuin esimerkiksi koviksilla, koska sitä ei heiltä välttämättä odotetakaan. Normien ja kilttien kaveripiirejä yhdistivät tietokoneet ja roolipelaaminen, joten näihin ryhmiin kuuluvilla nuorilla on muitakin harrastuksia ja kiinnostuksen kohteita kuin esimerkiksi alkoholin käyttö ja seksikokemusten hankkiminen. Heille on myös mahdollisesti helpompaa hankkia kavereita har-

rastustensa avulla, ilman että heidän tarvitsee todistella ”kovuuttaan” saadakseen arvostusta.

KILTIT

Kilteistä 27 %:lla on yhdyntäkokemuksia, se on muutaman prosenttiyksikön vähemmän kuin nuorilla keskimäärin. Kilttien kohdalla kokemukset seksiasioista olivat kaikilta osin vähäisempiä kuin nuorilla keskimäärin, puhumattakaan niistä nuorista jotka kuuluvat kovisten nuorisotyyppiin. Kilttien kokemattomuutta voidaan peilata kovisten kokeneisuuteen. Kenties kilttien kaveripiireissä seksuaalisuudella ei ole yhtä suurta osaa, kuin muilla nuorilla. Kiltit kuvailivatkin kaveripiirejään muun muassa iloisiksi, urheilullisiksi ja toiset huomioonottaviksi. Kilttien joukossa ne asiat, joita arvostetaan ja henkilöt joita katsotaan ylöspäin, ovat erilaisia kuin esimerkiksi koviksilla. Tällöin myöskään paineita seksikokemusten hankkimiselle ei välttämättä ole samassa suhteessa kuin koviksilla.

Suurin osa (58 %) niistä kilteistä, jotka ovat kokeneet yhdynnän, ovat olleet yhdynnässä vain kerran. Vastaava luku kyselyyn vastanneilla nuorilla keskimäärin oli 48 %. Kiltit myös todennäköisemmin ajattelevat, että heidän kaverinsa ovat heitä kokeneempia seksiasioissa. 53 % kilteistä on tätä mieltä, nuorista keskimäärin samaa mieltä on 48 %. Tämä kertoo osaltaan siitä, että kiltit ovat vasta tutustumassa seksuaalisuuteensa ja ottavat ensimmäisiä askeleita seksielämää kohti. Peiliminäteoriaa mukaillen kilteiltä ei nuorten keskuudessa ehkä odotetakaan kokemusta seksiasioista. Tällöin kiltit eivät myöskään koe, että heidän pitäisi harrastaa seksiä.

Toisaalta kiltit varmasti kokevat samalla tavalla paineita seksin harrastamiseen, kuin muutkin nuoret. Kiinnostava seikka onkin se, mistä kiltit ovat löytäneet tukea seksistä kieltäytymiseen. Kenties ryhmän paine voi toimia myös toisella tavalla. Mikäli kilttien kaveripiirissä kokemusta seksuaalisuudessa ei odoteta, sitä ei myöskään tarvitse pakolla hankkia. Syitä voidaan tietysti aina etsiä myös kasvatuksesta. Onko kilteillä niin sanotusti parempi kasvatus kuin esimerkiksi koviksilla? Tällainen pohdinta on mielestäni turhaa siinä mielessä, että tutkimukset ovat osoittaneet, että

kasvattajien mielipiteillä ei murrosikäiselle nuorelle ole yhtä paljon painoarvoa kuin kavereiden mielipiteillä. Toki voidaan ajatella, että kaveripiirien muodostumisen taustalla on lapsuudessa ja nuoruudessa kotoa hankitut arvot ja mielipiteet. Kasvattajan kannalta ehkä tärkeintä on kuitenkin, niin kilttien, normien kuin kovistenkin kohdalla, huolehtia siitä, että nuorella on takanaan turvallisia aikuisia, jotka hienovaraisesti ohjaavat nuorta oikeaan suuntaan ja tukevat heitä, kun nuoret ottavat askeliaan aikuisten maailmaa kohti.

6 LOPUKSI

Tutkielmani perusteella voidaan ajatella, että kaveripiirillä on vaikutusta siihen kuinka aikaisessa vaiheessa nuori kiinnostuu seksiin liittyvistä asioista. Ja erityisesti sillä on vaikutusta siihen, missä vaiheessa nuori alkaa toimia kiinnostuksensa mukaan. Kuinka kasvattajat sitten pystyvät vaikuttamaan siihen millaisten kavereiden kanssa nuori viettää aikaansa? Saako mahdollinen rajoittaminen aikaan vasta-reaktion, joka ajaa nuoren entistä epäilyttävämpään seuraan? Asia vaatiikin ehkä kauaskantoisempaa ajattelua. Lasta pitäisi pyrkiä kasvattamaan siten, että hänen lapsuutensa turvalliset olosuhteet auttavat häntä kasvamaan oman arvonsa tuntevaksi ja itsevarmaksi nuoreksi. Mielestäni voidaan ajatella niin, että nuori joka uskaltaa olla oma itsensä, uskaltaa myös kieltäytyä asioista jotka eivät hänen kehitystasonsa huomioon ottaen ole hänelle soveliaita.

Tässä tutkielmassa esitellyistä nuorisotyypeistä eniten huolta aiheuttavat varmasti kovikset. Heidän joukossaan seksin harrastaminen oli yleisintä ja heitä yhdisti myös muita asioita, joita ei välttämättä pidetä nuorille soveliaina, kuten alkoholin käyttö ja tupakan poltto. Kysymys kuuluukin, pystyykö näihin nuoriin enää vaikuttamaan, vai onko heidän kohdallaan niin sanotusti peli jo menetetty? Tähän kysymykseen en osaa vastata, mutta sen ainakin tiedän, että kasvattajilla on mahdollisuus ohjata näitä nuoria terveellisemmän seksin harrastamiseen. Esimerkiksi seksuaalikasvatuksen avulla nuorille tulee tehdä selväksi, että jokaisella nuorella on vastuu omasta hyvinvoinnistaan. Sen lisäksi, että seksuaalikasvatuksessa annetaan eväitä ehkäisyyn ja kerrotaan ihmisten lisääntymisestä, tulee siinä käsitellä myös arvoja ja oikeuksia. Nuoren tulisi oppia arvostamaan itseään ja omaa kehoaan siten, että hän ei anna kenenkään kohdella itseään epäkunnioittavasti tai tavalla, josta hän ei itse pidä.

Itse olen varsin huolestunut myös normien nuorisotyyppiin kuuluvista nuorista. Heidän joukkoaan tuntui ympäröivän eräänlainen välinpitämättömyyden tuntu, koska he ilmeisesti ajattelivat, että he eivät ole mitenkään erityisiä, vaan ihan tavallisia. Kertooko tämä näiden nuorten huonosta itsetunnosta ja ”hälläväliä-asenteesta”? Miten näitä nuoria saataisiin innostumaan muistakin asioista kuin tietokoneista ja

tupakasta? Heillä on nähdäkseni suuri vaara siirtyä kovisten joukkoon ja siten alttiiksi kyseenalaisille vaikutuksille. Näillä nuorilla ei kenties myöskään ole voimia tai uskallusta vastustaa niitä asioita, jotka ovat heidän kehityksensä kannalta heille epäsuotuisia. Tavallaan toivon myös jokaiselle nuorelle tiettyä erityisyyden tuntua. Itse ajattelen, ettei yksikään nuori ole niin sanotusti tavallinen, vaan jokainen on omalla tavallaan erityinen.

Suurin luottamus minulla on kilttien ryhmää kohtaan. Ei niinkään siksi, että he eivät tee niin sanotusti huonoja asioita, vaan siksi, että heidän ei ehkä tarvitse. Tästä nuorisotyypistä minulle jäi sellainen kuva, että heillä ei ole samalla tavalla paineita seksikokemusten kartuttamiseen kuin kahdella muulla tyyppillä. Kenties kilttien kaveripiireissä kokemattomuus seksiin liittyvissä asioissa on hyväksyttävämpää? En kyllä väitä, että kilttien nuorisotyyppiin kuuluvilla nuorilla elämä olisi jotenkin helpompaa kuin muilla ikätovereilla. Varmasti he kokevat samalla tavalla paineita muiden nuorten taholta ja kenties he saavat myös erityistä negatiivista huomiota osakseen juuri kokemattomuutensa takia. Voi olla, että kilttejä kiusataan koulussa tai heistä puhutaan paha selän takana. Ajattelen kuitenkin, että kilteillä on kaveriporukansa tuki takanaan ja heillä on parempi mahdollisuus selvitä nuoruudesta haavoittumattomina, kuin kovisten tai normien nuorilla.

Miettiessäni mahdollisia jatkotutkimuksia mieleeni nousee muutama kiinnostava kysymys. Millainen minäkuva koviksiin kuuluvilla nuorilla on ja kuinka kovaksi he kokevat ryhmäpaineen omassa elämässään.? Ovatko normit syrjäytymisvaarassa? Saavatko kiltit kaveriporukastaan voimaa vastustaa nuorison yleistä painetta hankkia seksikokemuksia vai onko niin, että kilttien joukossa seksiin liittyvät asiat ovat kiellettyjä? Toivoisin myös Suomeen enemmän poikatutkimusta. Etsiessäni materiaalia tyttöjen ja poikien eroista ongelmaksi muodostui se, että tyttöjen elämää oli tutkittu aika paljonkin ja erityisesti sitä, miten tyttöjen elämää vaikeuttaa leimautuminen "huonoksi" tytöksi. Mutta kuka pohtii poikien elämää? Varmasti heillä on myös paineita ja odotuksia jotka liittyvät poikana elämiseen ja mieheksi kasvamiseen.

Kaiken kaikkiaan tämän tutkielman tekeminen oli mielenkiintoista, ja vaikka tie oli-kin paikoin kivinen ja pitkä olen tyytyväinen siihen, että valitsin juuri nuoret tutkielmani avainhenkilöiksi. Loppujen lopuksi on kuitenkin meistä kasvattajista kiinni, minkälaisia tulevia aikuisia me maailmaamme kasvatamme ja millaisia arvoja ja käyttäytymismalleja me heille annamme. Olen korostanut tutkielmassani kaveripiirin voimakasta vaikutusta nuoren mielipiteisiin ja käyttäytymiseen, mutta toivoisin että kasvattajat eivät unohtaisi tukea, jonka kasvava nuori tarvitsee aikuiselta. Jokainen nuori tarvitsee esikuvan, jonka tuen avulla hänestä kasvaa tasapainoinen aikuinen. Loppukaneetiksi sopii Miina Savolaisen (2008, 143) ajatus kirjasta Maailman ihanin tyttö:

*Entä, jos katsoisit minua
aivan hiljaa, keskittyen.
Näkisitkö minut arkesi seasta?
Näkisitkö sen, mitä en sano?
Näkisitkö sävyjä siitä, mitä haluan olla?
Tartu niihin, älä usko siihen,
millainen luulet minun olevan.
Tarvitsen siipeni.
Unelmat värjäävät minut sisältä.
Katso minua lempeästi
ja auta tulemaan niiden kaltaisiksi.
Usko puolestani silloin,
kun maailma on samea ja raskas.
Tahdon että olemassaoloni
tekee sinut onnelliseksi.
Sinun ilosi keventää minua.*

7 LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna 2011:** Tytöt ja maine. Teoksessa Ojanen, Karoliina ym. (toim.): Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 113. Vastapaino. Tampere. 269-304.
- Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 1997:** Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Otava. Keuruu.
- Alkula, Tapani ym. 1994:** Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY. Juva
- Bandura, Albert 1977:** Social Learning Theory. Prentice-Hall International Inc. USA
- Bandura, Albert 1986:** Social Foundations of Thought & Action. A Social Cognitive Theory. Prentice-Hall International Inc. USA
- Brandt, Pia ym. 2004:** Hei beibi, mä oon tulta! Nuoren oma seksikirja. Porvoo.
- Buckingham, David 2008:** Introducing Identity. Teoksessa Buckingham David (toim.): Youth, Identity, and Digital Media. The John D. And Catherine T. Macarthur Foundation Series on Digital Media and Learning. Massachusetts Instity of Technology. Cambridge. 1-24.
- Cacciatore, Raisa 2006:** Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa: Apter, Dan ym. (toim.) 2006: Seksuaalisuus. Kustannus Oy Duodecim. Jyväskylä 205–225.
- Cooley, Charles Horton 1983:** Human Nature and the Social Order. Transaction Books. USA
- Downs, A. Chris & Scarborough Hillie, Lisa 1993:** Historical and theoretical Perspectives on Adolescent Sexuality: An Overview. Teoksessa Gullotta, Thomas P. ym. (ed.) 1993: Adolescent Sexuality. Advances in Adolescent Development. Volume 5. USA. 1-34.
- Erätuuli, Matti ym. 1994:** Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Heikkilä, Tarja 2004/2005:** Tilastollinen tutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Helkama, Klaus ym. 1998:** Johdatus sosiaalipsykologiaan. Oy Edita Ab. Helsinki
- Juvonen, Tuula 2006:** Seksuaalisen ruumiin jäljellä Teoksessa Kinnunen, Taina ja Puuronen, Anne (toim.) 2006: Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Gaudeamus. Helsinki. 71–90.
- Kananen, Jorma 2008:** Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 89. Jyväskylän yliopistopaino.
- Karkulehto, Sanna 2006:** Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat. Teoksessa Kinnunen, Taina ja Puuronen, Anne (toim.) 2006: Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Gaudeamus. Helsinki. 44–70.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa, 2001:** Hyvä itsetunto. WSOY, Juva
- Killen, Melanie & Ruthland, Adam 2011:** Children and Social Exclusion. Sarjassa Dunn Judy (toim.): Understanding Children's Worlds. Wiley-Blackwell. Malaysia.
- Kontula, Osmo ym. 1991a:** Lukijalle. Teoksessa: Kontula, Osmo (toim.) 1991: Seksistä - kuinka puhua nuorille? Otava. Keuruu. 7-12
- Kontula, Osmo 1991b:** Nuorten seksuaalinen kehitys. Teoksessa: Kontula, Osmo (toim.) 1991: Seksistä - kuinka puhua nuorille? Otava. Keuruu. 13–36.

- Kontula, Osmo ym. 2001:** Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 11
- Kontula, Osmo 2009:** *Between Sexual Desire and Reality. The Evolution of Sex in Finland.* Publications of The Population Research Institute D 49. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Korhonen, Risto 2008:** Sähköpostiviesti. 23.4.2008.
- Kosunen, Elise 2000:** Nuorten seksuaaliterveys. Teoksessa Kontula, Osmo ja Lottes, Ilsa (toim.) 2000: *Seksuaaliterveys Suomessa.* Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tampere. 270–281.
- Lee, Raymond M. 1993:** *Doing Research On Sensitive Topics.* SAGE Publications. Great Britain
- Liebkind, Karmela 1988:** *Me ja muukalaiset – ryhmärajat ihmisten suhteissa.* Gaudeamus. Helsinki
- Liinamo, A. ym. 1999:** Kouluterveyskyselyt 1996 ja 1998: Seksuaaliopetus ja seurustelukokemukset Lapin läänissä. Tilanne Lapin läänissä 1998 ja Rovaseudulla 1996 ja 1998. Lapin lääninhallituksen julkaisusarja 1999: 2. Rovaniemi
- Mead, Geroge Herbert 1967:** *Mind, Self & Society from the Standpoint of on Social Behaviorist.* The University of Chicago Press. USA
- Mead, George Herbert 1977:** *On Social Psychology. Selected papers, edited and with a revised Introduction by Anselm Strauss.* The University of Chicago Press. USA
- Metsämuuronen Jari 2005:** Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus. Jyväskylä
- Mustonen, Anu 2004:** *Mediataidot ja median vastuut lasten suojelijoina.* Teoksessa Anttila, Anna ym (toim.) 2004: *Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskuulttuurin seksuaalisoinnin vaikutuksista.* STAKES raportteja 284. 58–62.
- Mäkinen, Olli 2006:** *Tutkimusetiikan ABC.* Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vaajakoski
- Nissinen, Jussi 2006:** *Seksuaalinen suuntautuminen.* Teoksessa: Apter, Dan ym. (toim.) 2006: *Seksuaalisuus.* Kustannus Oy Duodecim. Jyväskylä. 130–156.
- Nissinen, Jussi 2011:** *Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen.* Teoksessa Tuovinen, Liisa ym. (toim.): *Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus.* Gaudeamus. Tallinna. 11–32.
- Norrena, Vaula 2003:** *Esipuheessa.* Teoksessa: Quart, Alisa 2003: *Brändätyt-ostetaan ja myydään nuoria.* Like. Jyväskylä. 13–14.
- Näre, Sari 2008:** *Intimisoitunut julkisuus kasvuympäristönä.* Teoksessa Lahikainen ym. (toim.) 2008: *Kulttuuri lapsen kasvattajana.* Vantaa. WSOY. 35–44
- Pohjola, Anneli 2003:** *Tutkijan eettiset sitoumukset.* Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): *Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47.* Rovaniemi. 53–67.
- Pötsönen, Riikka 1998:** *Naiseksi, mieheksi, tietoiseksi.* Koululaisten seksuaalinen kokeneisuus, HIV/AIDS-tiedot, -asenteet ja tiedonlähteet. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 59. Jyväskylä
- Saarikoski, Helena 2001:** *Mistä on huonot tytöt tehty?* Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Salonen, Marko 2008:** *Mitä seksuaali-identiteettejä käsittelevissä keskusteluissa tapahtuu?* Teoksessa Lahikainen ym. (toim.) 2008: *Kulttuuri lapsen kasvattajana.* WSOY. Vantaa. 266–279.

- Savolainen, Miina 2008:** Maailman ihanin tyttö. Blink Entertainment Oy. Helsinki.
- Sironen, Maija & Kalilainen, Päivi 2006:** Terapeuttinen työskentely seksuaalikäysymyksissä. Teoksessa: Apter, Dan ym. (toim.) 2006: Seksuaalisuus. Kustannus Oy Duodecim. Jyväskylä. 349–365.
- Tiuraniemi, Juhani 1993:** Yksilö, ryhmä, organisaatio. Sosiaalipsykologian perusteita. Turun yliopisto täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A: 15. Turku
- Tolonen, Tarja 2002:** Suomalaisuus, tavallisuus ja sukupuoli nuorten näkemyksissä. Teoksessa Gordon, Komulainen, Lempiäinen (toim.) 2002. Suomineito-nen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Vastapaino. Tampere. 246–266.
- Vilkkö-Riihelä, Anneli 1999:** Psyyke, psykologian käsikirja. Porvoo.
- Vuorinen, Risto 2004:** Minän synty ja kehitys. Ihmisen psyykkinen kehitys yli elämänsäkaaren. WSOY. Porvoo.
- Woodward, Kathryn 1997:** Concepts of identity and difference. Teoksessa Woodward Kathryn (toim.): Identity and Difference. Glasgow. 7-62.

8 LIITTEET

Liite 1. KYSYMYSLOMAKE

Kyselylomake sisältää kolmenlaisia kysymyksiä:

- Vaihtoehtokysymyksissä valitse se vastausvaihtoehto, joka pitää paikkansa Sinun kohdallasi, merkitse vastauksesi ruksilla (X)
- Avoimissa kysymyksissä kirjoita vastauksesi omin sanoin. Mikäli vastauksesi ei mahdu sille varatuille riveille, voit jatkaa vastaustasi lomakkeen kääntöpuolelle. Tällöin muista merkitä vastauksesi kohdalle kysymyksen numero!
- Mieliäpidokysymyksissä valitse se vastausvaihtoehto, joka kuvaa parhaiten sinun mieliäpidettäsi kyseisestä asiasta.

Täytä lomake huolellisesti ja vastaa KAIKKIIN kysymyksiin.

1. Sukupuolesi?

- Tyttö
- Poika

2. Minä vuonna olet syntynyt?

3. Ketä perheeseesi kuuluu?

4. Onko sinulla tällä hetkellä sellaista ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi?

- Ei ole sellaista ystävää
- On yksi sellainen ystävä
- On kaksi sellaista ystävää
- On useampia sellaisia ystäviä

5. Minkä ikäisiä henkilöitä kaveripiiriisi kuuluu?

- Samanikäisiä
- Samanikäisiä ja vanhempia
- Samanikäisiä ja nuorempia
- Kaikenikäisiä

6. Kuuluuko kaveripiiriisi

- Enemmän tyttöjä
- Enemmän poikia
- Molempia saman verran

7. Kuuluuko kaveripiiriisi tyttöjä/poikia, jotka ovat mielestäsi kokeneita seksiasioissa?

- Ei
- Kyllä, muutama
- Kyllä, useita

8. Seurusteletko nykyisin vakituisesti?

- Kyllä
- En

9. Onko sinulla ollut seurustelukumppania?

- En ole koskaan seurustellut
- Minulla on ollut yksi seurustelukumppani
- Minulla on ollut kaksi tai kolme seurustelukumppania
- Minulla on ollut neljä tai viisi seurustelukumppania
- Minulla on ollut kuusi tai useampia seurustelukumppaneita

10. Millaiset asiat yhdistävät kaveripiiriisi kuuluvia henkilöitä?

VALITSE ENINTÄÄN VIISI VAIHTOEHTOA

- Tietokoneet
- Muodikkuus
- Varakas perhe
- Seksiin liittyvät kokemukset
- Uskovaisuus
- Urheilullisuus
- Tupakan poltto
- Toisten ihmisten auttaminen
- Alkoholin käyttö
- Ahkeruus koulussa
- Ystävällisyys muita ihmisiä kohtaan
- Roolipelit
- Samat harrastukset
- Muiden kuin kaverien syrjiminen
- Omista henkilökohtaisista asioista puhuminen
- Samanlaiset ajatukset/mielipiteet
- Musikaalisuus
- _____

11. Kenen mielipiteitä arvostat eniten itseäsi koskevissa asioissa?

VALITSE KAKSI TÄRKEINTÄ

- Vanhempieni
- Sisarusteni
- Sukulaisten (kummit, isovanhemmat..)
- Kavereideni
- Opettajan/rehtorin/muun koulun henkilökunnan
- Terveystenhoitajan/lääkärin
- Median (netin keskustelupalstat, lehtien kysymyspalstat jne.)
- En kenenkään
- Jonkun muun, kenen?

12. Kenen puoleen käännyt, kun sinulla on kysyttävää seksiin liittyvistä asioista?
VALITSE KAKSI TÄRKEINTÄ

- Vanhempieni
- Sisarusteni
- Sukulaisteni (kummit, isovanhemmat...)
- Kavereideni
- Opettajan/rehtorin/muun koulun henkilökunnan
- Terveystenhoitajan/lääkärin
- Median (netin keskustelupalstat, lehtien kysymyspalstat jne.)
- En kenenkään
- Jonkun muun, kenen?

13. Kerro omin sanoin millaisena muut ikätoverit pitävät sinun kaveriporukkaasi?

14. Millaiseksi koet oman roolisi kaveripiirissäsi?

- Johtaja
- Toiminnassa aktiivisesti mukana, mutta en johda joukkoa
- Tasavertainen muiden kanssa
- Sivustaseuraaja

15. Millaisia ominaisuuksia on luokkanne/kaveripiirinne suosituimmilla henkilöillä?
VALITSE ENINTÄÄN VIISI VAIHTOEHTOA

- Kiltti
- Polttaa tupakkaa
- Juo alkoholia
- Rauhallinen
- Seurustelee
- Harrastaa seksiä
- On hyvä koulussa
- Urheilullinen
- Ystävällinen kaikille
- Kiusaa muita
- Hyväntuuloinen
- Juoruilee
- On opettajien suosiossa
- Katsoo muita alaspäin
- Saa mitä haluaa
- Musikaalinen
- Auttaa muita
- _____

16. Tunnetko koskaan olevasi ulkopuolinen kaveripiirissäsi?

- En
- Kyllä

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen en; voit jättää seuraavan kysymyksen tyhjäksi ja siirtyä suoraan kysymykseen nro 18

17. Jos koet itsesi ulkopuoliseksi kaveripiirissäsi, miten toimit, jotta pääsisit mukaan muiden juttuihin? Kerro omin sanoin.

18. Tunnetko koskaan olevasi ulkopuolinen luokassasi?

- En
- Kyllä

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen en; voit jättää seuraavan kysymyksen tyhjäksi ja siirtyä suoraan kysymykseen nro 20.

19. Jos koet itsesi ulkopuoliseksi luokassasi, miten toimit, jotta pääsisit mukaan muiden juttuihin? Kerro omin sanoin.

20. Oletko koskaan toiminut niin kuin muut ovat halunneet sinun toimivan, vaikkeet itse olisi ollut samaa mieltä?

- En
- Kyllä, kerro esimerkki:

21. Millaisena henkilönä kaverisi pitävät sinua?
VALITSE ENINTÄÄN VIISI VAIHTOEHTOA

- Ystävällisenä
- Rohkeana
- Seksuaalisesti kokeneena
- Suosittuna
- Hyvänä koulussa
- Urheilullisena
- Kilttinä
- Hyvännäköisenä
- Pelottavana
- Kohteliaana
- Suvaitsevaisena
- Töykeänä
- Auttavaisena
- Kiusaajana
- Saat mitä haluat
- Olet muiden yläpuolella
- Musikaalisena
- _____

22. Millainen itse mielestäsi olet?
VALITSE ENINTÄÄN VIISI VAIHTOEHTOA

- Ystävällinen
- Seksuaalisesti kokenut
- Rohkea
- Suosittu
- Hyvä koulussa
- Urheilullinen
- Pelottava
- Kiltti
- Hyvännäköinen
- Kohtelias
- Suvaitsevainen
- Töykeä
- Auttavainen
- Kiusaaja
- Saat mitä haluat
- Olet muiden yläpuolella
- Musikaalinen
- _____

23. Miten kuvailisit itseäsi? Millainen ihminen sinä olet?

24. Ovatko seksiasiat sinulle ajankohtaisia?

- Ei lainkaan
- Jossain määrin
- Erittäin ajankohtaisia

25. Oletko koskaan tehnyt seuraavia asioita?

	Kyllä	En
☐ Suutelit suulle	0	0
☐ Hyväilit partnerisi vartaloa vaatteiden päältä	0	0
☐ Hyväilit partnerisi vartaloa vaatteiden alta tai alastomana	0	0
☐ Hyväilit partnerisi sukupuolielimiä käsilläsi	0	0
☐ Hyväilit partnerisi sukupuolielimiä suullasi	0	0

26. Oletko ollut yhdynnässä?

- En
- Kyllä
 - Kerran
 - 2-4 kertaa
 - 5-9 kertaa
 - 10 kertaa tai useammin

Jos vastasit edelliseen kysymykseen en, voit jättää seuraavan kysymyksen tyhjäksi ja siirtyä suoraan kysymykseen nro 28.

27. Mitä ehkäisymenetelmää käytitte viimeisimmässä yhdynnässä?

- Ei mitään
 - Kondomia
 - E-pillereitä
 - Kondomia ja e-pillereitä
 - Jotain muuta menetelmää, mitä?
-
-
-

28. Kuinka monen kumppanin kanssa olet ollut sukupuoliyhdynnässä?

- En ole ollut yhdynnässä
- Yhden
- Kahden
- Kolmen tai neljän
- Viiden tai useamman

29. Miltä taholta olet saanut eniten tietoa seksiin liittyvistä asioista?

- Vanhemmilta/hoitajalta
- Kavereilta
- Koulusta
- Terveystieteiltä
- Mediasta (tv, lehdet, internet..)
- En mistään

30. Oletko mielestäsi seksuaalisesti kokeneempi kuin kaverisi?

- Kyllä
- En
- Olemme yhtä kokeneita

31. Oletko koskaan tehnyt mitään seksiin liittyviä asioita vasten tahtoasi?

- Kyllä
- En

Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen en; voit jättää seuraavan kysymyksen tyhjäksi ja siirtyä suoraan kysymykseen nro 33.

32. Kerro mikä asia johti tapahtumaan?

- Halusit miellyttää partneriasi
- Halusit olla yhtä kokenut kuin kaverisi
- Et uskaltanut kieltäytyä
- Olit alkoholin/huumeiden vaikutuksen alaisena, etkä pystynyt kontrolloimaan tekojasi
- Jokin muu syy, mikä:

Seuraavat väittämät käsittelevät sukupuolielämää koskevaa tietouttasi ja käsityksiäsi. Vastaa jokaiseen kohtaan.

	Oikein	Väärin	En tiedä
33. Kuukautisten alkaminen on merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi	0	0	0
34. Ehkäisyvälineistä vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta	0	0	0
35. Sukupuolitauti on joskus täysin oireeton	0	0	0
36. Nainen ei voi tulla raskaaksi ensimmäisellä yhdyntäkerralla	0	0	0
37. Homoseksuaali on henkilö, joka haluaa muuttaa sukupuolensa toiseksi	0	0	0
38. Klamydiatulehdus voi aiheuttaa hedelmättömyyttä	0	0	0
39. Mikäli suojaamaton yhdyntä keskeytetään ennen siemensyöksyä, nainen ei voi tulla raskaaksi	0	0	0
40. Alle 16-vuotiaat eivät saa ostaa kondomeja kaupasta	0	0	0
41. Suuseksistä voi saada sukupuolitaudin	0	0	0

Seuraavat kysymykset ovat mielipideväittämiä. Valitse vastauksista se vaihtoehto, joka on lähinnä Sinun mielipidettäsi kyseisestä asiasta.

42. Seksiin liittyvistä asioista on opetettu ja keskusteltu koulussa liian vähän

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

43. Sukupuoliyhdyntä ei kuulu ikäisteni seurusteluun

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

44. Seksuaalisesti aktiiviset nuoret ovat suositumpia ikätoveriensä keskuudessa kuin muut nuoret

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

45. Nuoren seksielämä ei kuulu vanhemmille/huoltajille

- Täysin samaa mieltä
- Samaa mieltä
- Eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Kiitos paljon vastauksistasi!

Mikäli jokin asia kysymyksissä jäi askarruttamaan sinua, voit ottaa yhteyttä minuun sähköpostitse osoitteessa sjuopper@ulapland.fi. Sähköpostiosoite on voimassa tämän vuoden loppuun.

Toivon Sinulle oikein mukavaa kevättä ja onnea peruskoulun jälkeisiin koitoksiin!
:o)

Liite 2. TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Palvelupäällikkö
Tuovi Jussila
PL 8216
96101 Rovaniemi

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS
26.2.2008

Opiskelen Lapin yliopistossa ja haen tutkimuslupaa sosiaalityön pro gradu-tutkimukseen aineistonkeruuseen. Tutkimukseni kohdejoukkona ovat 9.luokkalaiset nuoret. Tutkin nuorten seksuaalikäyttäytymistä ja käyttäytymiseen johtavia tekijöitä (ks. oheinen tiivistelmä tutkimussuunnitelmasta).

Tutkimukseni on kvantitatiivinen. Olen tehnyt kyselylomakkeen, jonka avulla selvitän nuorten seksuaalikokemuksia, kaveripiirin koostumusta ja nuoren minäkuva. Tutkimukseni on osin verrannollinen Stakesin kouluterveyskyselyyn. Olen poiminut Stakesin kouluterveyskyselylomakkeesta muutamia kysymyksiä ja vertaan Stakesin saamia tuloksia vuodelta 1998 oman kyselyni tuloksiin selvittääkseni, ovatko nuorten kokemukset ja tiedot seksuaalisuudesta muuttuneet kymmenessä vuodessa.

Haen tutkimuslupaa aineistonkeruuseen. Tarkoitukseni on suorittaa aineistonkeruu siten, että jokaiselta Rovaniemen yläasteelta yksi 9. luokka täyttäisi kyselylomakkeen valvontani alaisuudessa jonkin erikseen, esimerkiksi koulun rehtorin kanssa, sovittavan oppitunnin aikana. Tavoitteena on se, että aineistonkeruu häiritsee mahdollisimman vähän koulutyöskentelyä. Tällä tavalla saisin kerättyä noin 200 vastaajan aineiston, joka olisi tilastollisiin analyyseihin nähden riittävä määrä. Kyselylomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin puoli tuntia. Tutkimuksessa noudatetaan eettisen neuvottelukunnan antamia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Oppilaalla on halutessaan oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. Tutkimus raportoidaan siten, etteivät yksittäisten vastaajien tiedot ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto hävitetään yliopistolla sen jälkeen, kun tutkielma on hyväksytysti suoritettu. Tutkimusraportti toimitetaan myös Rovaniemen kaupungin koulupalvelukeskukselle.

Liitteenä olevasta kyselylomakkeesta ja tutkimussuunnitelmani tiivistelmästä saatte lisätietoa tutkimuksestani. Ohessa myös omat ja Lapin yliopiston sosiaalityön professori Merja Laitisen yhteystiedot, mikäli Teillä on kysyttävää aiheesta.

Kunnioittavasti,

Sanna-Mari Juopperi
Rauhankatu 29 C
96100 Rovaniemi
040-7349845
sjuopper@ulapland.fi

Merja Laitinen
Lapin yliopisto, sosiaalityön laitos
PL 122, 96101 Rovaniemi
016-3412696, 040-5092153
Merja.Laitinen@ulapland.fi

Liite 3. KIRJE REHTOREILLE

Rehtori Jorma Kuistio

13.3.2008

Napapiirin yläaste

Asematie 3, 96900 Saarenkylä

Opiskelen Lapin yliopistossa ja teen pro gradu-tutkielmaa. Tutkimukseni kohdejoukkona ovat 9.luokkalaiset nuoret. Tutkin nuorten seksuaalikäyttäytymistä ja käyttäytymiseen johtavia tekijöitä (ks. oheinen tiivistelmä tutkimussuunnitelmasta). Tiedustelen mahdollisuutta tulla kouluunne hankkimaan aineistoa tutkimukseeni. Minulla on koulupalvelukeskuksen palvelupäällikkö Tuovi Jussilan myöntämä tutkimuslupa aineiston keruutani varten.

Tutkimukseni on kvantitatiivinen. Olen tehnyt kyselylomakkeen, jonka avulla selvitän nuorten seksuaalikoemuksia, kaveripiirin koostumusta ja nuoren minäkuva. Tutkimukseni on osin verrannollinen Stakesin kouluterveyskyselyyn. Olen poiminut Stakesin kouluterveyskyselylomakkeesta muutamia kysymyksiä ja vertaan Stakesin saamia tuloksia vuodelta 1998 oman kyselyni tuloksiin selvittääkseni, ovatko nuorten kokemukset ja tiedot seksuaalisuudesta muuttuneet kymmenessä vuodessa.

Tarkoitukseni on suorittaa aineistonkeruu siten, että jokaiselta Rovaniemen yläasteelta yksi 9. luokka täyttäisi kyselylomakkeen valvontani alaisuudessa jonkin erikseen sovittavan oppitunnin aikana. Tavoitteena on se, että aineistonkeruu häiritsee mahdollisimman vähän koulutyöskentelyä. Tällä tavalla saisin kerättyä noin 200 vastaajan aineiston, joka olisi tilastollisiin analyyseihin nähden riittävä määrä. Kyselylomakkeen täyttämiseen menee aikaa noin puoli tuntia. Te voitte päättää minkä 9. luokan aikatauluun kyselyn täyttäminen sopisi ja milloin olisi kyselyn suorittamiselle paras aika. Tutkimuksessa noudatetaan eettisen neuvottelukunnan antamia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Oppilaalla on halutessaan oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. Tutkimus raportoidaan siten, etteivät yksittäisten vastaajien tiedot ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto hävitetään yliopistolla sen jälkeen, kun tutkielma on hyväksytysti suoritettu. Tutkimusraportti toimitetaan myös Rovaniemen kaupungin koulupalvelukeskukselle.

Liitteenä olevasta kyselylomakkeesta ja tutkimussuunnitelmani tiivistelmästä saatte lisätietoa tutkimuksestani. Ohessa myös omat ja Lapin yliopiston sosiaalityön professori Merja Laitisen yhteystiedot, mikäli Teillä on kyseistä aiheesta. Olen Teihin uudelleen yhteydessä puhelimitse pääsiäisen jälkeen viikolla 13. Tuolloin voimme sopia tarkemmin vierailuni yksityiskohdista.

Kunnioitavasti,

Sanna-Mari Juopperi

Rauhankatu 29 C

96100 Rovaniemi

040-7349845

sjuopper@ulapland.fi

Merja Laitinen

Lapin yliopisto, sosiaalityön laitos

PL 122, 96101 Rovaniemi

016-3412696, 040-5092153

Merja.Laitinen@ulapland.fi

Liite 4. NUOREN SEKSUAALISET OIKEUDET

NUOREN SEKSUAALISET OIKEUDET**– JOKAISELLA NUORELLA ON OIKEUS...****1. *Itsenäiseen elämään.***

Nuorella on oikeus itsenäiseen elämään, oikeus olla oma itsensä, oikeus itsenäisiin päätöksiin ja oikeus ilmaista omia mielipiteitä.

2. *Seksuaalisuuteen.*

Nuorella on oikeus nauttia seksuaalisuudestaan ja omasta kehostaan.

3. *Koskemattomuuteen.*

Kenelläkään ei ole oikeutta kiusata, syrjiä tai loukata nuorta hänen sukupuolensa, seksuaalisten erityispiirteittensä, kehittyneisyytensä tai kehittymättömyytensä vuoksi.

4. *Mielipiteeseen.*

Nuorella on oikeus sanoa mielipiteensä, kun hänen seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista keskustellaan tai niistä päätetään.

5. *Omaan kehoonsa.*

Oikeus osoittaa seksuaalista halukkuutta ja oikeus peräännyä ja kieltäytyä missä tahansa seksuaalisen tapahtuman vaiheessa.

6. *Suojeluun.*

Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi ei-toivotuilta raskauksilta, sukupuolitaudeilta sekä seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

(Brandt ym. 2004, 197.)